Riikka Myllys

Antamisen ilo

Pohjois-Savon rahasto 1963–2013

POHJOIS-SAVON KULTTUURIRAHASTO

Sisällys

Esipuhe 5

Pohjois-Savon rahaston perustaminen 7
Rahaston toimialue muotoutuu 7
Maakuntarahasto aloittaa toimintansa 14

Hoitokunta toteuttaa rahaston tarkoitusta 18
Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan jäsenet 18
Näköalaa tieteen, taiteen ja muun kulttuurin kenttään 22
Nimikkorahastot: terveyden, tieteen ja taiteen asialla 25

Pohjois-Savon rahaston apurahat 33
Miljoonat jakoon 33
Pitkäjänteistä työtä 37
Maakuntarahasto tieteen tukijana 45
Taiteen apurahat 48

Maakuntarahasto kulttuuritoimijana 52
Kulttuurityöstä tunnustusta Pohjois-Savon kunnille 52
Pohjois-Savon rahasto kulttuuripoliittisena toimijana 55
Rahasto organisoi kulttuuritoimintaa 59
Vuosijuhlan palkitut Snellman-luennoitsijat 63
Maakuntarahasto toimii asiamiehen johdolla 66
Sihteeri asiamiehen apuna 69
Puheenjohtajan ajatuksia 71

Kulttuurin kannustajasta tieteen ja taiteen hyväntekijäksi 73

Viitteet 76
Lähteet 82
Liitteet
LIITE 1. Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan jäsenet 84
LIITE 2. Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat 87
LIITE 3. Pohjois-Savon rahaston asiamiehet ja sihteerit 88

POHJOIS-SAVON KULTTUURIRAHASTO

Esipuhe

Savon kivisyydestään kuuluisien peltojen viljelyn ohella kulttuurilla, hengen viljelyllä, on ollut näkyvä ja yhteiskunnallisten muutosten myötä kasvava osuus kansan elämässä. Pohjois-Savon kulttuuritoiminta taiteiden ja sivistyksen osalta pohjaa 1880-luvun aktiiviseen kulttuurielämään. Tieteellinen panos kulttuurin osatekijänä alkoi sen sijaan kasvaa selvästi vasta 1960-luvun lopulla, pian Kuopion korkeakoulun perustamisen jälkeen.

Suomen Kulttuurirahaston tehtävä kulttuurityön tukijana ja paikallisten hankkeiden toteuttajana maakunnissa konkretisoitui, kun maakuntarahastot perustettiin. Pohjois-Savon rahasto perustettiin maaliskuussa vuonna 1963. Viisikymmenvuotisen toimintansa aikana rahastosta on tullut merkittävä erilaisten taide- ja tutkimushankkeiden tukija ja kulttuuritoiminnan järjestäjä. Pohjois-Savossa Kuopion yliopistollisen tutkimuksen painottuminen luonnontieteisiin sekä lääketieteeseen ja lukuisat lahjoittajien toivomuksesta terveystieteellisen tutkimuksen tueksi kohdistetut nimikkorahastot profiloivat vahvasti maakuntarahaston apurahamyöntöjä tieteen hyväksi. Pohjois-Savon rahaston vuosittain jakamat summat ovat valtakunnallisesti maakuntarahastojen suurimpia. Yksittäisten hankkeiden saamat apurahat vaihtelevat hankkeiden tyypistä ja kestosta riippuen; suurinta tukea nauttivat maakunnallisesti merkittäviksi arvioidut hankkeet.

Pohjois-Savon rahaston toiminnan vaikuttavuus näkyy mm. eri kunnissa järjestettävinä kulttuuritapahtumina sekä väitöskirjojen ja tutkimushankkeiden valmistumisena etenkin Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuksella. Lisäksi rahasto on vuodesta 1976 lähtien luovuttanut tunnustuksena kulttuurityössä kunnostautuneelle pohjoissavolaiselle kunnalle tai kaupungille vuodeksi Eemil Halosen veistämän Sotkottaret–kiertopalkintopatsaan.

Antamisen ilo -teos kertoo Pohjois-Savon rahaston 50-vuotisen taipaleen sen perustamislähtökohdista nykyhetkeen ja selvittää rahaston toimintaa ohjaavia peri-

aatteita sekä sen osuutta Pohjois-Savon kulttuuritoimijana. Hyvän läpileikkauksen tuettujen hankkeiden kirjosta antaa yksitoista, eri aloja edustavan apurahansaajan kuvaus hankkeestaan ja apurahan vaikutuksesta sen toteuttamisessa. Historiikin on ansiokkaasti kirjoittanut FL Riikka Myllys taustatukenaan ja hankkeen ohjausryhmänä rahaston hoitokunnan varapuheenjohtaja Jaana Luttinen ja asiamies Antti Meurman. Hoitokunta haluaa kiittää Riikka Myllystä perusteellisesta työstä ja kaikkia haastateltuja heidän panoksestaan historiikin sisältöön. Lisäksi hoitokunta kiittää lämpimästi kaikkia tahoja, joiden tuki on myötävaikuttanut historiikin syntyyn ja toteutukseen. Suuri kiitos menee myös kautta vuosien rahaston varoja kartuttaneille lahjoittajille, joita ilman rahaston toiminta olisi nykyistä kapeampaa ja historiikin sisältö huomattavasti suppeampi.

Entisen Nilsiän kaupungin kulttuuritoimintaa kuvaavalla verkkosivulla ehdotetaan varovasti: ”Kaikki, mikä ei tapa, vahvistaa – kaikki, mikä parantaa elämän laatua, on kulttuuria?” Ehdotusta ei ole tarpeen kyseenalaistaa. Kulttuuri laaja-alaisesti, kuten sen nyt tässä ymmärrämme, on omiaan parantamaan monipuolisesti jokapäiväistä elämänlaatuamme. Pohjois-Savon rahaston näkökulmasta kulttuurin tukeminen on panostus myös laadukkaan tulevaisuuden puolesta. Vaikutusmahdollisuudesta syntyy antamisen ilo.

Kuopiossa 22. huhtikuuta 2013

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON
POHJOIS-SAVON RAHASTO

Leena Alhonen
Hoitokunnan puheenjohtaja

Pohjois-Savon rahaston perustaminen

Rahaston toimialue muotoutuu

Kulttuurielämä kukoisti Pohjois-Savossa ennen kokemattomasti 1880-luvulla, jolloin siellä asui ja vieraili monia valtakunnallisesti tunnettuja kulttuurivaikuttajia, kirjailijoita ja kuvataiteilijoita. Kirjailija Minna Canthin ja läänin kuvernöörin puoliso Elisabeth Järnefeltin salongeissa keskusteltiin muun muassa kirjallisuudesta ja taiteesta ylipäänsä, kulttuurista ja yhteiskunnallisista asioista. Esimerkiksi kirjailija, toimittaja Juhani Aho sekä hänen kirjailijaveljensä Kaarlo ja Pekka Brofeldt, Järnefeltin taiteilijapojat ja kansankirjailija Heikki Kauppinen kuuluivat Canthin ja Järnefeltin salonkien vieraisiin.[1]

Kuopion kesäyliopiston rehtori, professori Kauko Pirinen esitti vuonna 1963, että Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahaston tuella voitaisiin elvyttää ja lisätä maakunnassa tehtävää kulttuuritoimintaa, jotta Ahojen, Canthin ja Järnefeltien työ suomalaisen kulttuurin hyväksi saisi jatkoa: ”*Hiillos luovan kulttuurin ahjossa ei ole myöhemminkään Kuopiossa ja Pohjois-Savossa sammunut. Toivon, että nyt perustettava maakunnallinen kulttuurirahasto on osaltaan puhaltamassa siihen uutta hehkua*”.[2]

Suomen Kulttuurirahaston tehtävänä on ”*suomalaiskansallisen henkisen ja taloudellisen viljelyn vaaliminen ja kehittäminen*”.[3] Siten on ymmärrettävää, että Pirinen toivoi Kulttuurirahastoon kuuluvan maakuntarahaston pystyvän ottamaan aktiivisen roolin Pohjois-Savossa ja toimimaan näkyvästi siellä tehtävän ja siihen liittyvän kulttuurin hyväksi.

Ajatus Suomen Kulttuurirahaston perustamisesta syntyi 1930-luvulla niin sanotun kesäyliopistoryhmän keskuudessa. Sen jäsenet katsoivat, että tarvittaisiin rahasto suomalaisen kulttuurityön hyväksi. Heidän mukaansa suomenruotsalaiset tukivat hyvin suomenruotsalaista kulttuuria ja ruotsinkielisiä toimijoita, mutta suomalainen kulttuuri oli jäänyt paitsioon. Suomen Kulttuurirahaston Kannatusyhdistys r.y. perustettiin vuonna 1937 ajamaan suomalaiskansallisen kulttuurin edistämistä. Peruspääoma hankittiin kansalaiskeräyksin: oppikoulujen rehtoreiden avustuksella toteutettiin lahjakirjakeräys, ja kansakoululaiset keräsivät säätiölle varoja perustamiskirjakeräyksen avulla. Kannatusyhdistyksen perustama säätiö, Suomen Kulttuurirahasto, aloitti toimintansa vuonna 1939. Perustamishanke sai laajan kansallisen tuen, ja rahaston toimintaa suomalaisen kulttuurin hyväksi kannatettiin ympäri Suomen.[4]

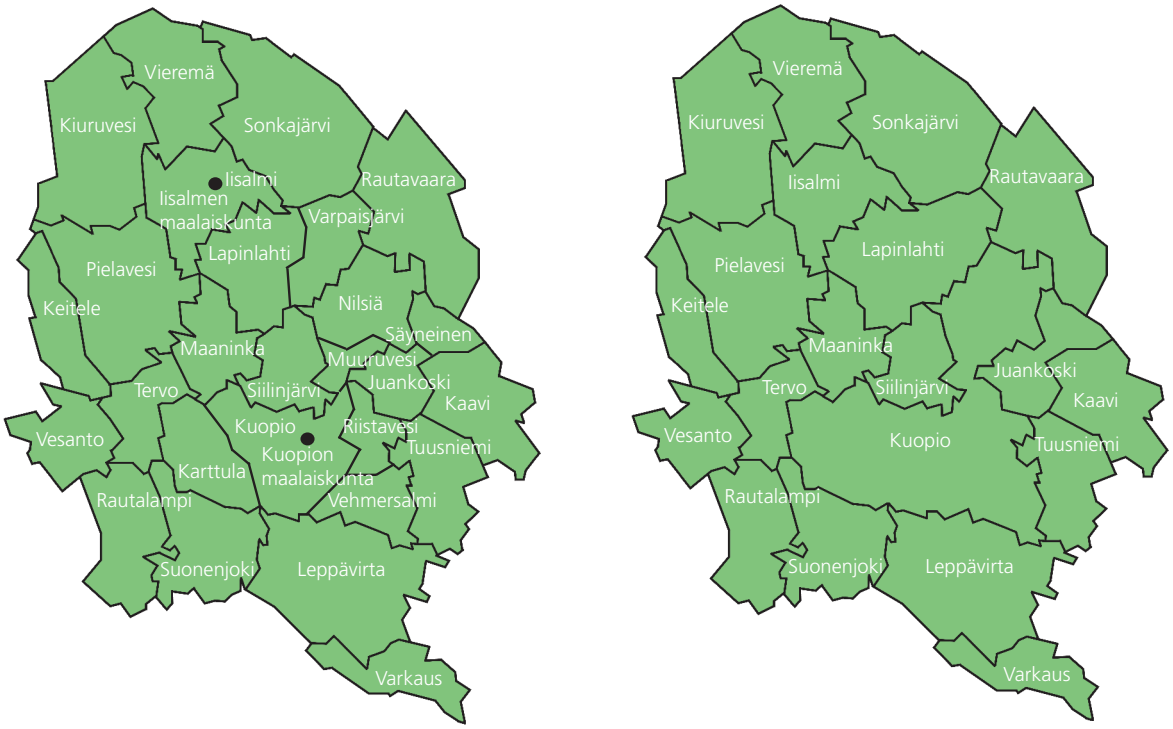

Pohjois-Savon kunnat vuonna 1963 ja 2013.

Kulttuurirahaston toiminta laajentui maakuntarahastojen myötä. Maakuntarahastojärjestelmä alkoi muotoutua 1950-luvulla ja se kasvoi erityisesti 1960-luvulla, jolloin maakunnallisten rahastojen perustamisen katsottiin tukevan alueellista tasa-arvoa kulttuurin osalta. Elinkeino- ja väestörakenteen muutokset olivat autioittaneet syrjäisiä seutuja, ja kaupungistumisen myötä maaseudun palvelut olivat heikentyneet ja kulttuurin harrastusmahdollisuudet olivat vaikeutuneet. Kulttuurirahasto piti kehitystä huolestuttavana, minkä vuoksi se teki aloitteita maakunnallisista rahastoista.[5]

Maakuntarahastojen perustamisella tahdottiin edesauttaa maakunnissa tapahtuvaa kulttuurityötä ja parantaa edellytyksiä kulttuurin harjoittamiselle.[6] Suomen Kulttuurirahastossa kannatettiin 1950-luvulla ajatusta, että sivistyneistön oli osallistuttava kansallisen kulttuurin kehittämiseen. Näkemyksen puolestapuhujat olivat sitä mieltä, että *”kansallinen kulttuuri on valtioelämän, kirkon, tieteiden ja talouselämän muodostama kokonaisuus, jota sivistyneistön tulee kehittää.”* Maakuntarahastojärjestelmän avulla Kulttuurirahasto valjasti sivistyneistön edistämään kansallista kulttuuria ja kehittämään maakuntia.[7]

Alueellisen tasa-arvon lisääminen näkyi Suomen politiikassa 1960-luvulla. Kulttuurin osalta pidettiin tärkeänä, että ”kulttuuripalveluiden” käyttäminen olisi mahdollista asuinpaikasta ja sosiaalisesta asemasta riippumatta.[8] Vuosikymmentä onkin luonnehdittu alueellisen kulttuuri- tai sivistyspolitiikan vakiinnuttamisen ajaksi. Tällöin hyväksyttiin lait Joensuun ja Kuopion korkeakoulujen, Lappeenrannan ja Tampereen teknillisten korkeakoulujen sekä Vaasan kauppakorkeakoulun perustamisesta. Maakuntakirjastot luotiin vuoden 1961 kirjastolailla, ja läänin taidetoimi-

kunnat vuonna 1967 annetulla lailla taiteen edistämisen järjestelyistä. Yleisradion maakuntaradiojärjestelmän kehittäminen palveli osaltaan alueellista kulttuuripolitiikkaa. Suurin osa maakuntarahastoista perustettiin 1960-luvulla, eli myös Suomen Kulttuurirahasto osallistui alueellisen kulttuuripolitiikan kehittämiseen.[9]

Pohjois-Savon naapurimaakunnan Pohjois-Karjalan keskeisiä apurahoja jakavia säätiöitä tutkineen yhteiskuntapoliitikko Simo Häyrysen tulkinta on, että Kulttuurirahaston maakuntarahastojen avulla pyrittiin rakentamaan ”sivistyksellistä Suur-Suomea” sodanjälkeisen Suomen uusien rajojen sisäpuolelle. Perinteisten kulttuuriarvojen harjoittaminen nähtiin tärkeäksi, ja maakunnissa sen uskottiin

Suomen Kulttuurirahaston yliasiamies Erkki Salonen allekirjoittamassa Pohjois-Savon rahaston perustamiskirjaa. Taustalla Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja L. A. Puntila, maakuntarahastoa organisoimassa ollut fil. tri. V. J. Ihalainen ja maaherra Erkki O. Mantere, joka valittiin hoitokunnan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. Kuva Pohjois-Savon rahaston arkisto, Kuopio.

onnistuvan paremmin kuin Helsingissä, koska pääkaupunkiseudulla kulttuuri oli etääntynyt kansallisromantiikasta ja talonpoikaisen kulttuurin vaalimisesta. Maakunnilla katsottiin olevan mahdollisuus vaalia perinnekulttuuria. Kansallisidealistisen kulttuurilinjan hajauttamisen puolesta puhuivat muun muassa Suomalaisuuden liitto ja Suomen Kulttuurirahasto.[10]

Suomen Kulttuurirahasto pyrki 1960-luvulla edistämään aktiivista suomalaiskansallisen kulttuurin harjoittamista. Kulttuuri käsitti tieteen ja taiteen sekä muun kulttuuritoiminnan. Maakuntien kulttuuri oli vuosikymmenen kuluessa vahvasti esillä Kulttuurirahaston toiminnassa, ja erityisesti korkeakulttuurin lisääminen ja kehittäminen nähtiin tärkeänä. Tavoitteena oli myös kotiseututyön arvostuksen lisääminen, eli kulttuurissa painotettiin perinteitä. Lisäksi rahastossa kiinnitettiin huomiota suomalaisen kulttuurin kansainvälistämiseen. Suomalaisten tieteentekijöiden ja taiteenharjoittajien toivottiin hankkivan kansainvälisiä kontakteja esimerkiksi ulkomaille suuntautuneiden esiintymis- ja seminaarimatkojen avulla. Tästä syystä rahasto myönsi aiempaa runsaammin matka-apurahoja. Suomenkielisten tieteellisten tutkimusten ja artikkelien kääntämiseen annettiin tukea, jotta tiedettä voitiin tehdä tunnetuksi ulkomailla.[11]

Suomen Kulttuurirahastoon kuuluu yhteensä 17 maakuntarahastoa, jotka toteuttavat toimialueellaan rahaston tarkoitusta henkisen ja taloudellisen kulttuurin vaalimisessa ja kehittämisessä. Ensimmäiset neljä maakuntarahastoa perustettiin 1950-luvulla. Seuraavalla vuosikymmenellä toimintansa aloitti yhdeksän uutta rahastoa, ja lisäksi vuonna 1954 perustettu Pohjois-Suomen rahasto jaettiin Kainuun, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan rahastoiksi ja vuonna 1959 perustetusta Pohjanmaan rahastosta muodostettiin puolestaan Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan rahastot. Päijät-Häme sai rahaston vuonna 1971.[12]

Maakunnalliset rahastot perustettiin Kulttuurirahaston ja maakuntaliittojen yhteistyönä. Siten maakuntarahastot kytkeytyivät osaksi 1950- ja 1960-luvuilla syntynyttä uutta maakuntajakoa. Yhteistyö oli molempien edun mukaista. Kulttuurirahasto hyötyi maakuntaliitoista, sillä ne auttoivat laajentamaan toimintaa koko maahan ja muodostamaan rahastosta näin valtakunnallisen säätiön. Maakuntaliittojen näkökulmasta Kulttuurirahastosta oli apua lahjoitusten hankkimisessa ja varojen tuottavassa sijoittamisessa, joita tarvittiin maakuntarahastojen tehokkaan toiminnan ja jatkuvuuden turvaamiseksi.[13]

Maakuntaliitot valikoituivat yhteistyökumppaneiksi kahdesta syystä. Ensinnäkin yhteistyöhön oli hyvät edellytykset, koska maakuntaliittojen tehtäväkenttään kuului perinne- ja kotiseutukulttuuriin liittyvä työ. Maakuntarahastojen toimenkuva liittyi vahvasti paikalliseen kulttuuriin, joten niiden kautta maakuntaliittojen mahdollisuudet toimia alueensa kulttuurin hyväksi paranivat. Toiseksi Kulttuurirahastossa luotettiin maakuntaliittoihin. Rahaston yliasiamies Erkki Salonen oli aiemmin työskennellyt valtakunnansuunnittelutoimistossa ja tutustunut tällöin maakuntaliittojen toimintaperiaatteisiin ja toimihenkilöihin. Yliasiamiehen hyvät suhteet maakuntaliittoihin vaikuttivat näin yhteistyön aloittamiseen.[14] Työnjako oli ajateltu siten, että maakuntarahasto vastaisi toimialueen kulttuurin tukemi-

Turo Oy kuuluu maakuntarahaston perustajalahjoittajiin. Kansanedustaja, teollisuusneuvos Oiva Turunen ja toimitusjohtaja Veikko Räsänen allekirjoittavat perustamiskirjan. Kuva Savon Sanomain kuva-arkisto.

sesta ja edistämisestä, jotta maakuntaliitto voisi keskittyä alueen taloudelliseen kehittämiseen.[15]

Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Mikkelin läänin, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakuntaliittojen edustajat kokoontuivat 12.4.1960 Kuopioon neuvottelemaan itäisen Suomen alueen maakuntarahastojen perustamisesta. Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja, professori L. A. Puntila ja yliasiamies Erkki Salonen olivat rahaston edustajina neuvottelutilaisuudessa. Tällöin keskusteltiin muun muassa perustettavien maakuntarahastojen toimialueista. Puntila ehdotti, että rahastot pohjautuisivat historiallisiin maakuntiin. Ehdotus tarkoitti käytännössä sitä, että Savoon olisi muodostettu yksi yhteinen rahasto, ja vastaavasti Etelä- ja Pohjois-Karjala olisivat muodostaneet Karjalan rahaston. Salonen näki sitä vastoin paremmaksi vaihtoehdoksi niin sanottuihin talousalueisiin perustuvat maakunta-

Kunniakirja

rahastot. Talousalueet tarkoittivat tässä yhteydessä maakuntaliittojen toimialueita: Etelä-Karjalaa, Etelä-Savoa, Kymenlaaksoa, Pohjois-Karjalaa ja Pohjois-Savoa.[16]

Maakuntaliittojen edustajat kannattivat Salosen näkemystä. Pohjois-Savon maakuntaliiton toiminnanjohtaja Aarne Väinämö ilmaisi kantansa toteamalla: *”kyllä se on niin että historiallisia maakuntia ei ole kuin historian opettajien pölyttyneissä aivoissa.”*[17] Maakuntaliittojen edustajat olivat sitä mieltä, että yksityishenkilöt ja yhteisöt myöntäisivät paremmin taloudellista tukea, jos kukin maakunta saisi oman rahaston. Taloudellisten seikkojen lisäksi he nostivat esiin yhteistyöhön liittyvät vaikeudet. Heidän mukaansa yhteistoiminta ei tulisi olemaan helppoa historiallisiin maakuntiin perustuvissa rahastoissa alueellisten eroavaisuuksien vuoksi.[18]

Maakuntien välejä hiersi lisäksi Itä-Suomeen suunnitteilla ollut yliopisto, sillä Etelä-Karjala, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo kilpailivat 1960-luvun alussa yliopiston saamisesta oman maakunnan alueelle. Vaikka maakuntaliittojen edustajat eivät suhtautuneet suopeasti Puntilan ehdotukseen, se sai kannatusta paikallisilta toimijoilta. Esimerkiksi Savon Säätiö toivoi historiallisen maakuntakäsityksen tulevan valituksi. Puntila jäi näkemyksineen paitsioon, ja itäiseen Suomeen perustettiin viisi maakuntarahastoa: Kymenlaaksoon 1960, Pohjois-Karjalaan 1961, Mikkelin lääniin ja Etelä-Karjalaan 1962 ja Pohjois-Savoon 1963.[19]

Pohjois-Savon Kulttuurirahaston toimialue muodostui Kuopion läänistä, johon kuului vuonna 1963 yhteensä kolme kaupunkia ja 26 maalaiskuntaa.[20] Maakunta koki vuosikymmenen aikana suuria muutoksia. Sen asukasluku oli kasvanut voimakkaasti vuodesta 1945 alkaen 1950-luvun loppuun saakka, mutta 1960-luvulla asukasluku alkoi laskea nopeasti. Väkiluku väheni syntyvyyden laskun, kuolleisuuden kohoamisen ja muuttotappion seurauksena. Läänin elinkeinorakenne alkoi muuttua vuosikymmenen kuluessa, vaikka maa- ja metsätalous säilyi edelleen suurimpana elinkeinoryhmänä. Kun väki siirtyi maa- ja metsätaloudesta muihin ammatteihin, monet muuttivat läänin sisällä maaseutuvoittoisilta kyliltä maalaiskuntien taajamiin tai kaupunkeihin.[21]

Oppikoulujen opettajat ja oppilaat avustivat Suomen Kulttuurirahaston 25-vuotisjuhlavuoden suurkeräykseen kuuluneen lahjakirjakeräyksen toteuttamisessa vuonna 1964. Kuopion Haapaniemen koulun III A-luokan oppilaat Taina Leinonen ja Asko Koistinen ovat hankkimassa lahjoitusta maaherra Erkki O. Mantereelta. Mukana myös Kuopion Opettajayhdistyksen keräysasiamies, opettaja Aarno Aaltonen. Kuva Savon Sanomain kuva-arkisto.

Maakuntarahasto aloittaa toimintansa

Pohjois-Savossa ryhdyttiin valmistelemaan maakuntarahaston perustamista toden teolla vuonna 1962. Päävastuu oli Pohjois-Savon maakuntaliiton valistustoimikunnalla, joka nimitti helmikuussa valmistelevan toimikunnan laatimaan rahaston perustamissuunnitelman. Toimikunnan puheenjohtajaksi nimitettiin Koivumäellä sijainneen Pohjois-Savon kansanopiston johtaja, filosofian tohtori V. J. Ihalainen, joka maakuntaliiton luottamustehtävissä edisti muun muassa Kuopion kesäyliopiston ja Kuopion korkeakoulun perustamishankkeita. Sittemmin hän siirtyi yliopistouralle ensin Ouluun ja sieltä edelleen Jyväskylään. Maakuntaliiton alkuperäisenä tavoitteena oli, että maakuntarahasto voisi aloittaa toimintansa jo samana vuonna maalis-huhtikuussa. Aikataulu osoittautui liian tiukaksi, minkä vuoksi rahaston perustamista päätettiin siirtää vuodella. Pohjois-Savon rahaston ohjesääntö saatiin kuitenkin vahvistettua maakuntaliiton liittovaltuustossa maaliskuun aikana.[22]

Pohjoissavolaiset toimivat aktiivisesti rahastoasiassa. Marraskuusta 1962 lähtien maakuntaliiton valistustoimikunta järjesti oppikoulujen rehtoreille, opettajille ja sanomalehdistölle tiedotustilaisuuksia, joissa markkinoitiin perustettavaa maakuntarahastoa. Lisäksi tulevaa toimintaa esiteltiin maakunnan eri järjestöille ja yhdistyksille. Tavoitteena oli tutustuttaa ne rahaston toiminta-ajatukseen ja saada alueen väestö osallistumaan perustamiskeräykseen, jotta toiminnalle saataisiin hyvät edellytykset. Markkinointiin saatiin apua Suomen Kulttuurirahastolta, joka toimitti pohjoissavolaisille rahaston esittelyyn tarvittavaa materiaalia.[23]

Maakunnassa toteutettiin kaksivaiheinen perustamiskeräys. Oppikoulujen teinit suorittivat listakeräyksen 5.–6.12.1962.[24] Keräystä mainostettiin sanomalehdissä, ja muun muassa läänin maaherra kannusti pohjoissavolaisia tukemaan rahastoa ja osallistumaan listakeräykseen. Eniten rahaa keräsivät Suonenjoen yhteislyseon, Leppävirran yhteislyseon ja Kuopion yhteislyseon oppilaat. Varainhankintaa jatkettiin helmikuussa 1963, jolloin aloitettiin liike- ja teollisuuslaitoksille sekä muille yhteisöille ja yksityisille suunnattu perustamiskeräys. Maakuntaliitossa laadittiin mahdollisista lahjoittajista lista, jota keräystä varten nimetyt – niin sanotut 16 ala-asiamiestä – täydensivät. Ala-asiamiehiksi valittiin eri Pohjois-Savon kunnissa asuneita, paikalliset olot hyvin tunteneita naisia ja miehiä, jotka halusivat avustaa kotipaikkakunnallaan perustamiskeräyksen järjestelyissä. Kun lista saatiin valmiiksi, potentiaaleja lahjoittajia lähestyttiin kirjeitse, ja heiltä anottiin lahjoituksia perustettavalle maakuntarahastolle. Kirjeitä lähetettiin lähes 830, ja perustajalahjoittajia saatiin ensimmäisen toimintavuoden aikana satakunta. Rahaston perustamiskeräys tuotti noin 56 000 markkaa (vuoden 2011 rahanarvolla reilu 110 000 euroa).[25]

Huomattavimpia perustajalahjoittajia olivat Kuopion kaupunki 10 000 markan (noin 19 790 euron) lahjoituksella sekä Kuopion Kauppa-Aitta Oy, Kymin Osakeyhtiö, Saastamoisen yhtiöt ja Vaatetustehdas Turo Oy kukin 3 000 markan (noin 5 940 euron) tuella. Maakunnasta suurimmat lahjoitukset antoivat Autoputkola, Iisalmen Sahat, Iisalmen Säästöpankki ja Leppävirran Sorsakoskella sijainnut

Maakuntarahaston hoitokunta kokoontuneena päättämään ensimmäistä kertaa apurahojen jaosta huhtikuussa 1964. Kuva Savon Sanomain kuvaarkisto.

Hackman & Co. Ilahduttavaa oli, että toiminta-alueen yhteisöt ja yritykset kokivat maakuntarahaston työn tärkeäksi ja halusivat omalla panoksellaan auttaa sen toiminnan aloittamista. Perustamiskeräyksen tulos osoitti, että pohjoissavolaisen kulttuurin vaaliminen ja edistäminen koettiin tärkeäksi.[26]

Pohjois-Savon rahaston perustamista juhlittiin Kuopiossa 3.3.1963. Suomen Kulttuurirahaston, Pohjois-Savon maakuntaliiton ja Savolaisen osakunnan edustajat allekirjoittivat maakuntarahaston perustamiskirjan, johon merkittiin perustajalahjoittajat.[27] Suomen Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja L. A. Puntila vetosi juhlapuheessaan maakunnan asukkaisiin ja toivoi myönteistä suhtautumista rahaston työlle. Hänen viestinsä oli, että poliittinen vastakkainasettelu oli haitaksi kulttuurin edistämiselle ja harjoittamiselle. Tämän vuoksi hän toivoi Pohjois-Savossa olevan eriävistä poliittisista näkemyksistä huolimatta halua ja tahtoa laajaan yhteistyöhön rahastoasiassa, jotta maakuntarahasto saisi parhaat edellytykset toimia alueen tieteen, taiteen ja muun kulttuuritoiminnan hyväksi.[28]

Puntila korosti juhlapuheessaan koulutuksellisen tasa-arvon lisäämistä. Hänen mukaansa lahjakkaille nuorille oli taattava mahdollisuus opiskella riippumatta sosioekonomisesta taustastaan. Tämä oli tärkeää, jotta uudet kyvyt saataisiin esiin ja jottei nuorten *”tarvitse varojen puutteen vuoksi luopua lahjojensa edellyttämästä elä-*

Pohjois-Savon rahaston hoitokunta keväällä 2013. Ylärivissä asiamies Antti Meurman, asiamies Ralf Sunell, dosentti Jussi Pihlajamäki, professori Juhani Nuutinen ja rehtori Jorma Pesonen. Alarivissä varapuheenjohtaja, yhteiskuntatieteiden tohtori Jaana Luttinen, puheenjohtaja, professori Leena Alhonen, professori Maija-Riitta Hirvonen ja professori Anna-Maija Pietilä. Kuvasta puuttuvat hoitokunnan jäsenet hallintojohtaja Jarmo Muiniekka, FT Eeva Mäkinen ja toimitusjohtaja Jere Ruotsalainen. Kuva Piia Julkunen.

mänurasta.”[29] Pohjoissavolaisia kannustettiin tukemaan maakuntarahastoa, joka tulisi toimimaan oman maakunnan nuorison edesauttamiseksi.[30]

Pohjoissavolaisten puoleen käännyttiin jälleen vuonna 1964, jolloin Suomen Kulttuurirahasto toteutti 25-vuotisen toimintansa kunniaksi kolmivaiheisen suurkeräyksen. Se käynnistettiin tammikuussa alkaneella liikekeräyksellä, ja maaliskuussa ryhdyttiin toteuttamaan lahjakirjakeräystä oppikoulujen opettajien ja teinien avustuksella. Suurkeräyksen kolmas vaihe, ”Suomalaisen kulttuuriadressin”

kerääminen aloitettiin marraskuussa. Maakuntarahastot huolehtivat suurkeräyksen organisoimisesta toimialueellaan ja saivat siitä palkkioksi puolet keräämästään tuotosta lukuun ottamatta kuntien antamia lahjoituksia, jotka ne saivat kokonaan itselleen.[31]

Pohjois-Savon rahasto valitsi keräyspäälliköksi kauppias A. J. Väänäsen, jota asiamies Aarne Väinämön puoliso, rouva Rauni Väinämö avusti puolipäiväisenä toimistoapulaisena. Suurkeräykseen osallistui maakunnassa noin 450 lahjoittajaa, mikä oli maakuntarahastojen keskitasoa parempi tulos. Koska maakuntarahaston perustamiskeräys ja suurkeräys ajoittuivat peräkkäisille vuosille, suurkeräyksen lahjoittajamäärää voi pitää erinomaisena.[32] Pohjois-Savon rahasto saattoi olla tyytyväinen keräyksen tuottoonkin, 91 000 markkaan (noin 163 100 euroon), joka oli maakuntarahastojen kuudenneksi paras tulos.[33]

Maakuntarahaston toiminnalle pyrittiin saamaan koko Pohjois-Savon alueen tuki. Siksi se teki aktiivista työtä erityisesti Iisalmen ja Varkauden seuduilla mahdollisten lahjoittajien tavoittamiseksi. Hoitokunta päätti järjestää vuosijuhlan joka toinen vuosi Kuopiossa ja välivuosina vuorotellen Varkaudessa ja Iisalmessa, jotta toiminta saisi näkyvyyttä.[34] Rahaston tavoitteeksi asetettiin maakunnan kulttuurin monipuolinen edistäminen. Maakuntarahaston asiamieheksi valittu Pohjois-Savon maakuntaliiton toiminnanjohtaja Aarne Väinämö visioi rahaston tehtävän seuraavasti: *”Se merkitsee maakunnan taloudellisen ja henkisen vaurauden määrätietoista lisäämistä, korkeamman aineellisen ja henkisen elintason turvaamista, parempaa tulevaisuutta koko maakunnalle ja sen asukkaille.”*[35]

Hoitokunta toteuttaa rahaston tarkoitusta

Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan jäsenet

Maakuntarahastojen hoitokunnat vastaavat toimialueensa kulttuurin vaalimisesta ja kehittämisestä. Niihin valitaan tieteen, taiteen ja kulttuurin asiantuntijoita, jotka omalla panoksellaan toteuttavat rahaston tarkoitusta.[36] Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan keskeisiin tehtäviin kuuluvat apurahoista päättäminen, Sotkottaretpatsaan kohdekunnan valitseminen sekä oman kulttuuritoiminnan ja omien kulttuurihankkeiden organisoiminen.

Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan jäsenenä saattoi aluksi olla yhtäjaksoisesti kuusi vuotta, sillä henkilö voitiin valita kolmeksi peräkkäiseksi kaksivuotiskaudeksi. Käytäntöä muutettiin 1970-luvulla, jolloin siirryttiin kolmivuotiskausiin. Muutoksen jälkeen jäsenyysaika kasvoi yhdeksään vuoteen. Välivuosien jälkeen sama henkilö on voitu valita hoitokuntaan uudelleen.[37]

Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan jäsenmäärä on vaihdellut 11–15 edustajan välillä. Aluksi hoitokunnassa oli 12 jäsentä ja jokaisella henkilökohtainen varajäsen. Kokoonpanoa muutettiin vuonna 1968, jolloin ryhdyttiin valitsemaan 15 jäsentä, joista viisi oli aluksi vuosittain erovuorossa. Samalla luovuttiin varajäsenistä.[38] Seuraavat muutokset toteutettiin 1990-luvulla. Toimikaudella 1995–1996 hoitokuntaan kuului 14 jäsentä. Seuraavana toimintavuonna hoitokunnassa oli 12 edustajaa, sillä kahden erovuoroon tulleen edustajan tilalle ei valittu uusia jäseniä. Kokoonpano pieneni toimikaudesta 1998–1999 alkaen enintään 11-jäseniseksi.[39]

Pohjois-Savon hoitokunnan jäsenten nimeämiskäytännöissä on tapahtunut useita muutoksia. Kun rahasto perustettiin, Pohjois-Savon maakuntaliitto valitsi hoitokuntaan viisi, Savolainen osakunta yhden ja Kulttuurirahasto yhteensä kuusi jäsentä. Kulttuurirahasto nimesi sekä neljä maakunnan edustajaa että kaksi rahaston edustajaa Helsingistä. Käytäntö muutettiin vuonna 1968: vastedes maakuntaliiton valitsemia edustajia oli kuusi, osakunnan edelleen yksi ja Kulttuurirahaston kahdeksan, joista seitsemän jäsentä oli maakunnasta ja yksi rahaston edustaja. Näin enemmistö hoitokunnan jäsenistä oli Kulttuurirahaston valitsemia.[40] Maakuntaliitoissa tehtiin uudistuksia 1990-luvun alussa, jolloin niistä muodostettiin lakisääteisiä kuntayhtymiä. Tämä herätti Kulttuurirahastossa keskustelun siitä, tu-

lisiko maakuntarahastojen ja maakunnallisten liittojen vahva yhteys katkaista ja luopua maakunnallisten liittojen nimeämisoikeudesta. Kaikissa rahastoissa ei ollut tähän halukkuutta.[41] Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan kokoonpanoa muutettiin keskustelun seurauksena niin, että Pohjois-Savon maakuntaliitto sai jatkossa valita yhden edustajan.

Kulttuurirahaston sääntömuutoksen yhteydessä vuonna 2004 luovuttiin säätiön ulkopuolisten tahojen nimittämiskiintiöistä. Suomen Kulttuurirahastossa katsottiin, ettei 2000-luvulla ollut enää tarkoituksenmukaista antaa muutamalle taholle, Pohjois-Savon rahaston tapauksessa maakuntaliitolle ja Savolaiselle osakunnalle, oikeutta valita edustajiaan maakuntarahastojen hoitokuntiin. Sääntömuutoksen jälkeen Suomen Kulttuurirahaston hallitus on nimittänyt maakuntarahastojen hoitokuntien jäsenet. Maakuntarahasto esittää hallitukselle hoitokunnan jäsenet yhtä hallituksen päättämää rahaston edustajaa lukuun ottamatta, ja hallitus vahvistaa kokoonpanon. Näin ollen maakuntarahasto voi itse vaikuttaa hoitokunnan jäsenistöön.[42] Pohjois-Savon rahastossa on ollut pääsääntöisesti käytäntönä, että erovuoroon tuleva hoitokunnan jäsen esittää tilalleen oman alansa henkilöä.[43]

Maakuntaliitot saivat valita aluksi useita edustajia, koska ne olivat toimineet aktiivisesti maakuntarahastojärjestelmän perustamisen hyväksi. Yhteys säilyi vahvana perustamisen jälkeen, sillä ensimmäiset asiamiehet olivat pääsääntöisesti maakuntaliittojen toiminnanjohtajia. Maakuntaliitto nimesi hoitokuntaan muun muassa hallinnon, kulttuurin ja talouden edustajia Pohjois-Savon eri kunnista. Kulttuurirahaston valitsemat pohjoissavolaiset edustajat lisäsivät maakunnan asiantuntemusta. Kulttuurirahaston edustajiksi valittiin joko keskusrahaston henkilökuntaa tai rahaston luottamuselimissä olevia. Osakunnan edustajien tehtävänä oli tuoda rahaston hoitokuntaan maakunnan akateemisen nuorison näkemyksiä ja ylläpitää yhteys opiskelijoihin.[44]

Maakuntarahastojen hoitokuntiin on valittu erityisesti hallinnon, kulttuurin kentän ja talouden toimijoita. Niissä on ollut runsaasti koulutoimen, kunnalliselämän, talouselämän sekä tieteen ja taiteen asiantuntijoita. Toimialueen monipuolinen tuntemus on varmistettu nimittämällä hoitokuntaan edustajia eri puolilta maakuntaa.[45] Pohjois-Savon rahaston hoitokunnassa on ollut eniten kuopiolaisia, varkautelaisia ja yläsavolaisia jäseniä. Hoitokunnan jäsenet on esitelty liitteessä 1.

Pohjois-Savon rahaston ensimmäinen hoitokunta oli talouselämäpainotteinen, sillä siihen kuuluivat varsinaisjäseninä kauppaneuvos sekä kaksi pankinjohtajaa ja kaksi toimitusjohtajaa. Kulttuurin kentän edustajat olivat opetustoimen alalta: kansanopistonjohtaja, metsänhoitokoulunjohtaja ja rehtori. He toivat hoitokuntaan ammatillisen ja yleissivistävän opetusalan näkemystä ja maakunnan nuorison tuntemusta. Maaherra oli ainoa hallinnon alan edustaja. Myös joukkotiedotuksen, politiikan ja tieteen aloilta oli yksi toimija jäsenistössä.[46]

Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan kokoonpano oli samankaltainen kuin muiden maakuntarahastojen. Talouselämällä oli vahva edustus 1960-luvulla niin hoitokunnissa kuin keskusrahaston luottamuselimissäkin. Säätiö halusi kasvattaa

varallisuuttaan, ja talouselämän luottamushenkilöiden avulla se toivoi saavansa lahjoituksia talouden alalta. Lisäksi talousalan asiantuntijoiden toivottiin tuovan rahastolle hyvän julkisuuskuvan. Kun luottamusmiehinä oli runsaasti talouselämän vaikuttajia, rahasto antoi vakaan ja asiantuntevan assosiaation varojen hoidon osalta. Tällä tavoin haluttiin vakuuttaa mahdolliset epäilijät siitä, että säätiölle olisi turvallista antaa suuriakin lahjoituksia.[47]

Talouselämän alalta tuli useita jäseniä Pohjois-Savon rahaston hoitokuntaan 1970-luvullakin. Rahasto harjoitti tällöin aktiivista varainhankintaa, joten maakunnan talouselämään haluttiin ylläpitää vahvat suhteet. Talouselämän vaikuttajien osuus on laskenut 1980-luvulta lähtien. Tämä voi johtua siitä, että maakuntarahaston pääoman kartuttua varallisuuden hankkiminen ei ole ollut yhtä näkyvää kuin 1960- ja 1970-luvuilla. Näin ollen yhteydet talouselämään eivät ole enää olleet yhtä tärkeässä roolissa. Sitä vastoin hoitokunnassa on tarvittu erityisesti tieteen ja taiteen asiantuntemusta apurahapäätösten tekemiseksi.

Hallinnon ala painottui Pohjois-Savon rahaston hoitokunnassa 1960– 1980-luvuilla, jolloin maakuntaliiton jäsennimityksissä korostuivat alue- ja paikallishallinto. Maakuntaliitto valitsi hoitokuntaan johtavia virkamiehiä kunnan- ja lääninhallinnosta sekä myöhemmin omasta organisaatiostaan. Erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla hoitokuntaan kuului samanaikaisesti useita korkeassa asemassa olevia hallintohenkilöitä. Muissakin maakuntarahastoissa hoitokunnan kokoonpanossa oli paljon johtavaa virkamiehistöä. Kun maakuntaliiton nimitysoikeutta supistettiin 1990-luvulla, hallinnon osuus jäsenistöstä alkoi laskea. Tämän jälkeen kussakin hoitokunnassa on ollut yksittäisiä jäseniä, jotka työskentelevät hallinnon alalla.[48]

Tieteen osuus maakuntarahaston hoitokunnan edustajista on ollut korkea 1970-luvulta lähtien. Kuopion korkeakoulun perustamisen jälkeen tarvittiin aiempaa enemmän tieteen asiantuntemusta, ja ensimmäiset korkeakoulun edustajat nimettiin hoitokuntaan vuonna 1972. Siitä lähtien hoitokunnassa on ollut kullakin toimikaudella useita paikallisen yliopiston henkilökuntaan kuuluvia. Vuosikymmenten kuluessa siitä on tullut rahaston hoitokunnan keskeisin toimija edustajamäärällä mitattuna. Esimerkiksi 2000-luvulla kussakin hoitokunnassa on ollut neljästä viiteen yliopiston edustajaa.

Yliopiston rooli on ymmärrettävästi korostunut, koska huomattava osa tiedettä tukevien nimikkorahastojen apurahoista on suuntautunut nykyisen Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuksella tehtäviin tieteellisiin tutkimuksiin. Näin ollen on ollut välttämätöntä, että rahaston hoitokunnassa on ollut riittävästi yliopistomaailman tuntevia arvioimassa apurahanhakijoita ja tutkimushankkeita.[49] Tieteen jäsenistöä on tullut muualtakin kuin paikallisesta yliopistosta. Kulttuurirahaston nimittämissä omissa edustajissa ja Savolaisen osakunnan valitsemissa jäsenissä oli tieteen asiantuntijoita, ja 2000-luvulla tieteen asiantuntijajäseniä on nimitetty myös maakunnasta.[50]

Kulttuurin kentän edustus on muodostunut Pohjois-Savon rahastossa pääasiassa taide- ja kulttuurihallinnon parissa työskentelevistä, taide- ja kulttuurijärjestöjen

edustajista, taiteen tekijöistä sekä yleis- ja ammatillisten oppilaitosten opettajista ja rehtoreista. Kulttuuritoimittajat kuuluvat kulttuurin kentän edustajiin, joita on ollut hoitokunnassa runsaasti. Alkuvaiheessa hoitokuntaan valittiin erityisesti yleis- ja ammatillisen sivistyksen parissa työskenteleviä. Tähän saattoi vaikuttaa se, että rahaston tehtäväksi nähtiin nuorten tukeminen. Oppilaitosten edustajilla oli toisaalta yhteys alueen nuorisoon ja toisaalta käsitys alueen kulttuurista, jota haluttiin kehittää. Myös 1970-luvulla oppilaitoksista valittiin jäsenistöä hoitokuntaan. Kulttuurin kentän edustus monipuolistui 1980-luvulla. Se on laajentunut edelleen 1990- ja 2000-luvuilla. Apurahapäätösten tekemisessä tarvitaan laajaa taiteen ja kulttuurin asiantuntemusta, ja oman kulttuuritoiminnan ideoiminen ja organisoiminen vaativat tietämystä maakunnan kulttuurin tilasta. Monet kulttuurin kentän jäsenet ovat olleet niin sanottuja maakunnan edustajia, jotka ovat tuoneet hoitokuntaan Pohjois-Savon eri alueiden tuntemusta.[51]

Joukkotiedotuksen alalta maakuntarahastojen hoitokuntiin on valittu edustajia erityisesti maakunnallisista lehdistä. Edustuksesta on ollut hyötyä puolin ja toisin: maakuntarahastot ovat saaneet näkyvyyttä tiedotusvälineissä, ja maakuntalehdet ovat päässeet vaikuttamaan rahaston kautta alueen kulttuuritoimintaan.[52] Pohjois-Savon rahaston hoitokunnassa on ollut useita Savon Sanomien toimittajia. Edustajia on ollut muistakin lehdistä. Projektipäällikkö Riitta Raatikainen kuului hoitokuntaan vuosina 2000–2007. Hän työskenteli osan hoitokuntavuosistaan Savon Sanomien toimittajana ja sittemmin uutispäällikkönä. Hän katsoo hoitokuntatyön ja maakuntalehden olevan näköalapaikkoja nykyhetkeen. Maakuntarahasto antaa hänen mukaansa perspektiiviä tulevaisuuteenkin. *”Jääviys ja luottamuksellisuus rajoittavat hoitokuntatyössä saatavan tiedon journalistista käyttöä. Kykenin kuitenkin uskoakseni pitämään huolta siitä, että esimerkiksi kiinnostavista uusista tutkimushankkeista kerrottiin Savon Sanomien lukijoille heti kun se oli mahdollista”,* Raatikainen kertaa.[53]

Ammattipoliitikkoja – kansanedustajia tai ministereitä – ei ole kuulunut Pohjois-Savon rahaston hoitokuntaan 1960-luvun jälkeen. Maakuntarahastot olivat 1960-luvulla mukana yhteiskuntapoliittisessa keskustelussa, joten oli luontevaa nimittää hoitokuntaan toimialueen näkyviä poliitikkoja. Maakuntarahastojen pyrkimyksenä oli omaan toimialueen kehittäminen, ja kansanedustajat ja ministerit saattoivat ajaa asioita valtakunnan tasolla.[54] Maakuntarahaston toiminnan alkuvaiheessa tarvittiin julkisuutta, jotta alueen yhteisöt ja yritykset antaisivat lahjoituksia rahastolle. Ammattipoliitikkojen avulla rahasto antoi positiivisen kuvan toiminnastaan: se teki tärkeää työtä alueen kehittämiseksi ja kulttuurin tukemiseksi.

Pohjois-Savon rahaston hoitokunta sai ensimmäiset naisedustajansa 1970-luvulla. He olivat selkeänä vähemmistönä 1970- ja 1980-lukujen hoitokunnissa. Naisten osuus jäsenistöstä on kasvanut 1990- ja 2000-luvuilla vaihdellen 27–64 prosentin välillä. He olivat enemmistönä rahaston hoitokunnassa neljän toimikauden ajan 1990- ja 2000-lukujen vaihteessa. Hoitokunnassa on ollut eniten hallinnon, kulttuurin ja tieteen eri aloilla toimivia naisia.

Näköalaa tieteen, taiteen ja muun kulttuurin kenttään

”Hyvä hoitokunta on aktiivinen ja kokonaisvaltaisesti rahaston toimintaa ajatteleva – ei pelkästään apurahapäätösten tekijä”, toteaa rahaston asiamiehenä vuosina 1988–2007 toiminut opetusneuvos Elina Kekäläinen.[55] Hoitokunnan jäsenyys on koettu antoisaksi ja mielenkiintoiseksi tehtäväksi, sillä se antaa näköalaa tieteen, taiteen ja kulttuurin kenttään maakunnassa.[56] Lisäksi se tarjoaa tilaisuuden tutustua suomalaisen kulttuurielämän vaikuttajiin.[57]

Hoitokuntatyön kautta saa hyvän kuvan siitä, mitä maakunnassa tapahtuu. Hoitokunnassa vuosina 1972–1980 työskennellyt pohjoissavolaistaustainen emeritusprofessori Olli Castrén kertoo, että käsitys alueen nuorison henkisestä tilasta ja koulutustasosta tarkentui rahastossa toimiessa. Muualta kuin Kuopiosta valitut hoitokunnan jäsenet toivat esiin kotikuntiensa asioita, mikä lisäsi tietämystä toimialueesta.[58] Hoitokunnassa vuodesta 2007 alkaen ollut toimitusjohtaja Jere Ruotsalainen toteaa rahaston kuuluvan maakunnan kulttuurin tukipilareihin. Sen toiminnassa hän on tutustunut siihen kulttuurin kirjoon, jota ei esitellä mediassa tai joka ei päädy esille gallerioihin. Näin ollen hoitokuntatyö on monipuolistanut ja rikastuttanut käsitystä pohjoissavolaisista kulttuuritoimijoista. Ruotsalainen sanoo oppineensa arvostamaan monenlaisia tekijöitä ja tekotapoja. Hänestä on ollut antoisaa seurata, kuinka apurahoilla on pystytty tukemaan uusien tapahtumien käynnistymistä ja kehittymistä.[59]

Maakuntarahaston hoitokunnassa toimitaan yhteisten päämäärien hyväksi. Vuosina 1982–1991 hoitokunnassa toiminut emeritusprofessori Mauno Airaksinen kehuu jäsenten välillä ollutta hyvää yhteishenkeä.[60] Professori emerita Pirkko Meriläinen, joka oli hoitakunnan jäsen kolmivuotiskaudet 1989–1998 ja puheenjohtajana 1995–1998, toteaa keskustelujen olleen antoisia. Hän kertoo olevansa tyytyväinen siihen, kuinka asioita pystyttiin viemään eteenpäin.[61]

”Hoitokunta itsessään avarsi ja laaja-alaisti ymmärrystäni taiteen ja tieteen sekä ylipäätänsä kulttuurin kentässä maassamme ja erityisesti Pohjois-Savon alueella. Olin ennen hoitokunnan jäsenyyttä toiminut lähinnä tiedettä rahoittavien rahastojen tai vastaavien asaintuntijatehtävissä ja tämä hoitokuntatyöskentely oli erittäin arvokasta myöhemmälle ajattelulleni sen sivistävän ja laaja-alaistavan roolin vuoksi”, kertaa professori Katri Vehviläinen-Julkunen kokemuksiaan hoitokuntatyöstä. Hän vaikutti maakuntarahaston hoitokunnassa vuosina 1999–2007.[62]

Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin maaherra Erkki O. Mantere, joka johti hoitokuntaa vuosina 1963–1966. Hänen seuraajakseen valittiin vastikään Kuopion läänin maaherrana aloittanut Risto Hölttä, joka toimi hoitokunnan puheenjohtajana vuoden 1973 loppuun saakka.[63] Maaherra oli hoitokunnan puheenjohtajana useassa maakuntarahastossa 1960-luvulla, jolloin rahastoilla oli alueellinen kehittämistehtävä. Lääninhallinnon korkeimman virkamiehen nimittämisellä hoitokunnan puheenjohtajaksi viestittiin siitä, että rahasto pyrki kehittämään toimialuettaan ja että se oli aluehallinnollinen toimija.[64]

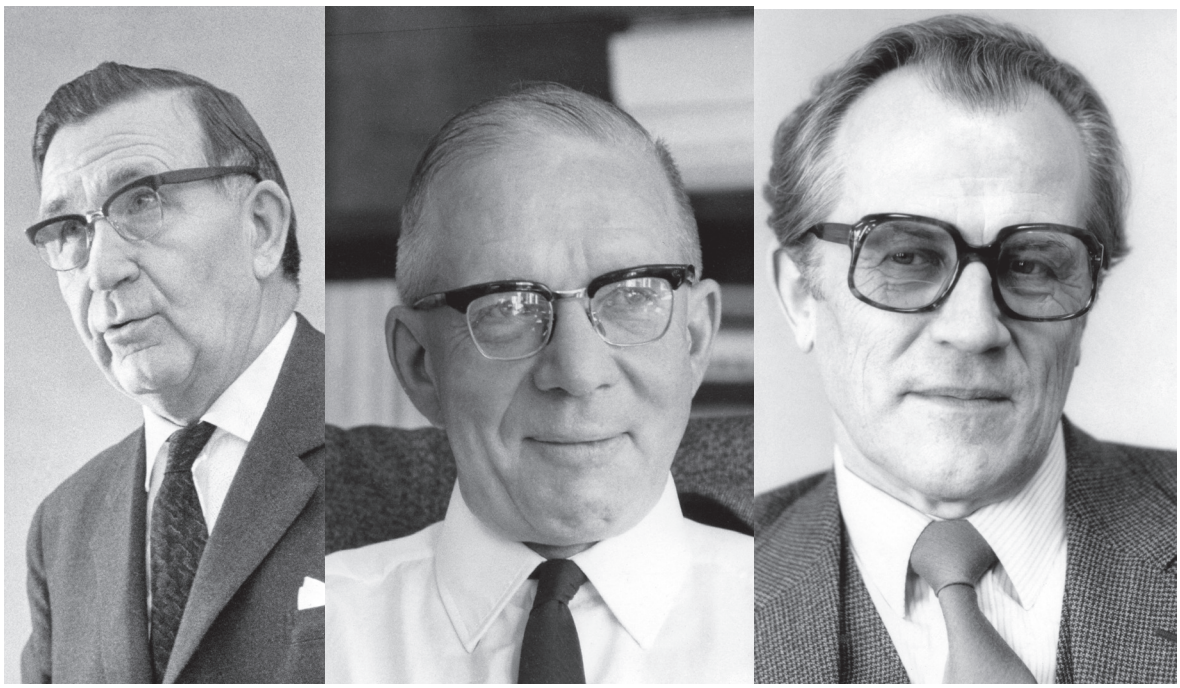

Hoitokunnan puheenjohtajat vuosina 1963–1976. Maaherra Erkki O. Mantere, maaherra Risto Hölttä ja lääninkouluneuvos Olli Murtorinne. (Kuvat Savon Sanomain kuva-arkisto).

Pohjois-Savon rahaston kolmas hoitokunnan puheenjohtaja tuli niin ikään hallinnon alalta. Lääninkouluneuvos Olli Murtorinne kuului lääninhallinnon korkeimpiin virkamiehiin. Hän oli puheenjohtajana vuosina 1974–1976. Murtorinteen jälkeen hoitokunnan puheenjohtajat ovat tulleet tiede-elämän piiristä. Puheenjohtajina ovat toimineet professori Olli Castrén (1977–1979), rehtori Tapani Vanha-Perttula (1980–1982), professorit Lauri Kärenlampi (1983–1985),

Hoitokunnan puheenjohtajat vuosina 1977–1985. Professori Olli Castrén, rehtori/professori Tapani Vanha-Perttula ja professori Lauri Kärenlampi (Kuvat Savon Sanomain kuva-arkisto).

Hoitokunnan puheenjohtajat vuosina 1985–1994. Professori Kari Launiala, professori Mauno Airaksinen ja professori/johtajaylilääkäri Juhani Kärjä (Kuvat Savon Sanomain kuva-arkisto).

Kari Launiala (1985–1989) ja Mauno Airaksinen (1989–1991), johtajaylilääkäri Juhani Kärjä (1991–1994), (apulais)professori Pirkko Meriläinen (1995–1998), rehtori Matti Uusitupa (1999–2003) sekä professorit Katri Vehviläinen-Julkunen (2004–2007), Jukka Juutilainen (2008–2010) ja Leena Alhonen (lokakuusta 2010 alkaen). Juhani Kärjää lukuun ottamatta he ovat työskennelleet Kuopion korkeakoulussa/yliopistossa tai nykyisen Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuksella hoitokunnan puheenjohtajana toimiessaan.

Hoitokunnan puheenjohtajat eivät ole kokeneet tehtäväänsä liian raskaaksi. Maakuntarahaston asiamiesten Aarne Väinämön, Elina Kekäläisen ja Antti Meurmanin valmistelevan työn ansiosta asiat ovat edenneet sujuvasti. Asiamiehillä on iso rooli niin kokousten kuin vuosijuhlajärjestelyjen valmistelussa.[65]

Pohjois-Savon rahaston entiset puheenjohtajat arvioivat, että hoitokunnan puheenjohtajalta edellytetään aktiivisuutta, oikeudenmukaisuutta, sitoutumista, tasapuolisuutta, yhteistyökykyä ja laajaa yleistietämystä. Tehtävässä ovat eduksi ha-

Hoitokunnan puheenjohtajat vuosina 1995–2010. Professori Pirkko Meriläinen, johtajaylilääkäri/rehtori Matti Uusitupa, professori Katri Vehviläinen-Julkunen ja professori Jukka Juutilainen (Kuvat Savon Sanomain kuva-arkisto & Pohjois-Savon rahaston arkisto, Kuopio).

lua perehtyä Kulttuurirahaston toimintaan ja kulttuurin eri muotoihin ja arviointikäytäntöihin. Puheenjohtajan pitää sekä olla päättäväinen että osata kuunnella.[66] Puheenjohtaja Leena Alhosen mukaan edellä esitettyjä kriteereitä tarvitaan, joskin niitä kaikkia ei välttämättä pysty täyttämään. Hän itse painottaa laaja-alaisuuden merkitystä: ”*keskeistä on aito halu toimia rahaston hyväksi kaikki alat huomioiden.*”[67]

Asiamies Antti Meurman otaksuu, että tieteen edustajien valikoituminen hoitokunnan puheenjohtajiksi on vaikuttanut siihen, että rahasto on mielletty usein enemmän tiedettä kuin taidetta rahoittavaksi. Hänen mukaansa rahasto on osin jäänyt vieraaksi taiteen ja kulttuurin toimijoiden keskuudessa. Meurman toivoo taiteen merkityksen kasvavan sitä kautta, että maakuntarahaston nykyinen asiamies työskentelee taiteen parissa.[68]

Nimikkorahastot: terveyden, tieteen ja taiteen asialla

Pohjois-Savon rahaston toiminta on mahdollistunut lahjoitusten avulla. Toiminnan alkuvaiheessa esimerkiksi kunnat ja yritykset antoivat tukea, ja osa tukijoista muisti rahastoa lähes vuosittain. Varoja pyrittiin kartuttamaan aktiivisesti; asiamies lähestyi alueen toimijoita ja pyysi lahjoituksia. Pienetkin lahjoitukset olivat tarpeen nuorelle maakuntarahastolle. Varoilla kartutettiin niin sanottua yleisrahastoa, josta myönnetään apurahoja monipuolisesti toimialueen kulttuurin hyväksi.[69]

Suurimmilla yksityishenkilöiden ja yhteisöjen lahjoituksilla on perustettu nimikkorahastoja, joille lahjoittaja voi määritellä tietyn tarkoituksen tai jättää sen yleiseksi. Apurahat ohjataan rahaston tarkoitusperään soveltuviin kohteisiin. Jos se on yleinen, siitä voidaan tukea tiedettä, taidetta ja muuta kulttuuritoimintaa.

Pohjois-Savon rahaston ensimmäiset nimikkorahastot perustettiin 1970-luvulla. Tällä hetkellä maakuntarahastoon kuuluu 22 nimikkorahastoa, joista 17 on yksityishenkilöiden perustamia ja viisi yhteisöjen perustamia. Kolmen nimikkorahaston tarkoitus on yleinen. Muilla nimikkorahastoilla on ohjesäännössä määritelty tarkoitus, johon apurahoja myönnetään. Terveystieteet, joihin lasketaan tässä kuuluvaksi lääketiede, farmasia, hammaslääketiede, hoitotiede ja ravitsemustieteet, painottuvat Pohjois-Savon rahastossa, sillä yhdeksän nimikkorahastoa jakaa rahoitusta alan tutkimuksiin.[70] Maakunnassa on tahdottu tehdä lahjoituksia niiden hyväksi, koska ne suuntautuvat toimialueen yliopiston tukemiseen. Halu tukea alaa selittyy myös sillä, että terveys on usein iäkkäille tärkeä asia.[71]

Kerttu ja Oiva Turusen rahaston peruspääoma lahjoitettiin Kuopion korkeakoulun avajaispäivänä vuonna 1972. Lahjoitusta annettaessa nimikkorahaston tarkoitukseksi määriteltiin ”sokeritautia ja sen hoitoa koskevan tutkimustyön tukeminen Kuopion korkeakoulussa”. Kerttu ja Oiva Turunen halusivat tukea diabetestutkimusta, koska heidän nuorin lapsensa sairastui sokeritautiin kuusivuotiaana. Rahastoa on kartutettu myöhemmillä lahjoituksilla. Teollisuusneuvos Oiva Turunen (1910–1991) kuului Pohjois-Savon rahaston hoitokuntaan ensin varajäsenenä vuosina 1963–1968 ja

varsinaisena jäsenenä 1969–1971. Turusen omistama Vaatetustehdas Turo Oy tuki maakuntarahaston perustamista merkittävällä summalla, joten kansanedustajanakin 1950- ja 1960-luvulla toiminut teollisuusneuvos koki Kulttuurirahaston toiminnan tärkeäksi Pohjois-Savossa. Nykyään nimikkorahastosta edistetään tutkimuksia, jotka tähtäävät sokeritaudin parantamiseen tai taudin hoidon helpottamiseen.

Lääketieteen lisensiaatti Aarne August (Aku) Laaksosen (1893–1972) testamenttilahjoitukseen perustuva *A. A. Laaksosen rahasto* on toiseksi vanhin nimikkorahasto, joka perustettiin vuonna 1973. Siitä edistetään lääketieteen tutkimusta. Laaksonen toimi vuosikymmeniä lääkärinä Kuopiossa. Hän työskenteli kurkku-, nenä- ja korvatautien erikoislääkärinä Kuopion lääninsairaalassa ja Kuopion keskussairaalassa sekä toimi yksityislääkärinä. Lisäksi hän oli useita vuosia Rajalan lepokodin lääkärinä. Laaksosen testamenttilahjoitus oli ensimmäinen Kulttuurirahaston maakuntarahaston saama miljoonalahjoitus. Hän teki testamentin Pohjois-Savon hyväksi ystävänsä, lääketieteen lisensiaatti, lääkintöneuvos Tauno Kotilaisen ehdotuksesta. Testamentin mukaisesti nimikkorahastolla on valvoja, joka osallistuu apurahapäätösten tekemiseen. Kotilainen oli itseoikeutetusti nimikkorahaston ensimmäinen valvoja. Hänen seuraajakseen nimitettiin vuonna 1996 korva-, nenä- ja kurkkutautiopin professori Juhani Kärjä, joka toimi valvojana vuoden 2004 alkuun saakka. Hänen jälkeensä rahaston valvojana on toiminut professori Juhani Nuutinen.[72] *A. A. Laaksosen rahasto* on Pohjois-Savon rahaston nimikkorahastoista suurin, ja siitä jaetaan apurahoja vuosittain. Tuki lääketieteelle on ollut huomattavaa, sillä apurahoja on myönnetty jo lähes 950.

H. J. Aminoffin rahasto on perustettu toimitusjohtaja, konsuli Henrik Johan (Heikki) Aminoffin (1919–1974) testamenttilahjoituksella vuonna 1974. Rahastosta tuetaan Pohjois-Savon, erityisesti Ylä-Savon, henkisen ja taloudellisen kulttuurin vaalimista ja kehittämistä. Kuopiossa syntynyt Heikki Aminoff teki elämäntyönsä Iisalmen Sahat Oy:ssä, jota hänen isänsä oli ollut perustamassa. Lisäksi hän toimi useiden yhtiöiden hallintoelimissä. Hyväntekeväisyys oli Aminoffille tärkeää. Toimitusjohtaja antoi lahjoituksia yleishyödyllisiin ja kulttuuriin liittyviin hankkeisiin; hän muun muassa tuki Pohjois-Savon rahastoa jo elinaikanaan. Nimikkorahaston apurahat ovat olleet merkittäviä yläsavolaisille taide- ja kulttuuritoimijoille, ja myös alueeseen kohdistuvaan tieteelliseen tutkimukseen on jaettu apurahoja.

Pielavedellä syntyneen diplomi-insinööri Hulda Tossavaisen (1910–1979) lahjoittamiin varoihin ja testamenttilahjoitukseen perustuva *Hulda Tossavaisen rahasto* tukee reuma- ja sidekudostautien tutkimusta. Rahastosta käytettiin nimeä T:n rahasto vuosina 1977–1979, koska lahjoittaja ei halunnut nimeään julkisuuteen. Hänen kuolemansa jälkeen nimi muutettiin nykyiseen muotoonsa. Tossavainen valmistui diplomi-insinööriksi ensimmäisten suomalaisnaisten joukossa ja työskenteli tekstiilialalla. Hän sairastui jatkosodan aikana Suomenlahdella yhdyslottana ollessaan lavantautiin, jonka seurauksena hänelle puhkesi lapsuudesta asti piilevänä ollut reumatismi. Sidekudoksen rappeuma vei Tossavaiselta liikkumiskyvyn viimeisinä elinvuosina. Hänen kokemansa sairaudet selittävät Pohjois-Savon rahastoon perustetun nimikkorahaston tarkoituksen.

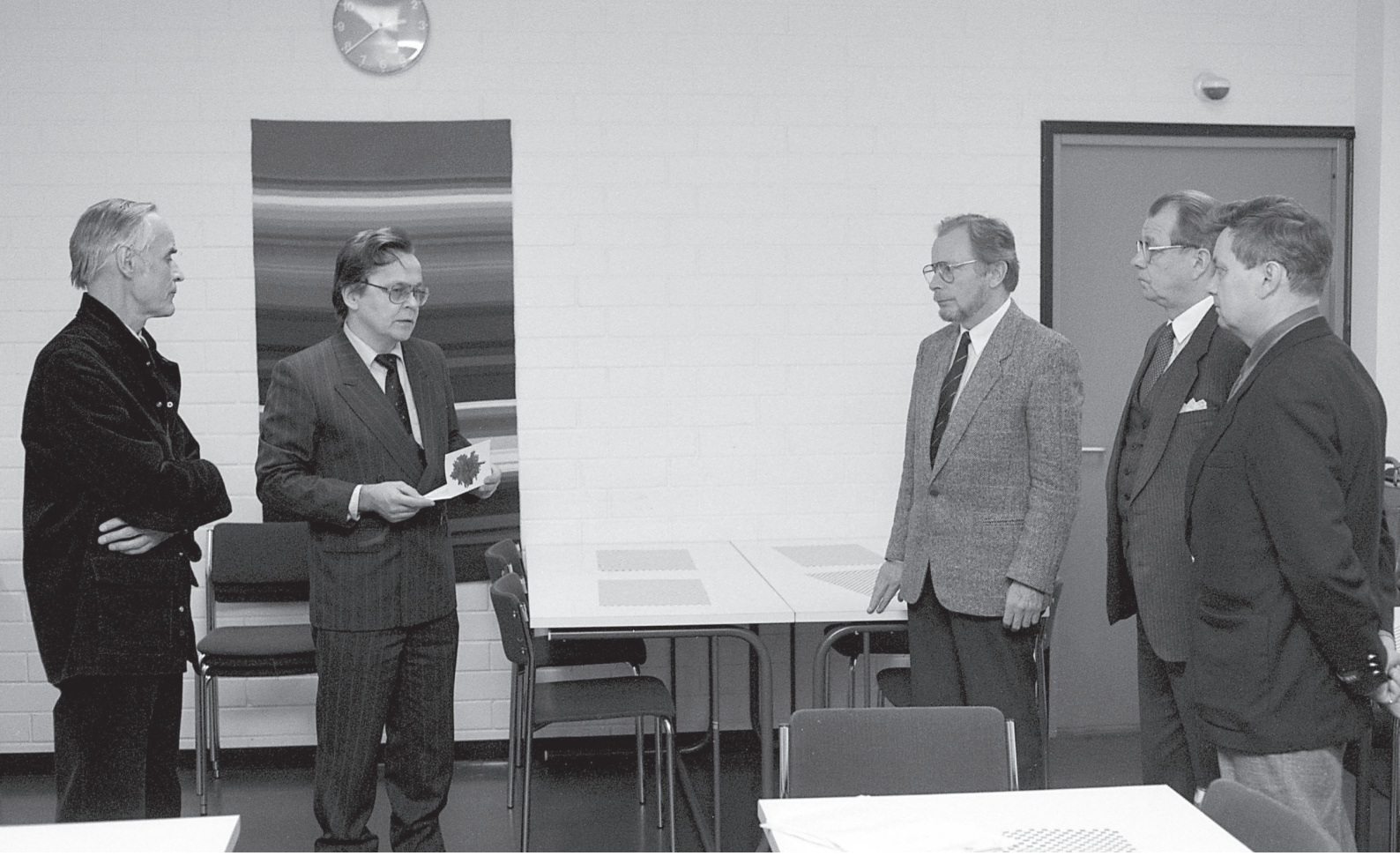

Savon Sanomain rahasto perustettiin vuonna 1980. Maakuntarahaston 25-vuotisjuhlavuonna 1987 Savon Sanomat lahjoitti rahastolle 100 000 markkaa (vajaa 29 000 euroa). Asiamies Aarne Väinämö ja hoitokunnan varapuheenjohtaja, professori Lauri Kärenlampi vastaanottavat lahjoituksen toimitusjohtaja Risto Suhoselta, hallituksen puheenjohtaja Armas Kanaselta ja päätoimittaja Reino Myöhäseltä. Kuva Savon Sanomain kuva-arkisto.

Pohjois-Savon Maakuntaliitto käytti 40-vuotisjuhlansa onnittelulahjoitukset vuonna 1976 *Maakuntaliiton juhlarahaston* perustamiseen. Nimikkorahaston tarkoituksena on edistää pääasiassa yhteiskunnallista ja taloudellista tutkimus- ja suunnittelutyötä sekä tuotekehittelyä Pohjois-Savossa. Rahaston perustaminen maakuntarahastoon oli luontevaa, sillä Pohjois-Savon rahasto toimi aluksi maakuntaliiton yhteydessä. Maakuntaliitto oli tällöin keskeisimpiä toimijoita rahastossa: toiminnanjohtaja Aarne Väinämö oli maakuntarahaston asiamiehenä, ja maakuntaliitto valitsi hoitokuntaan kuusi edustajaa.

Savon Sanomain rahasto perustuu Savon Sanomain Kirjapaino Oy:n vuonna 1980 antamaan lahjoitukseen ja myöhempiin lahjoituksiin. Rahaston tarkoitus on yleinen, eli siitä tuetaan Pohjois-Savon henkisen ja taloudellisen kulttuurin kehittämistä. Apurahoja myönnetään erityisesti yhteiskunnalliseen ja sanomalehdistöön kohdistuvaan tutkimukseen sekä lehtialan ammattiopintoihin. Rahaston perustamisella Savon Sanomain Kirjapaino Oy halusi tukea Kuopion kaupungin lehdis-

Fil. lis. Anna Tuovinen ja opiskelija Jussi Tuovinen allekirjoittavat lahjakirjan J. E. Tuovisen nimikkorahastoa varten Suomen Kulttuurirahastossa. Takana Suomen Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja, professori Jorma Routti ja Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan puheenjohtaja, professori Tapani Vanha-Perttula. Kuva Pohjois-Savon rahaston arkisto, Kuopio.

tön historian kirjoittamista, joka toteutettiin 1980-luvun alussa ja johon nimikkorahastosta myönnettiin useita apurahoja.

J. E. Tuovisen rahasto perustuu maaninkalaisen lääketieteen lisensiaatti Johannes Einari (Junu) Tuovisen (1891–1969) puolison, Anna Tuovisen ja pojan, Jussi Tuovisen lahjoittamiin varoihin vuonna 1982. Rahastoa on kartutettu vuonna 2001, jolloin tuli kuluneeksi 110 vuotta J. E. Tuovisen syntymästä. Rahastolla kunnioitetaan J. E. Tuovisen muistoa ja elämäntyötä. Hän työskenteli kunnanlääkärinä Karttulassa ja Tervolla. Nimikkorahaston tarkoitus selittyy Tuovisen kiinnostuksesta yhteiskunnallisiin asioihin, kulttuuriin, kirjallisuuteen ja taiteeseen; rahastosta tuetaan erityisesti Pohjois-Savoon kohdistuvaa humanistista ja yhteiskunnallista tutkimusta ja kehittämistä sekä pohjoissavolaista taiteellista ja kulttuurista toimintaa.

Kuopiossa asuvan kirvesmiehen, kirjailija Hemmo Hakkaraisen lahjoitukseen perustuva *Hemmo Hakkaraisen rahasto* on niin ikään vuodelta 1982. Siitä ediste-

tään ajankohtaista ja tulevaisuuteen suuntautuvaa tieteellistä tutkimusta Pohjois-Savossa. Alun perin rahaston tarkoitus oli yleinen, eli siitä tuettiin tieteen ja taiteen edistämistä. Tarkoitusta on täsmennetty vuonna 1989 lahjoittajan toivomuksesta.

Kuopion Sydännaisten eli Kuopion Sydänyhdistys ry:n naistoimikunnan lahjoituksilla on perustettu vuonna 1987 *Kuopion Sydännaisten rahasto*, joka tukee sydän- ja verisuonitautien tutkimusta. Ajatus rahaston perustamisesta oli lähtöisin Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan puheenjohtajana toimineelta Kuopion korkeakoulun rehtorilta Tapani Vanha-Perttulalta. Hän ehdotti yhdistykselle, että se voisi tukea maakunnassa tehtävää sydän- ja verisuonitautien tutkimusta nimikkorahaston kautta. Ehdotus sai kannatusta naistoimikunnassa, ja se ryhtyi valmistelemaan rahastoasiaa. Nimikkorahastosta jaettavat apurahat tukevat Kuopion Sydännaisten tavoitetta edistää maakunnan sydän- ja verisuonitautien sekä hyvinvoinnin tutkimus- ja kehitystyötä.

Juhani Koskisen rahasto perustuu kaupunginjohtaja Juhani Koskisen 60-vuotispäivän onnittelulahjoituksiin vuonna 1989. Rahastosta on tuettu vuonna 2008 tehdyn ohjesääntöuudistuksen jälkeen yhteiskunnallista tutkimusta ja kansainvälistymistä Pohjois-Savossa. Sitä ennen nimikkorahaston tarkoituksena oli edistää Kuopion yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan tutkimusta ja kansainvälistä toimintaa. Juhani Koskinen teki pitkän työuran hallintotehtävissä, sillä hän työskenteli 1970-luvulla Kuopion kaupungin kulttuuri- ja sosiaalitoimen apulaiskaupunginjohtajana ja vuodesta 1982 alkaen Kuopion kaupunginjohtajana eläkkeelle jäämiseen saakka. Työuransa aikana hän toimi aktiivisesti Kuopion yliopiston hyväksi. Nimikkorahastosta on myönnetty apurahoja nykyisen Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuksen jatko-opiskelijoille ja tutkijoille, eli tuki yliopistolle on jatkunut nimikkorahaston kautta.

Kondiittorimestari, talousneuvos Fredrik Truben (1906–1984) ja hänen puolisonsa Natalia Truben (1901–1988) testamenttilahjoituksella perustettu *Natalia ja Fredrik Truben rahasto* tukee sydän- ja verisuonitautien tutkimusta Pohjois-Savossa. Kuopiossa vaikuttaneet Trubet testamenttasivat suuren osan omaisuudestaan Kuopion kaupungille sillä ehdolla, että kaupunki säilyttäisi sen yhtenä kokonaisuutena ja perustaisi pariskunnan nimeä kantavan kotimuseon. Jos tämä ei olisi mahdollista, omaisuus siirtyisi Pohjois-Savon rahastolle. Koska kaupunki katsoi kotimuseon ylläpitämisen taloudellisesti mahdottomaksi, omaisuus annettiin maakuntarahastolle. Natalia ja Fredrik Truben rahasto on perustettu vuonna 1992, ja se on yksi Pohjois-Savon rahaston suurimmista nimikkorahastoista.

Lauri Vesannon rahasto on perustettu vuonna 1996 balettimestari Lauri Olavi Vesannon (1933–1995) lahjoituksella. Balettimestarin kuoltua vuonna 1995 omaisuus päätyi valtiolle, koska hänellä ei ollut perintöön oikeutettuja omaisia eikä testamenttia. Valtiokonttori luopui Vesannon omaisuudesta tämän ystävien tekemästä ehdotuksesta, mikä mahdollisti nimikkorahaston perustamisen. Rahastosta edistetään tanssitaidetta, jonka arvostuksen nostamiseksi balettimestari toimi Pohjois-Savossa 1950-luvulta lähtien. Hän työskenteli Kuopion Balettikoulun johtajana ja opettajana vuoteen 1987 saakka. Hänen nimeään kantavalla baletti-

koululla oli useita toimipisteitä, ja hän ajoi aktiivisesti Kuopio Tanssii ja Soi -juhlaviikon perustamista.

Kuopion konservatorion naistoimikunnan rahasto perustuu Kuopion konservatorion kannatusyhdistys ry:n naistoimikunnan lahjoitukseen vuonna 1996. Sitä on kartutettu myöhemmillä lahjoituksilla. Rahasto edistää säveltaiteita myöntämällä apurahoja Kuopion konservatorion entisille ja nykyisille opiskelijoille. Naistoimikunta on toiminut vuodesta 1958 alkaen konservatorion opettajien ja opiskelijoiden hyväksi. Se on muun muassa hankkinut soittimia, jakanut stipendejä opiskelijoille ja tukenut opettajien opintomatkoja. Nimikkorahaston kautta naistoimikunta on jatkanut säveltaiteiden hyväksi tekemäänsä työtä.

Aili ja Helvi Rissasen rahasto perustuu lehtori Aili Esteri Rissasen (1908–1999) testamenttilahjoitukseen. Rahasto kunnioittaa nimessään Aili Rissasen sisaren, mielisairaanhoitaja Helvi Eliisa Rissasen (1905–1991) muistoa ja elämäntyötä. Nimikkorahasto edistää herännäisyyden tieteellistä tutkimusta tai muita kristillis-siveelliseltä sekä isänmaalliselta pohjalta nousevia hankkeita. Kuopion maalaiskunnassa syntyneet sisarukset tekivät työuransa Pohjois-Savossa: Aili Rissanen työskenteli muun muassa uskonnon, filosofian ja sielutieteen vanhempana lehtorina Kuopion klassillisessa yhteislyseossa ja Helvi Rissanen mielisairaanhoitajana Harjamäen mielisairaalassa Siilinjärvellä. Herännäisyys ja isänmaallisuus olivat sisaruksille tärkeitä, ja elämänarvot heijastuvat nimikkorahaston tarkoitusperissä.

Maanviljelijä Katri (Kaisa) Pohjolaisen (1919–2000) testamenttilahjoitukseen perustuva *Katri Pohjolaisen rahasto* tukee sydän- ja verisuonitautien tutkimusta. Pohjolainen syntyi Karttulassa maanviljelijäperheeseen. Hän auttoi vanhempiaan tilanhoidossa varsinkin sen jälkeen, kun ainoa veli kaatui sodassa. Perheettömäksi jäänyt Katri Pohjolainen testamenttasi osan omaisuudestaan Pohjois-Savon Syöpäyhdistykselle lasten syöpätautien tutkimukseen ja osan maakuntarahastolle sydän- ja verisuonitautien tutkimukseen. Halu tukea lääketiedettä selittynee suvussa esiintyneillä sydän- ja verisuonitaudeilla.

Vanhain Ystävät -yhdistys ry:n vuonna 2000 tekemällä lahjoituksella perustetun *Vanhain ystävien rahaston* tarkoituksena on vanhusten hyvinvoinnin, viihtymisen ja vireyden edistäminen. Vanhain Ystävät -yhdistys ry perustettiin Kuopiossa vuonna 1906. Se ylläpiti yksityistä vanhainkotia vuosina 1911–1989 ja tarjosi asuinsijan toimintansa aikana yhteensä 175 vanhukselle. Nimikkorahaston perustamisen myötä kuopiolaisyhdistyksen työ vanhusten hyväksi sai uuden toimintamuodon. Yhdistys on lakkautettu vuonna 2007, mutta rahaston kautta vanhusten tukeminen jatkuu edelleen.

Tilallinen Valborg Maria (Maija) Happosen (1902–2001) testamenttimääräykseen perustuva *Maija Happosen rahasto* on perustettu vuonna 2001. Rahastosta edistetään sydän- ja verisuonitautien tutkimusta. Tuusniemen Vehmersalmen kylästä kotoisin ollut Maija Happonen muutti lapsuudessaan Riistavedelle, missä hän asui suurimman osan elämästään. Hän auttoi veljeään kotitilan taloudenhoidossa ja toimi pitokokkina. Maija Happonen testamenttasi osan omaisuudesta

Kuopion Sotaveteraanit ry:lle ja osan sydän- ja verisuonitautien tutkimukseeen. Testamentin toimeenpanija ohjasi varat Pohjois-Savon rahastolle nimikkorahaston perustamista varten.

Sirkka Sinkkosen rahasto perustuu professori Sirkka Sinkkosen onnittelulahjoituksiin hänen merkkipäivänään. Rahasto on perustettu vuonna 2001. Nimikkorahastosta tuetaan hoitotieteellisiä, terveyshallintotieteellisiä ja terveystaloustieteellisiä tutkimuksia. Tarkoitus liittyy läheisesti Sinkkosen työuraan Kuopion yliopistossa. Hänet kutsuttiin suunnitteluprofessoriksi Kuopion korkeakouluun vuonna 1974 käynnistämään hoitotieteen opetusta. Sittemmin Sinkkonen oli aloittamassa terveyshallintotieteen ja terveystaloustieteen koulutusaloja. Opetustehtävien lisäksi hän hoiti yliopistossa hallinnollisia tehtäviä. Hän oli vararehtorina kolmivuotiskauden 1980-luvun alussa ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan dekaanina vuosina 1989–1994.

Teknikko Yrjö Laukkasen (1929–2001) testamenttilahjoitukseen perustuvan *Yrjö Laukkasen rahaston* tarkoitus on yleinen. Rahastosta tuetaan savolaista kulttuuria. Laukkanen oli kotoisin Kaavin Maarianvaarasta. Hän opiskeli teknikoksi Kuopion teknillisessä oppilaitoksessa ja työskenteli vuosia ulkomailla, muun muassa Brasiliassa, Kanadassa ja Norjassa. Jäätyään eläkkeelle hän palasi Kaaville entiselle kotitilalleen. Laukkanen perusti nimikkorahaston, koska kulttuuri oli hänelle tärkeä harrastus. Hän osallistui synnyinseudullaan järjestettyihin kulttuuritapahtumiin ja kävi aktiivisesti teatteriesityksissä. Kirjallisuus, kulttuurimatkailu ja kielten opiskelu kuuluivat teknikon tärkeisiin harrastuksiin.

Kalevi Silvennoisen rahasto perustuu Kalevi Martti Johannes Silvennoisen (1929–2004) testamenttiin. Rahaston tarkoituksena on sydän- ja verisuonitautien tutkimuksen, hoidon ja laitehankintojen tukeminen. Silvennoinen muutti vanhempiensa ja sisarustensa kanssa Pohjois-Savoon talvisodan jälkeen, sillä kotitila Sortavalan maalaiskunnassa jäi rauhanteossa Neuvostoliiton puolelle. Perhe asui Kuopion maalaiskunnassa Kurkimäen kylässä. Aikuisiällä Kalevi Silvennoinen työskenteli isänsä puutavarayrityksessä huolehtien esimerkiksi metsätilojen ostamisesta ja hoitamisesta. Kalevi Silvennoinen sai keski-iällä vakavan veritulpan, joka toistui useasti vanhemmalla iällä. Omakohtaiset sairaskokemukset vaikuttivat oletettavasti siihen, että Silvennoinen halusi ohjata nimikkorahaston kautta tukea sydän- ja verisuonitautien tutkimuksen ja hoidon hyväksi sekä edesauttaa laitehankintoja.

Leena ja Jouko Tuomiston rahasto on perustettu emeritusprofessori Jouko Tuomiston lahjoituksella vuonna 2007. Nimikkorahasto tukee ympäristöterveyden, toksikologian ja farmakologian tutkimusta. Jouko Tuomisto työskenteli Helsingin yliopistossa, Kuopion yliopistossa ja Kansanterveyslaitoksessa, jossa hän toimi pitkään ympäristöterveyden yksikön osastonjohtajana. Hän on ohjannut nimikkorahastoon farmakologian ja toksikologian oppikirjan toimittamisesta saamansa tulot ja luentopalkkionsa. Nimikkorahaston tarkoitus liittyy emeritusprofessorin omiin tutkimusintresseihin. Tuomisto toivoo, että nimikkorahastosta pystyttäisiin tukemaan nuoria tutkijoita.[73]

Valva ja Yrjö Laitisen rahasto perustuu varatuomari Yrjö Laitisen (1907–1975) ja hänen puolisonsa Valva Laitisen (1922–2008) testamenttiin. Sen tarkoituksena on edistää matematiikan tutkimusta. Apurahoja jaettaessa etusijalla ovat Pohjois-Savosta kotoisin olevat opiskelijat. Matematiikan tukeminen on lähtöisin varatuomari Laitisen toiveesta.[74]

Pohjois-Savon rahastosta on lakkautettu kaksi nimikkorahastoa: vuonna 1977 perustettu Ylä-Savon taiderahasto ja vuonna 1982 perustettu Kuopion kaupungin rahasto. Maakuntarahaston hoitokunta teki lakkauttamispäätöksen molemmista nimikkorahastoista vuonna 2012, koska ne eivät täyttäneet Kulttuurirahaston vaatimuksia liian pienen pääoman vuoksi. Lakkautettavien nimikkorahastojen pääoma päätettiin jakaa apurahoina vuoden 2013 jaon yhteydessä.[75]

Ylä-Savon taiderahasto erosi muista nimikkorahastoista, sillä se muodostui Putkola Osakeyhtiön lahjoittamista taiteilija Eemil Halosen taideteoksista eikä siitä ei jaettu apurahoja. Nimikkorahaston tarkoituksena oli hankkia taideteoksia lähinnä yläsavolaisilta kuvataiteilijoilta ja sijoittaa niitä yleisön nähtäväksi Ylä-Savon alueelle sekä mahdollisuuksien mukaan muillakin tavoin edistää Ylä-Savon taide-elämää. Nimikkorahaston taidekokoelma asetettiin esille vuonna 1994 Iisalmen kulttuurikeskukseen 25 vuodeksi. Se lahjoitettiin vuonna 2007 Halosten museosäätiölle, joka ylläpitää Lapinlahden taidemuseota ja Eemil Halosen museota. Kokoelma on edelleen yleisön nähtävänä Iisalmen kulttuurikeskuksessa lukuun ottamatta yhtä reliefiä, joka on sijoitettu Pohjois-Savon rahaston toimistotiloihin Kuopiossa.[76]

Kuopion kaupungin vuosina 1981 ja 1982 antamilla lahjoituksilla perustettiin *Kuopion kaupungin rahasto*, jonka pääomaa kaupunki kartutti myöhemmillä lahjoituksilla. Nimikkorahaston tarkoitus oli yleinen, mutta siitä tuettiin erityisesti Kuopioon kohdistuvaa humanistista ja yhteiskunnallista tutkimusta. Aluksi nimikkorahaston nimenä oli Kuopion kaupungin 200-vuotisjuhlarahasto, koska sen perustaminen liittyi kaupungin juhlavuoteen 1982, jolloin oli kulunut 200 vuotta kaupunkiprivilegioiden saamisesta. Rahastosta tuettiin tällöin pääasiassa kuopiolaisiin henkilöihin ja paikkakunnan historiaan liittyvää tieteellistä tutkimusta. Kuopion kaupungin 215-vuotisjuhlan onnittelurahat ohjattiin nimikkorahastoon, jonka nimi muutettiin Kuopin kaupungin rahastoksi kaupunginhallituksen toivomuksesta. Samalla täsmennettiin, että rahastosta myönnettäisiin apurahoja Kuopioon liittyviin historiatieteellisiin ja yhteiskuntatieteellisiin opinnäytetöihin, lähinnä pro gradu -tutkielmiin. Koska Kuopion yliopistossa ei ollut humanistista tiedekuntaa ja yhteiskuntatieteellinen tiedekunta oli ainevalikoimiltaan suppeahko, kaupunki halusi tukea muissa maakunnissa tehtäviä, Kuopioon liittyviä opinnäytteitä. Kuopion kaupungin rahastosta jaettiin apurahoja ennen lakkauttamispäätöksen tekemistä viimeksi vuonna 2005.

Pohjois-Savon rahaston apurahat

Miljoonat jakoon

Maakuntarahastot myöntävät apurahoja yleisrahastosta ja jakovuorossa olevista nimikkorahastoista. Lisäksi jakosummaa kasvattaa keskusrahastolta saatu tuki, jota maakuntarahastot ovat saaneet perustamisestaan lähtien. Pohjois-Savon rahasto sai 1960-luvulla vuosittain tukea päärahastosta. Seuraavalla vuosikymmenellä se ryhtyi avustamaan maakuntarahastoja antamalla niille projektitukea, jonka avulla pystyttiin myöntämään keskivertoa suurempia apurahoja. Esimerkiksi Pohjois-Savon rahasto jakoi 1970-luvulla sen turvin 9 000–15 000 markan (vuoden 2011 rahanarvolla noin 6 100–16 100 euroa) stipendejä. Projektitukea ei annettu automaattisesti, vaan maakuntarahastot anoivat sitä tärkeäksi katsomilleen apurahan hakijoille, niin yhteisöille kuin yksityishenkilöillekin.[77]

Maakuntarahaston hoitokunnan jäsenistä nimetään työvaliokunta, joka valmistee apurahajakoesitykset. Apurahapäätökset vahvistetaan hoitokunnan kokouksessa. Kuvassa työvaliokunnan jäseniä vuodelta 1968: asiamies Aarne Väinämö, päätoimittaja Paavo Eerikäinen, maaherra Risto Hölttä, fil. tri V. J. Ihalainen ja maisteri Martti Salminen. Kuva Savon Sanomain kuva-arkisto.

Projektitukea myönnettiin 1990-luvulle saakka. Keskusrahasto on antanut vuodesta 1998 alkaen kaikille maakuntarahastoille vuosittain määrärahan niin sanottuihin maakunnallisesti merkittäviin hankkeisiin. Tukimuodon avulla keskusrahasto on halunnut sekä tarjota maakuntarahastoille mahdollisuuden osallistua toimialueidensa kulttuurihankkeisiin että parantaa edellytyksiä suurten apurahojen myöntämiseen.[78] Määrärahan suuruus on ollut 50 000 markkaa–30 000 euroa, ja se on jaettu enintään kolmena apurahana. Kaikissa maakuntarahastoissa on jaettu vuodesta 2000 lähtien keskusrahaston tuella niin sanottu taideapuraha, jota on myönnetty erityisesti kuvataiteisiin. Aluksi kyseessä oli puolivuotinen apuraha taiteelliseen työskentelyyn, ja vuodesta 2004 alkaen se on ollut kokovuotinen.[79]

Pohjois-Savossa on myönnetty 2000-luvulla tukea keskusrahastoon kuuluvasta *Alma ja Jussi Jalkasen nimikkorahastosta*. Keskusrahasto jyvittää jakomäärän Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon rahastoille.[80] Jalkaset olivat rautalampilaisia maanviljelijöitä, jotka testamenttasivat varallisuuttaan Suomen Kulttuurirahastolle. Alma ja Jussi Jalkasen rahasto perustettiin vuonna 1965, ja se oli tällöin suurin maataloutta tukenut nimikkorahasto. Siitä myönnetään apurahoja maatalouden, kotitalouden ja kotiteollisuuden edistämiseen.[81]

Keskusrahasto on rahoittanut myös lasten ja nuorten kulttuuritoimintaan suunnattuja apurahoja. Suomen Kulttuurirahasto ryhtyi 60-vuotisen toimintansa kunniaksi tukemaan maakuntarahastojen kautta peruskoululaisten kulttuurihankkeita kiitoksena siitä, että kansakoululaiset toteuttivat vuonna 1938 rahaston perustamiskeräyksen.[82] Lasten ja nuorten kulttuuritoimintaan tarkoitettuja apurahoja jaettiin keskusrahaston tuella vuosina 1999–2007, ja niitä myönnettiin Pohjois-Savossa eniten kuva-, näyttämö- ja säveltaiteisiin liittyviin kulttuuriprojekteihin.

Pohjois-Savon rahaston ensimmäinen apurahojen jako oli vuosijuhlassa 1964. Tällöin jaettiin 20 000 markkaa (vuoden 2011 rahaksi muutettuna 35 844 euroa). Maakuntarahastosta on myönnetty tähän mennessä apurahoina ja palkintoina yhteensä yli 12 850 000 euroa. Vuosittaiset jakosummat käyvät ilmi seuraavasta kuvaajasta.

Apurahat 1964– 2012

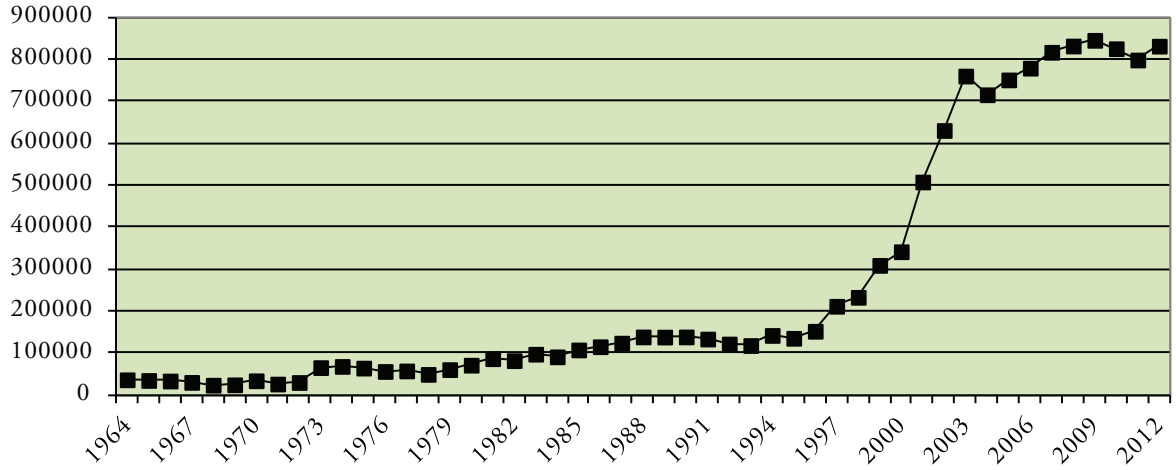

KUVAAJA 1. Pohjois-Savon rahaston vuosittain jakamat apurahat yhteensä euroina (vuoden 2011 rahanarvolla).

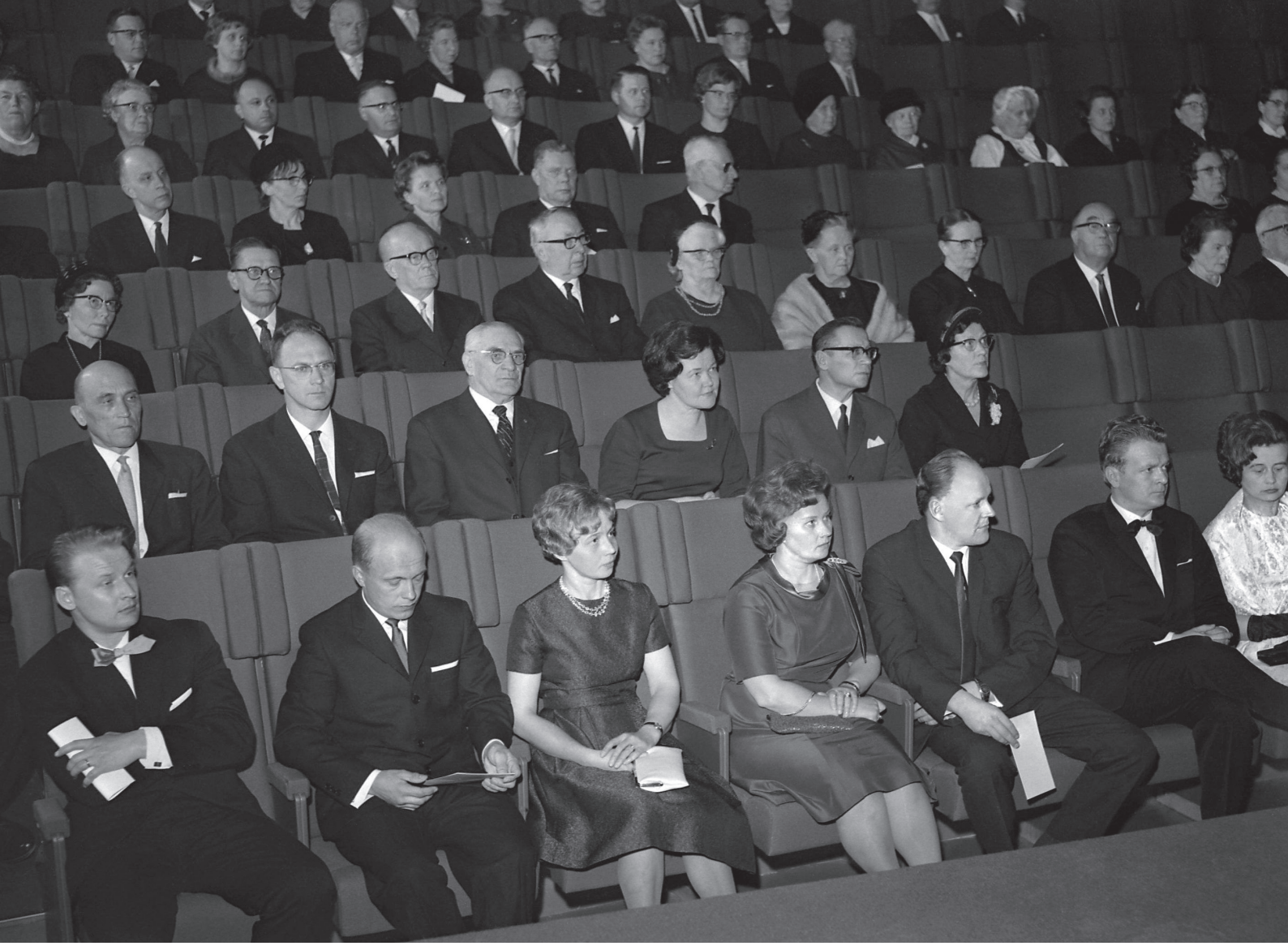

Rahaston ensimmäinen vuosijuhla järjestettiin 12.5.1964 Kuopion teatteritalossa. Juhlassa jaettiin 13 apurahaa. Kuva Savon Sanomain kuvaarkisto.

Pohjois-Savon rahastosta jaettiin 1960-luvulla apurahoja vain yleisrahastosta, ja myöntösummat olivat 16 000–20 000 markkaa (noin 22 000–35 805 euroa). Seuraavan vuosikymmenen aikana jakomäärää pystyttiin lisäämään. Keskusrahastolta saadun projektituen avulla Pohjois-Savon rahaston myöntömäärä kasvoi vuosina 1973, 1976 ja 1977. Maakuntarahaston yhteyteen perustettiin 1970-luvulla useita nimikkorahastoja, joiden ansiosta jakosummaa voitiin nostaa. Nimikkorahastoista myönnettiin ensimmäisen kerran apurahoja vuonna 1973, jolloin jaettavaa oli 60 500 markkaa (lähes 64 100 euroa), mikä oli huomattavasti enemmän kuin aikaisempina vuosina. Seuraavana vuonna jakosumma kohosi jo 74 000 markkaan (reiluun 67 700 euroon). Tämän jälkeen myöntömäärä alkoi laskea. Tähän vaikuttivat inflaatio ja talouden laskusuhdanne, jotka heijastuivat koko Kulttuurirahaston toimintaan.[83]

Suomen Kulttuurirahaston historiassa 1980-luku oli kasvun aikaa. Rahaston varat karttuivat osakekaupan vilkastumisen seurauksena.[84] Pohjois-Savon rahaston

Apurahansaajia rahaston vuosijuhlassa Iisalmen kaupungin juhlasalissa 12.5.1966. Vuosijuhla järjestettiin Varkaudessa vuosina 1965 ja 1969, Iisalmessa vuosina 1966 ja 1976 ja Nilsiässä vuonna 1972. Tavoitteena oli tehdä rahastoa tunnetuksi maakunnassa. Kuva Savon Sanomain kuva-arkisto.

talous oli vakaalla pohjalla. Varallisuus karttui vuosikymmenen aikana kuuden uuden nimikkorahaston perustamisen myötä, mikä lisäsi ja monipuolisti jakomahdollisuuksia. Keskusrahaston projektitukea saatiin vuosina 1982–1989, ja sitä käytettiin niin tieteen kuin taiteenkin hyväksi. Maakuntarahasto jakoi vuonna 1985 ensimmäisen kerran yli 100 000 euroa nykyrahaksi muutettuna (yhteensä 344 000 markkaa, vuoden 2011 rahanarvolla lähes 107 000 euroa). Myönteinen kehitys jatkui vuosikymmenen jälkipuoliskolla, jolloin myöntösummat edelleen kasvoivat.

Lamavuodet vaikuttivat rahaston talouteen 1990-luvun alussa, minkä seurauksena jakosummat kääntyivät laskuun. Lama näkyi maakuntarahaston vuosien 1991–1993 apurahoissa. Kun taloudellisesti haastavista ajoista selvittiin, alkoi voimakkaan kasvun aika 1990-luvun jälkipuoliskolla. Pohjois-Savon rahasto teki tällöin vuosittain ennätyksen apurahoina jakamissaan summissa. Vuonna 1999 se myönsi jo 1 470 000 markkaa eli lähes 310 000 euroa.

Pohjois-Savon rahaston varallisuuden nopea kasvu 1990-luvulla johtuu ensinnäkin Kulttuurirahaston muuttuneesta rahastojärjestelmästä. Keskusrahaston ja maakuntarahastojen rahastojärjestelmää uudistettiin vuosikymmenen alkupuoliskolla siten, että yleisrahastojen ja nimikkorahastojen varat siirrettiin niin sanottuun sijoituspooliin. Pohjois-Savon rahaston nimikkorahastoista sijoituspoolin ulkopuolelle jäivät taidekokoelman käsittävä Ylä-Savon taiderahasto ja Kuopion kaupungin 2000-vuotisjuhlarahasto, joka jakoi apurahoja kaupungin myöntämistä määrärahoista. Rahastojärjestelmän uudistaminen kasvatti Pohjois-Savon rahaston varallisuutta.[85] Sen jakosummat kasvoivat myös uusien nimikkorahastojen ansiosta. Kun jakovuorossa olevien nimikkorahastojen määrä lisääntyi, jakosummat luonnollisesti kohosivat. Erityisesti Natalia ja Fredrik Truben rahaston perustaminen näkyi myöntösummissa, sillä siitä ryhdyttiin jakamaan apurahoja vuosittain.

Myönteinen kehitys on jatkunut Pohjois-Savon rahastossa 2000-luvullakin. Vuosikymmenen alussa rahasto pystyi kasvattamaan apurahojen yhteissummaa merkittävällä tavalla. Kun vuonna 2000 jaettiin 1 680 000 markkaa (vuoden 2011 rahaksi muutettuna noin 341 045 euroa), myönnettiin vuonna 2003 yhteensä 661 200 euroa (vuoden 2011 rahanarvolla noin 759 719 euroa), eli määrä oli tuplaantunut lyhyessä ajassa. Tähän mennessä suurimman euromäärän maakuntarahasto on jakanut vuonna 2009, jolloin se tuki Pohjois-Savossa tehtävää tai siihen liittyvää tiedettä, taidetta ja muuta kulttuuritoimintaa 807 000 eurolla (nykyrahassa noin 844 929 eurolla). Suomen Kulttuurirahasto selvisi finanssikriisistä vuosikymmenen lopulla edellisvuosien ylijäämiin nojaten. Niiden ansiosta taantuma ei horjuttanut Kulttuurirahaston toimintaa, eikä myöntösummia jouduttu merkittävästi leikkaamaan.[86]

Pohjois-Savon rahaston vuosittaiset jakosummat kuuluvat maakuntarahastojen suurimpiin.[87] Tämä on maakunnan kannalta hyvä asia, sillä rahasto pystyy myöntämään runsaasti apurahoja toimialueensa hyväksi.[88] Vuosittain jaettavien apurahojen määrä on valtakunnallisestikin korkea.[89]

Pitkäjänteistä työtä

Pohjois-Savon rahasto on jakanut vuosina 1964–2012 yhteensä 2 924 apurahaa ja kaksi palkintoa maakunnan tieteen, taiteen ja muun kulttuuritoiminnan hyväksi. Kuvaajaan 2 on koottu vuosittaiset tiedot maakuntarahaston apurahoista ja apurahahakemuksista. Siitä käy hyvin ilmi, kuinka rahaston toiminta on laajentunut merkittävästi alkuvuosikymmeniin verrattuna.

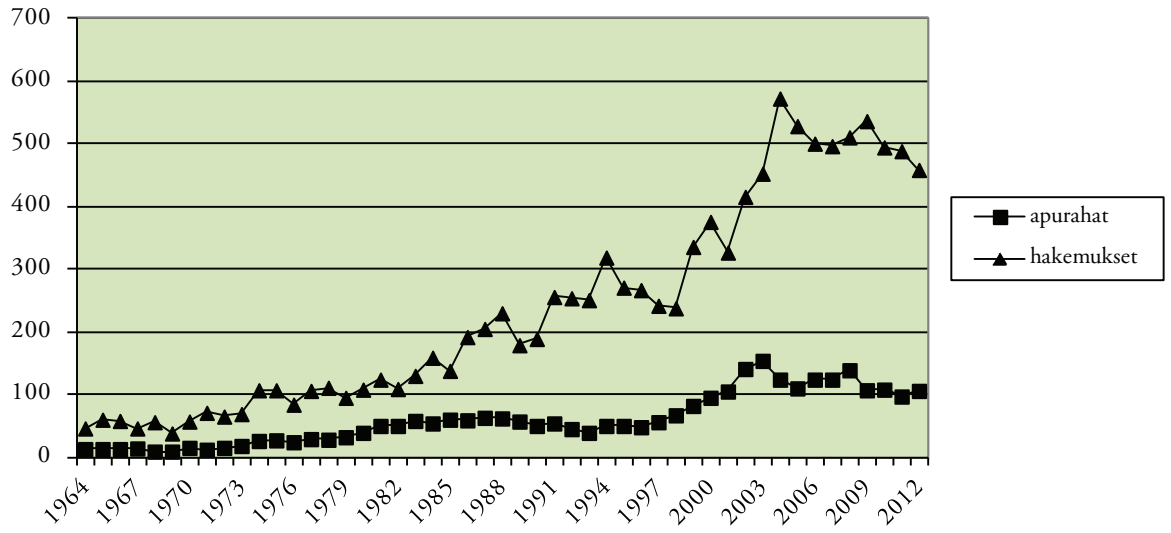

KUVAAJA 2. Pohjois-Savon rahaston apurahahakemukset ja myönnetyt apurahat 1964–2012

Maakuntarahaston apurahatoiminta oli sangen vaatimatonta 1960-luvulla, jolloin vuosittain jaettiin keskimäärin 12 apurahaa. Rahastoon saapui noin 51 hakemusta vuodessa, eli lähes joka neljäs hakija sai tukea. Asiamies Aarne Väinämö markkinoi Pohjois-Savon rahastoa, jotta sen tunnettuus lisääntyisi maakunnan asukkaiden keskuudessa, ja kannusti tekemään apurahahakemuksia. Hän muun muassa esitteli lehdistötiedotteissa maakuntarahaston stipendiaatteja toivoen, että pohjoissavolaiset rohkaistuisivat hakemaan apurahoja myönteisten esimerkkien innoittamana.[90]

Hakemusmäärä kohosi 1970-luvulla, mutta ei yksinomaan tunnettavuuden paranemisen seurauksena. Jakosummien kasvu ja Kuopion korkeakoulun perustaminen lisäsivät kiinnostusta apurahoihin, minkä seurauksena hakemuksia saapui rahastoon edellisvuosikymmentä runsaasti enemmän. Maakuntarahasto pystyi kasvattamaan apurahojen määrää, kun jakosummat kohosivat. Apurahojen myöntöprosentissa ei tapahtunut suuria muutoksia vuosikymmenen aikana, sillä edelleen keskimäärin joka neljäs hakija sai apurahan.

Pohjois-Savon rahaston apurahahakemusten ja apurahojen määrä kasvoi 1980-luvulla. Rahaston vaurauden kasvu mahdollisti laajemman tuen tieteelle, taiteelle ja muulle kulttuuritoiminnalle. Tämän seurauksena kiinnostus maakuntarahaston apurahoihin lisääntyi, ja hakemusmäärät kasvoivat. Keskimäärin joka kolmas hakija sai apurahan. Aiempia vuosikymmeniä korkeampi myöntöprosentti kertoo siitä, että apurahojen määrä kasvoi suhteellisesti enemmän kuin hakemusten.

Maakuntarahaston myöntöprosentti laski selvästi 1990-luvulla, jolloin se jakoi apurahoja keskimäärin joka viidennelle hakijalle. Hoitokunta halusi nostaa apurahojen suuruutta ja tukea mieluummin harvempia hakijoita kuin myöntää runsaasti pienehköjä apurahoja, koska se pyrki lisäämään apurahojen vaikuttavuutta.[91] Hakemusmäärän kasvu vaikutti osaltaan myöntöprosentin laskuun. Yliopistollisten jatko-opintojen yleistyminen lisäsi tieteen apurahahakemuksia, ja lamavuosina rahoitusta haettiin hyvin aktiivisesti.

Vuoden 2012 apurahansaajia Kuopion kaupungintalolla. Kuva Marko Happo. Pohjois-Savon rahaston arkisto, Kuopio.

Keskimäärin joka neljäs apurahanhakija on saanut tukea Pohjois-Savon rahastolta 2000-luvulla. Myöntöprosenteissa on ollut selkeitä vuosittaisia eroja. Korkeimmillaan se oli vuosina 2001–2003, jolloin lähes kolmannes hakijoista sai apurahan. Tämä nähtiin liian suureksi, minkä seurauksena hoitokunta päätti tietoisesti vähentää apurahojen määrää. Tämän jälkeen myöntöprosentti alkoi laskea.[92]

Kuvaajasta 2 näkyy, kuinka apurahojen hakeminen on kasvanut erityisesti 1990- ja 2000-luvuilla. Tähän on vaikuttanut useita tekijöitä. Keskeisenä syynä on se, että rahoitusmuodon merkitys on korostunut niin tieteentekijöiden kuin taiteilijoidenkin keskuudessa. Yliopistollista jatkotutkintoa suorittavien määrä on noussut 1990- ja 2000-luvuilla, ja monet tekevät tutkimustaan apurahojen turvin. Vastaavasti taiteen harjoittaminen on yleistynyt muun muassa taidealojen ammatillisen koulutuksen kasvun myötä, ja apuraha on monille varteenotettava keino rahoittaa taiteellinen toiminta ja erilaiset taideproduktiot. Pohjois-Savon rahaston toiminta on osaltaan vaikuttanut hakemusten yleistymiseen. Maakuntarahaston tunnettuuden kasvu on lisännyt apurahan hakijoita, ja kasvaneet myöntösummat ovat houkutelleet hakemaan rahoitusta. Lisäksi keskusrahaston tuella jaetut apurahat ovat herättäneet kiinnostusta rahaston toimintaan.

Rahaston hoitokunta päättää apurahoista asiantuntijoiden arvioitua hakemukset. Arvioinnin perustaksi sovitaan pääsääntöisesti yhteiset arviointikriteerit.[93] Asiantuntijat saattavat painottaa eri asioita, joten arvioinneista keskustellaan hoitokunnassa.[94] Asiamies Antti Meurman korostaa, että hakemuksen sisältö vaikuttaa eniten apurahapäätöksiin. Selkeästä hakemuksesta käy perustellusti ilmi, mihin rahoitusta haetaan. Päällekkäisten apurahojen välttämiseksi selvitetään, onko hakija saanut rahoitusta samaan tarkoitukseen muualta. Silläkin on vaikutusta, onko hanketta rahoitettu jo edellisenä vuonna Pohjois-Savon rahastosta.[95]

Maakuntarahasto on tukenut tasapuolisesti naisia ja miehiä. Toiminnan alkuvaiheessa enemmistö apurahoista suuntautui miehille, ja naisten osuus apurahansaajista oli alhainen aina 1970-luvun loppuun saakka. Seuraavalla vuosikymmenellä naisille myönnettyjen apurahojen määrä kasvoi selvästi, joskin miehet saivat edelleen enemmän tukea. Asetelma kääntyi 1990-luvulla, jolloin naisille myönnettiin yli puolet apurahoista. Sama suuntaus on jatkunut 2000-luvulla. Seuraavassa kuvaajassa on esitetty apurahojen jakautuminen sukupuolen mukaan. Siinä ei ole mukana yhdistyksille ja yhteisöille annettuja apurahoja. Kategoriaan *työryhmät* on sisällytetty ne apurahat, jotka on myönnetty kahdelle tai useammalle apurahansaajalle tai työryhmille. Kuten kuvaajasta 3 näkee, naiset ovat saaneet rahaston 50-vuotisen toiminnan aikana hieman enemmän apurahoja kuin miehet.

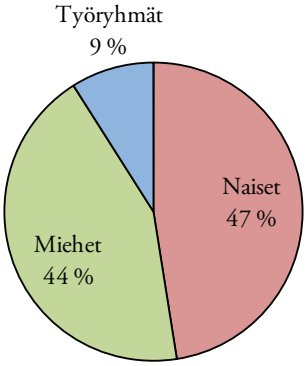

KUVAAJA 3. Pohjois-Savon rahaston jakamat apurahat 1964–2012 sukupuolen mukaan tarkasteltuna

Apurahoissa on korostunut 1970-luvulta lähtien tieteen tukeminen. Kuopion korkeakoulun perustamisen jälkeen maakuntarahasto on saanut useita nimikkorahastoja, joista tuetaan ensisijaisesti tieteen eri aloja. Paikallisen yliopiston opetus- ja tutkimushenkilökunta sekä jatko-opiskelijat ovat paitsi hakeneet, myös saaneet runsaasti apurahoja tieteelliseen työskentelyyn. Seuraava kuvaaja esittää apurahojen jakautumista. Kategoria *tiede* käsittää tieteellisiin jatko-opintoihin, väitösten jälkeisiin post doc -tutkimuksiin ja muihin tieteellisiin tutkimuksiin jaetut apurahat; kategoria *taide* sisältää taiteelliseen työskentelyyn, instrumentti- ja materiaalihankintoihin, taideopintoihin, opintomatkoihin ja lastenkulttuuriin myönnetyt apurahat. Kategoria *muut* koostuu opintostipendeistä sekä muuhun kulttuuritoimintaan, esimerkiksi kulttuuripoliittisiin erikoistarkoituksiin, jaetuista apurahoista.

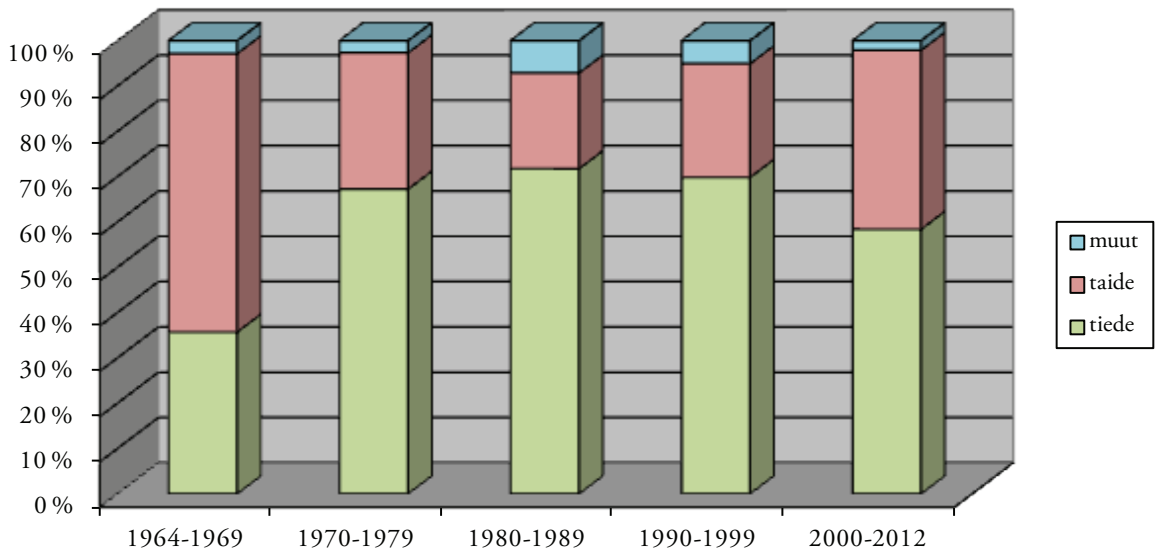

KUVAAJA 4. Pohjois-Savon rahaston apurahojen jakautuminen

Maakuntarahasto ohjasi 1960-luvulla apurahoistaan taiteeseen 61 ja tieteeseen 36 prosenttia. Tuen painottuminen taiteeseen selittynee siten, ettei Pohjois-Savossa ollut vielä tällöin korkeakoulua. Näin ollen maakunnassa tehtävää tieteellistä tutkimusta ei ollut paljon. Tieteen osuus kasvoi 1970-luvulla taiteen osuutta selkeästi suuremmaksi, sillä tieteeseen suunnattiin 67 ja taiteeseen 30 prosenttia myönnetyistä apurahoista. Kuopion korkeakoulun perustaminen näkyi apurahahakemuksissa, sillä tieteen hakemusmäärä kasvoi merkittävästi 1960-lukuun verrattuna. Tiedettä tuettiin taidetta enemmän vuoden 1973 apurahojen jaosta lähtien. Tuolloin jaettiin ensimmäistä kertaa apurahoja *A. A. Laaksosen rahastosta*. Tieteen tuki monipuolistui seuraavina vuosina *Kerttu ja Oiva Turusen rahaston*, *Hulda Tossavaisen rahaston* ja *Maakuntaliiton juhlarahaston* myötä. Yleisrahastosta ja *H. J. Aminoffin* rahastosta myönnettiin apurahoja sekä taiteeseen että tieteeseen. Näin ollen tiedettä tukevia nimikkorahastoja oli maakuntarahastossa selkeästi enemmän kuin taiteeseen apurahoja suuntaavia.[96]

Tieteen osuus kasvoi edelleen 1980-luvulla, jolloin 72 prosenttia maakuntarahaston apurahoista käytettiin tieteen tukemiseen. Pohjois-Savon rahaston suurimmat nimikkorahastot olivat tiedettä tukevia, mikä selittää osaltaan apurahojen painopistettä. Lisäksi tukimahdollisuudet lisääntyivät, kun rahastoon perustettiin uusia tieteen hyväksi toimivia nimikkorahastoja. Taidetta tukevia nimikkorahastoja saatiin maakuntarahastoon lukumääräisesti vähemmän. Taiteen osuus apurahoista oli suhteellisen alhainen, vain 21 prosenttia. Sen osuutta pienensi muuhun kulttuuritoimintaan myönnettyjen apurahojen määrän kasvu. Hoitokunnan jäsenenä vuosina 1982–1991 toiminut Mauno Airaksinen kertoo, että huomattava osa jakosummista oli korvamerkitty lääketieteeseen. Muille tieteenaloille ja taiteelle jäi suhteellisen vähän jaettavaa, minkä seurauksena hyviä hakijoita jäi ilman rahoitusta.[97]

Maakuntarahasto tuli 1970-luvulla Halosten Museosäätiön museotoiminnan käynnistämistä. Kuvassa Eemil Halosen museo. Kuva Halosten Museosäätiö.

Tieteen ja taiteen suhde myönnetyistä apurahoista pysyi lähes ennallaan 1990-luvulla, jolloin tieteeseen annettiin 70 prosenttia ja taiteeseen 25 prosenttia apurahoista. Taiteen osuus myönnetyistä apurahoista on kohonnut 2000-luvulla. Kasvua on tapahtunut erityisesti viimeisen kuuden vuoden aikana. Näiltä osin Pohjois-Savon rahaston apurahajakauma on muuttunut keskusrahaston asettamien tavoitteiden mukaisesti. Keskusrahastossa päätettiin 1990-luvulla lisätä taiteen apurahojen määrää. Tämä nähtiin tärkeäksi, koska taiteen tukeminen oli jäänyt jälkeen tieteen tukemisesta. Tieteen tuki oli lisääntynyt esimerkiksi tutkijakoulujen perustamisen seurauksena, mutta taiteen osalta vastaavaa kehitystä ei ollut tapahtunut.[98] Keskusrahasto asetti tavoitteeksi, että vähintään 30 prosenttia apurahojen kokonaismäärästä kohdistuisi taiteeseen.[99] Pohjois-Savon rahastossa tähän on ylletty, sillä se on suunnannut vuosien 2000–2012 apurahoistaan taiteeseen 40 prosenttia ja tieteeseen 58 prosenttia. Taiteen osuuden lisäämiseen on suhtauduttu hoitokunnassa myönteisesti.[100]

Pohjois-Savon rahasto on ollut ennen kaikkea tieteen tukija jaettujen varojen perusteella, kuten alla olevasta kuvaajasta 5 voi päätellä. Taiteeseen suunnattiin enemmän varoja kuin tieteeseen 1960-luvulla, mutta sen jälkeen on korostunut varojen painottuminen tieteen hyväksi. Taiteen osuutta on kasvatettu 2000-luvulla keskusrahaston linjausten mukaisesti. Tieteen ylivoimaa selittää se, että maakuntarahaston suurimmat nimikkorahastot ovat suuntautuneet terveystieteiden (lääketieteet, farmasia, hammaslääketiede, hoitotiede ja ravitsemustieteet) hyväksi. Ne ovat jakovuorossa vuosittain ja niiden jakosummat ovat kasvaneet eniten.[101] Koska apurahat on ohjattava nimikkorahaston ohjesäännössä määriteltyihin tarkoituksiin, tieteeseen jaetaan eniten tukea.

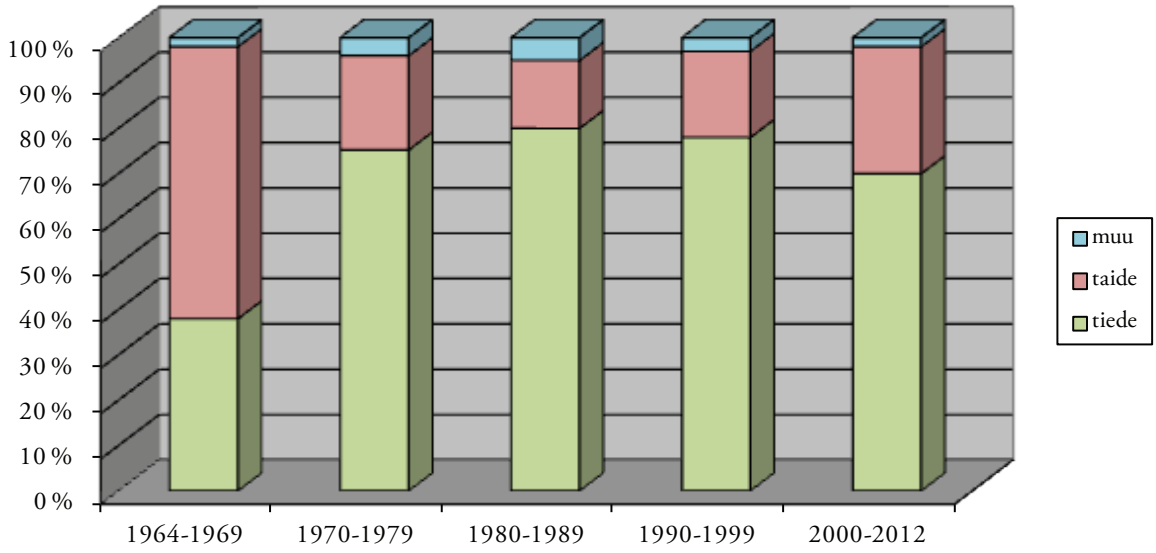

KUVAAJA 5. Pohjois-Savon rahaston myöntösummien jakautuminen tieteen, taiteen ja muun kulttuurin kesken

Tieteen suuri osuus jaetuista varoista on vaikuttanut apurahojen suuruuteen siten, että tieteeseen on pystytty myöntämään suurempia apurahoja kuin taiteeseen. Osin tämä on johtunut apurahojen erilaisista käyttötarkoituksista. Huomattava osa tiedeapurahoista myönnetään tieteelliseen tutkimustyöhön ansiotyöstä vapaana. Apurahoilla mahdollistetaan yleensä kuukausien tai vuoden työskentely tutkimushankkeen parissa. Taiteen puolella apurahojen suuruudessa on suuria eroja, koska tuettujen kohteiden skaala on laaja. Rahoitusta on annettu taiteellisen työskentelyn ohella esimerkiksi esiintymismatkoihin, instrumenttihankintoihin sekä taide- ja kulttuuritapahtumien toteuttamiseen. Taiteen puolella haettu apuraha on usein selvästi pienempi kuin tieteen apurahahakemuksissa. Anottavilla summilla on vaikutusta myönnettäviin määriin, sillä rahasto ei jaa suurempia apurahoja kuin mitä haetaan.[102] Entinen asiamies, opetusneuvos Elina Kekäläinen korostaa, että maakuntarahasto on tietoisesti halunnut tukea myös vähällä rahalla toteutettavia hankkeita, joihin on haettu pieniä apurahoja.[103]

Pohjois-Savon rahaston keskimääräiset apurahat olivat keskisuuria tai suuria vertailtaessa maakuntarahastojen 1960–1980-luvuilla myöntämien apurahojen suuruusluokkaa.[104] Sama suuntaus on jatkunut pääsääntöisesti 1990- ja 2000-luvuilla, jolloin apurahojen suuruudessa on ollut aiempia vuosikymmeniä selkeämpiä eroja. Esimerkiksi 2000-luvulla Pohjois-Savon rahaston jakamat apurahat ovat vaihdelleet 1 000–30 000 euron välillä, mikä kuvaa suuruuseroja.[105] Taulukko 1 kuvaa Pohjois-Savon rahaston apurahojen suuruutta nykyrahaksi muutettuna.

TAULUKKO 1. Pohjois-Savon rahaston jakamien apurahojen suuruus 1964–2012 (vuoden 2011 rahanarvolla; apurahojen kappalemäärät)

apuraha (euroa)	1964-1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995-1999	2000-2004	2005-2009	2010-2012
yli 15 000	0	1	0	0	0	0	0	16	46	36
10 000–15 000	0	1	0	1	1	2	6	12	51	58
5 000–10 000	0	2	3	2	2	7	25	150	245	116
3 000–5 000	14	7	12	15	6	66	138	261	134	63
1 000–3 000	56	75	113	173	268	151	108	168	123	37
alle 1 000	1	0	12	60	24	13	4	9	5	0

Apurahojen suuruudessa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia ennen 1990-luvun puoliväliä, vaan Pohjois-Savon rahaston keskimääräinen apuraha oli 1 000–3 000 euroa. Apurahalinjaus noudatti näiltä osin maakuntarahastoissa vakiintunutta tapaa antaa tietyn suuruisia apurahoja jakosummasta riippumatta.[106] Alle tuhannen euron apurahat olivat harvinaisia 1960- ja 1970-luvuilla. Niiden osuus kasvoi vuosina 1980–1984, jolloin myönnettiin runsaasti pieniä taiteen apurahoja ja tuettiin opiskelijoita opintostipendein, mutta sen jälkeen niiden myöntäminen väheni. Yli 3 000 euron suuruisia apurahoja jaettiin 1960-luvulla enemmän kuin 1970-luvulla, jolloin talouden laskusuhdanne vaikutti apurahasummiin. Niiden osuus apurahoista laski edelleen 1980-luvulla. Seuraavan vuosikymmenen alkupuolella apurahojen suuruutta lisättiin niin, että jo noin kolmannes vuosina 1990–1994 myönnetyistä apurahoista oli yli 3 000 euroa.

Pohjois-Savon rahasto on kasvattanut apurahojen kokoa huomattavasti 1990-luvun puolivälin jälkeen. Se myönsi vuosina 1995–1999 prosentuaalisesti eniten 3 000–5 000 euron apurahoja, ja yli 10 000 euron apurahojen osuus oli kaksi prosenttia. Aiemmin yleisimpinä olleiden 1 000–3 000 euron apurahojen osuus laski vajaaseen 40 prosenttiin, eli niiden osuuden lasku oli selkeä. Tuen suuruutta on nostettu edelleen 2000-luvulla, jolloin 5 000–10 000 euron apurahojen osuus on ollut suurin. Merkittävää kasvua on tapahtunut yli 10 000 euron apurahojen osalta, sillä niiden osuus oli vuosina 2005–2009 noin 16 prosenttia ja vuosina 2010–2012 jo 30 prosenttia. Apurahojen suuruutta on nostettu 2000-luvulla keskusrahaston toivomuksesta. Sen kanta on ollut, että rahoitusta tulisi jakaa mieluummin harvemmille hakijoille kuin myöntää paljon pieniä apurahoja. Tällä tavoin turvataan hyvät edellytykset työskennellä rahoitetun hankkeen parissa.[107] Apurahojen kokoa on tietoisesti kasvatettu viime vuosina yleisen hintakehityksenkin vuoksi.[108]

Maakuntarahasto tieteen tukijana

Pohjois-Savon rahastosta tuettiin 1960-luvulla tieteen osalta eniten matemaattis-luonnontieteellisiä aloja. Apurahoja annettiin lisäksi humanistisiin tieteisiin, lääketieteeseen ja yhteiskuntatieteisiin. Niitä jaettiin Pohjois-Savoa käsitteleviin tutkimuksiin ja maakunnasta lähtöisin olleiden tutkijoiden tieteellisen työskentelyn mahdollistamiseen.

Maakuntarahaston myöntämissä tieteen apurahoissa on painottunut 1970-luvulta lähtien tieteellisten jatkotutkintojen tukeminen, sillä huomattava osa rahoituksesta on annettu väitöskirjatyöskentelyyn. Apurahoilla on tuettu myös lisensiaattitutkintojen suorittamista. Lisäksi rahoitusta on jaettu muihin tieteellisiin tutkimuksiin sekä kotiseututututkimuksiin.

Tieteen apurahojen painopiste on heijastanut 1970-luvulta lähtien maakuntarahaston toimialueella olevan yliopiston opetus- ja tutkimustarjontaa. Tukea on jaettu ylivoimaisesti eniten terveystieteisiin, joilla tarkoitetaan lääketieteen, farmasian, hammaslääketieteen, hoitotieteen ja ravitsemustieteiden apurahoja. Niiden osuus on yli puolet vuosien 1970–2012 tieteen apurahoista. Erityisen korkea prosenttiosuus oli 1970- ja 1980-luvuilla, jolloin yli 70 prosenttia tieteen stipendeistä kohdistui terveystieteiden hyväksi. Maakuntarahasto on edelleen vahvasti profiloitunut terveystieteiden tukijaksi, sillä yhä yli puolet 2000-luvun tieteen apurahoista on kohdistunut näille aloille.

Toiseksi eniten tieteenaloista on tuettu luonnontieteitä, jonka osuus apurahoista on kasvanut jokaisen vuosikymmenen aikana. Kasvua on tapahtunut erityisesti 1990- ja 2000-luvuilla. Luonnontieteet nousivat toiseksi tuetuimmaksi tieteenalaksi 1990-luvulla, ja ne ovat säilyttäneet asemansa 2000-luvulla, jolloin lähes 40 prosenttia tieteen apurahoista on annettu luonnontieteilijöille. Kasvu johtuu siitä, että monista lääketiedettä tukevista nimikkorahastoista on ryhdytty myöntämään tukea luonnontieteilijöille, joiden tutkimusaiheet liittyvät terveyteen.

Maakuntarahasto on kohdistanut tieteen apurahoja kolmanneksi eniten humanistisiin tieteisiin. Se on tukenut muun muassa Pohjois-Savon arkeologiaa, historiaa, kulttuuriperinnettä ja pohjoissavolaisia merkkimiehiä ja -naisia käsitteleviä tutkimuksia sekä myöntänyt rahoitusta pohjoissavolaisille tutkijoille tieteellisiin jatkotutkintoihin. Humanistisiin tieteisiin on myönnetty apurahoja yleisrahaston lisäksi useista nimikkorahastoista. Apurahojen määrällä mitattuna humanistiset tieteet saivat enemmän tukea kuin luonnontieteet 1970- ja 1980-luvuilla, jolloin rahasto tuki useita historian, suomen kielen ja kirjallisuuden aloihin liittyviä tutkimuksia. Se myönsi suhteellisen paljon apurahoja humanistisille aloille, koska se halusi edistää niihin liittyvää tutkimusta.[109] Humanistisiin tieteisiin annettujen apurahojen määrä laski 1990-luvulla. Tällä vuosituhannella humanistisia tieteitä on tuettu vaihtelevasti: vuoteen 2007 saakka niihin myönnettiin vuosittain 6–14 apurahaa, kun taas sen jälkeen määrä on vaihdellut 0–5 apurahan välillä.

Yhteiskuntatieteelliset alat ovat saaneet neljänneksi eniten Pohjois-Savon rahaston tieteen apurahoja. Rahoitusta on myönnetty sekä kuopiolaisille että muis-

sa yliopistoissa tutkimusta tekeville pääasiassa yleisrahastosta, *Juhani Koskisen rahastosta* sekä *J. E. Tuovisen rahastosta*. Seuraavilla sijoilla ovat maatalous- ja metsätieteet sekä kasvatustieteet. Maatalous- ja metsätieteisiin myönnettyjen apurahojen määrä on kasvanut 2000-luvulla, jolloin Pohjois-Savon rahastolla on ollut mahdollisuus jakaa apurahoja keskusrahastoon kuuluvasta *Alma ja Jussi Jalkasen nimikkorahastosta*.

Pohjois-Savon rahaston apurahat ovat tukeneet merkittävällä tavalla toimialueen yliopiston akateemista tulosta, sillä huomattava osa rahaston tieteeseen suuntaamista varoista on kohdistunut sen tutkijoille.[110] Vahva tuki on seurausta ensinnäkin siitä, että usean nimikkorahaston ohjesääntö velvoittaa jakamaan apurahat Pohjois-Savossa tehtävään tieteelliseen tutkimukseen.[111] Toiseksi rahasto on halunnut tukea Kuopiossa toimivaa yliopistoa ja mahdollistaa sen tutkijoille tieteen tekemisen, koska yliopiston toiminta hyödyttää maakuntaa. Rahaston hoitokunnassa olevat tieteen edustajat työskentelevät toimialueen yliopistossa, joten he ovat pitäneet yliopiston puolta ja ohjanneet apurahapäätöksiä sen hyväksi. Toimialueen yliopiston tutkijat ja jatko-opiskelijat ovat yleisesti hakeneet rahoitusta maakuntarahastolta. Koska hyviä hakemuksia on tullut paikallisesta yliopistosta runsaasti, apurahojen myöntäminen on koettu tarkoituksenmukaiseksi.[112] Hakupaineen vuoksi Kuopion kampuksella tehtäviä tutkimuksia tuetaan nimikkorahastojen lisäksi yleisrahastosta.[113]

Maakuntarahasto jakoi 1970-luvulla paljon apurahoja Kuopion korkeakoulun opiskelijoille, jatko-opiskelijoille ja opettajille. Tieteellisten jatko-opintojen suorittaminen oli mahdollista heti korkeakoulun ensimmäisestä lukuvuodesta lähtien[114], ja opetushenkilökunta teki omia tutkimuksiaan. Hoitokunnassa vuosina 1972–1980 toimineen Olli Castrénin mukaan korkeakoulun jatko-opiskelijat ja henkilökunta asetettiin etusijalle tieteen apurahoja jaettaessa. Opettajille tahdottiin turvata mahdollisuudet jatkaa muualla aloittamaansa tutkimustyötä. Opetustehtävien vuoksi tutkimukselle jäi vähän aikaa, joten avustaviin tehtäviin tarvittiin opiskelijoita. Apurahat edesauttoivat opetushenkilökunnan tutkimusten tekemistä ja opiskelijoiden palkkaamista avuksi. Tieteellisten jatkotutkimusten rahoittaminen nähtiin hoitokunnassa tärkeäksi, koska nuoret kuopiolaiset tutkijat eivät helposti saaneet apurahoja valtakunnallisilta tahoilta. Rahoituksella osoitettiin, että maakuntarahastolla oli tahtoa ja valmiuksia avustaa tieteen tekemistä Pohjois-Savossa.[115]

Rahastolla oli huomattava merkitys vastaperustetulle korkeakoululle, sillä suurin osa vuosina 1974–1979 Pohjois-Savon rahastosta väitöskirjatyöhön rahoitusta saaneista valmistui tohtoriksi Kuopiossa. Näin ollen oman maakunnan tieteentekijät pärjäsivät hyvin apurahojen jaossa.[116] Emeritusprofessori Juhani Kärjä arvioi, että maakuntarahasto oli vuosikymmenen aikana Kuopion korkeakoulussa tehtyjen tutkimusten tärkein rahoituslähde.[117] Apurahapäätösten tekeminen oli yleensä helppoa, koska hoitokunnan jäsenet tunsivat niin apurahan hakijat kuin heidän ohjaajansakin. Lisäksi hoitokunta teki yhteistyötä korkeakoulun kanssa apurahaprosessin aikana.[118]

Snellman-kesäyliopisto on organisoinut 7–12-vuotiaille suunnattua Lasten yliopistotoimintaa. Maakuntarahasto on tukenut toiminnan käynnistämistä apurahalla vuonna 2011. Kuva Snellman-kesäyliopisto.

Kun yliopiston toiminta vakiintui ja asema hyvänä tutkimuslaitoksena parani, apurahojen saaminen valtakunnallisilta säätiöiltä helpottui.[119] Tästä huolimatta maakuntarahasto säilyi varteenotettavana rahoittajavaihtoehtona, kuten toimialueen yliopiston tutkijoille myönnetyt apurahat osoittavat. Nuorten tutkijoiden tukemisen tärkeyttä korostettiin niin 1980- kuin 1990-luvuillakin, ja suurin osa tieteen apurahoista annettiin jatkotutkintoihin.[120] Tällöin rahastolla oli suuri merkitys Kuopion yliopistolle väitöskirjatöihin suunnatun rahoituksen osalta. Professori Matti Uusituvan mukaan Pohjois-Savon rahaston merkitys jatkotutkintojen rahoittajana on pienentynyt tutkijakoulujen toiminnan seurauksena, mutta sen vaikutus on edelleen vahva.[121] Toimialueen yliopiston jatko-opiskelijat ovat olleet enemmistönä tieteen apurahansaajissa 2000-luvullakin. Maakuntarahaston merkittävyydestä toimialueen yliopistolle kertoo se, että Pohjois-Savon rahaston apurahat ovat edesauttaneet lähes 600 tohtorin tutkinnon suorittamista Kuopiossa. Kaikkiaan maakuntarahasto on tukenut yli 650 väitöskirjan valmistumista.[122]

Pohjois-Savon rahasto on myöntänyt 2000-luvun puolivälistä lähtien apurahoja tohtorin tutkinnon suorittamisen jälkeisiin post doc-tutkimuksiin. Rahoitusmuodosta käytiin keskustelua hoitokunnassa useana vuonna. Hoitokunnan puheenjohtajana vuosina 2004–2007 toiminut professori Katri Vehviläinen-Julkunen toteaa, että ”*maakuntarahastossa otettiin huomioon suomalaisen tiede- ja tutkimuspolitiikan linjaukset tukea tutkijakoulujen perustamisen myötä nimenomaan väitöksen jälkeistä tutkimusta. Suomalainen post doc -tutkimus ja sen tukeminen ei vielä tällöin ollut kovin järjestäytynyttä, vaikka asia nähtiin tärkeäksi*”. Pohjois-Savon rahasto ryhtyi myöntämään keskusrahaston esimerkin mukaisesti apurahoja nuorille tohtoroituneille tutkijoille näiden tutkijanuran edistämiseksi. Se on suunnannut post doc -rahoitusta esimerkiksi tieteelliseen työskentelyyn ulkomailla ja tukenut siten tutkijoiden kansainvälistymistä.[123]

Kansainvälisyys on näkynyt Pohjois-Savon rahaston toiminnassa jo ennen post doc -apurahoja. Se on rahoittanut kansainvälisiin konferensseihin osallistumista ja tutkijoiden työskentelyä ulkomailla. Maakunnassa työskenteleville ulkomaalaisille tutkijoille on jaettu apurahoja 1990-luvulta lähtien. Kansainvälisyys kuuluu yliopiston keskeisiin tavoitteisiin, joten tukea tarvitaan. Pohjois-Savon rahasto ei ole kansainvälistymisen osalta suurimpia rahoittajia, mutta sen myöntämät apurahat ovat luonnollisesti arvokkaita yliopistolle. Apurahoilla sekä edesautetaan ulkomaalaisten tutkijoiden työskentelyä Suomessa että edistetään suomalaisten tutkijoiden kansainvälisten kontaktien ja verkostojen luomista, hoitokunnan puheenjohtaja Leena Alhonen summaa.[124] Professori Matti Uusitupa korostaa, että *”ulkomaisen tutkijavierailun mahdollistaminen esimerkiksi vuodeksi on tärkeää kansainvälistymisen kannalta, ja ulkomaalaisille jatko-opiskelijoille tuki on monesti korvaamaton.”*[125]

Taiteen apurahat

Pohjois-Savon rahaston taiteen apurahoilla on tuettu monipuolisesti toimialueen taiteilijoita, taiteen harrastajia ja taidetapahtumia. Ne ovat jakautuneet eri puolille maakuntaa ja sen ulkopuolellekin, sillä apurahansaajien joukossa on ollut paljon Pohjois-Savosta lähtöisin olevia taiteen tekijöitä, jotka asuvat ja työskentelevät nykyään muualla Suomessa. Asiamies Antti Meurman toteaa, että rahaston pyrkimyksenä on ollut jakaa apurahoja koko maakunnan alueelle.[126]

Alueellisuus on toteutunut apurahapäätöksissä verrattain hyvin. Tukea on myönnetty eniten Kuopiossa, Iisalmessa ja Varkaudessa toimiville yksityishenkilöille ja yhteisöille. Keskittyminen johtuu osaltaan siitä, että toimialueen suurimmista kaupungeista ja niiden lähialueilta tulee eniten hakemuksia. Hoitokunnan mielestä maakunnasta voitaisiin hakea apurahoja nykyistä aktiivisemmin.[127]

Taiteen apurahoja on jaettu monipuolisesti erilaisiin tarkoituksiin. Niitä on annettu esimerkiksi esitysten valmistamiseen, näyttelyiden järjestämiseen, materiaali-

Taiteilija työhuoneellaan. Taru Mäntynen-Laita on saanut maakuntarahastolta useita apurahoja. Hän on suunnitellut Saima-mitalin, jonka Itä-Suomen yliopisto ja Savon Sanomat jakavat rahaston vuosijuhlassa Snellman-luennoitsijalle. Kuva Warkauden lehden kuva-arkisto.

ja soitinhankintoihin, taidealojen opintoihin, taiteen tutkintojen suorittamiseen, kursseille ja kilpailuihin osallistumiseen, taiteelliseen työskentelyyn ja opintomatkoihin ulkomaille. Apurahojen suuruudessa on ollut isoja eroja. Suurimpia ovat olleet maakunnallisesti merkittäviin kulttuurihankkeisiin yhteisöille jaetut apurahat ja taiteelliseen työskentelyyn yksityishenkilöille myönnetyt kokovuotiset apurahat. Matalalla budjetilla toteutettaviin tapahtumiin, kurssi- ja kilpailumaksuihin sekä soitin- ja materiaalihankintoihin annetut apurahat ovat usein olleet selvästi pienempiä. Taiteelliseen työskentelyynkin on myönnetty pienehköjä apurahoja. Maakunnan taiteen ja muun kulttuuritoiminnan näkökulmasta on tärkeää, että rahasto myöntää erisuuruisia apurahoja.[128]

Eniten taiteen apurahoja on myönnetty säveltaiteisiin, jotka ovat olleet tuetuin taiteenala 1960-luvulta lähtien. Apurahojen runsaus kuvastaa säveltaiteiden vahvaa asemaa maakunnassa. Musiikin harrastusmahdollisuudet ovat hyvät, ja monet hankkivat harrastuksesta itselleen ammatin. Konservatorion ja Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston ansiosta maakunnassa on korkeatasoista musiikin opetusta.[129] Opiskelijat hakevat usein rahoitusta instrumenttihankintoihin, musiikin pa-

rissa työskentelevät ammatilliseen kehittymiseen tai projektien toteuttamiseen ja yhteisöt puolestaan tapahtumien toteuttamiseen. Säveltaiteisiin on painetta myöntää tukea, sillä maakuntarahasto saa runsaasti alan apurahahakemuksia.[130]

Kuvataiteisiin on jaettu toiseksi eniten taiteen apurahoja. Tuen määrä on kasvanut 2000-luvulla, jolloin kuvataiteen hakemuksia on tullut aiempia vuosikymmeniä runsaammin.[131] On mahdollista, että kuvataiteilijoiden kiinnostus maakuntarahastoa kohtaan on kasvanut sen vuoksi, että keskusrahaston tuella jaettavat kokovuotiset taiteilija-apurahat on suunnattu ensisijaisesti kuvataiteisiin. Asiamiehen mukaan kokovuotisen taiteilija-apurahan saaja mietitään aina erikseen[132], eli kyseisellä apurahalla on erityinen painoarvo.

Kolmannella sijalla taiteen apurahoissa ovat näyttämötaiteet, jotka sisältävät sekä tanssi- että teatteritaiteen. Teatteritaiteeseen on myönnetty enemmän tukea kuin tanssitaiteeseen. Sekä 1960- että 1970-luvulla tuettiin pääasiassa yksityishenkilöitä. Yhteisöjen apurahat yleistyivät 1980- ja 1990-luvuilla, ja 2000-luvulla ne ovat olleet enemmistönä teatteritaiteen puolella.

Seuraavaksi yleisimpiä ovat olleet taideteollisuuteen ja käsityöhön sekä valokuva- ja elokuvataiteeseen jaetut apurahat, joita on annettu sekä yksityishenkilöille että yhteisöille. Apurahojen määrä on kasvanut merkittävästi 1990- ja 2000-luvuilla. Kasvua selittää ensinnäkin se, että alojen arvostus on noussut. Projektipäällikkö Riitta Raatikainen esittää, että ne ovat tulleet tasavertaisiksi perinteisten taidemuotojen, kuten maalaustaiteen ja säveltaiteen, kanssa. Toiseksi muotoilun sekä valokuva- ja elokuvataiteen harjoittaminen on yleistynyt, mikä on lisännyt tarvetta apuraharahoitukseen. Alojen koulutuspaikkoja lisättiin 1990-luvun lopulla, minkä seurauksena ammattitaitoisten taiteilijoiden määrä on kasvanut.[133]

Pohjois-Savon rahaston taiteen ja muun kulttuuritoiminnan apurahat ovat merkittäviä alueen kulttuurikentälle, vaikka apurahamyönnöt painottuvat tieteeseen. Se on Pohjois-Savon taidetoimikunnan ohella suurimpia taiteeseen ja kulttuuriin apuraharahoitusta jakavia tahoja maakunnassa. Niiden apurahat ja työ toimialueen hyväksi täydentävät toinen toisiaan, arvioi rahaston sihteeri Piia Julkunen. *”Niiden asiakaskunnassa on paljon yhteistä, sillä maakunnassa asuvat taiteen ja kulttuurin toimijat ovat enimmäkseen samoja molemmilla organisaatioilla.”*[134]

Maakuntarahaston tavoin Pohjois-Savon taidetoimikunta jakaa apurahoja monipuolisesti eri taiteen aloille ja erilaisiin tarkoituksiin. Eniten tukea myönnetään työskentelyapurahoina maakunnassa asuville ammattitaiteilijoille ja taidearvostelijoille. Lisäksi rahoitusta annetaan taiteenharjoittajille ja työryhmille tiettyyn käyttötarkoitukseen, kuten esityksen tai näyttelyn toteuttamiseen (kohdeapurahat), lastenkulttuuriin liittyvään toimintaan (kohdeapurahat ja erityisavustukset), yhteisöille taiteelliseen toimintaan (valtionavustukset) sekä kulttuurin hyvinvointivaikutuksia edistäviin hankkeisiin (yhteisöavustukset). Kulttuurirahaston ja taidetoimikunnan tuessa on eroja. Ensinnäkin taidetoimikunta voi myöntää apurahoja julkisoikeudellisille laitoksille ja yhteisöille, toisin kuin Kulttuurirahasto. Toiseksi taidetoimikunta voi tukea julkistamista, mutta Kulttuurirahasto ei anna apurahoja pelkästään painatuskuluihin.[135]

Keskusrahaston tuella myönnetyillä lasten ja nuorten kulttuuritoimintaan tarkoitetuilla apurahoilla on tuettu erilaisia taide- ja kulttuuriprojekteja. Taiteilija koulussa -projekti toteutettiin Puijonsarven yläasteella Kuopiossa. Hankkeen taidenäyttelyssä oli esillä 11 oppilaan töitä. Kuvassa Mari Paltaani. Kuva Tapio Hartikainen, Savon Sanomain kuva-arkisto.

Kulttuurirahaston ja taidetoimikunnan myöntämiä apurahamääriä on vaikeaa verrata keskenään, koska taidetoimikunnan toiminta valtion alueellisena taidehallintoyksikkönä ja virastona sisältää runsaasti erilaista toimintaa, kun taas Pohjois-Savon rahasto on keskittynyt pääasiassa apurahoihin.[136] Esimerkiksi vuonna 2012 Pohjois-Savon taidetoimikunta jakoi toimialueelle vajaat 215 000 euroa, ja maakuntarahasto antoi taiteen ja kulttuurin hyväksi yhteensä 275 000 euroa.[137] Pohjois-Savon rahaston kasvanut tuki on ollut toimialueelle tärkeää. *”Maakuntarahaston apurahojen määrän kasvu on viime vuosina tehnyt rahastosta entistä suuremman alueellisen vaikuttajan kulttuurikentällä. Ilman sitä monet suuret hankkeet olisivat voineet jäädä lähtökuoppiin, ja toisaalta tapahtumien ja tekijöiden monipuolisuus saattaisi kaventua, jos rahastoa ei olisi”*, visioi hoitokunnan jäsen Jere Ruotsalainen.[138]

Maakuntarahasto kulttuuritoimijana

Kulttuurityöstä tunnustusta Pohjois-Savon kunnille

Pohjois-Savon rahasto hankki vuonna 1975 Halosten Museosäätiöltä taiteilija Eemil Halosen Sotkottaret-patsaan ja teki siitä maakuntarahaston kiertävän tunnustuspalkinnon. Patsashankinta rahoitettiin H. J. Aminoffin nimikkorahastosta.[139] Tunnustuspalkintoa on jaettu toimialueen kunnille vuodesta 1976 alkaen.

Sotkottaret-patsas myönnetään vuodeksi kerrallaan pohjoissavolaiselle kunnalle tunnustuksena kulttuurimyönteisyydestä. Tunnustuspalkinto annetaan kunnassa tapahtuneesta ansiokkaasta työstä kulttuuri- ja taide-elämän kehittämisessä ja tukemisessa. Patsaan on saanut vastaanottaa tähän mennessä 18 pohjoissavolaista kuntaa, jotka on esitelty alla olevassa asetelmassa[140]:

1976 Kuopio	1989 Suonenjoki	2002 Lapinlahti
1977 Lapinlahti	1990 ei jaettu	2003 Karttula
1978 Iisalmi	1991 Iisalmi	2004 Varkaus
1979 Sonkajärvi	1992 Iisalmi	2005 Juankoski
1980 Varkaus	1993 Nilsiä	2006 Suonenjoki
1981 Nilsiä	1994 Sonkajärvi	2007 Kuopio
1982 Maaninka	1995 Varkaus	2008 Tervo
1983 Leppävirta	1996 Rautavaara	2009 Kiuruvesi
1984 ei jaettu	1997 Siilinjärvi	2010 Varkaus
1985 Rautalampi	1998 Maaninka	2011 Kaavi
1986 Rautalampi	1999 Rautalampi	2012 Nilsiä
1987 Kuopio	2000 Vesanto	
1988 Kuopio	2001 Nilsiä	

ASETELMA 1. Sotkottaret-patsaan sijoituskunnat

Tunnustuspalkinto annettiin ensimmäisenä Kuopion kaupungille. Rahasto halusi palkita maakunnan kulttuurin keskuksen, koska kaupungin tuki Kuopion museolle, orkesterille ja teatterille hyödytti koko Pohjois-Savoa. Lisäksi palkintoperusteissa nostettiin esille Kuopion orkesterin ja teatterin kunnallistaminen.[141]

Sotkottaret-patsas luovutettiin rahaston 20-vuotisjuhlassa Leppävirran kunnalle Kuopiossa 11.3.1983. Kuvassa asiamies Aarne Väinämö, Leppävirran kunnanjohtaja Pentti Karppinen ja kulttuurilautakunnan puheenjohtaja Mikko Miettinen. Kuva Savon Sanomain kuva-arkisto.

Kuopion kaupungissa Sotkottaret-patsas on ollut kaikkiaan neljän vuoden ajan. Myöntöperusteluissa nostettiin esiin vuosina 1987 ja 1988 muun muassa Musiikkikeskuksen ja VB-valokuvakeskuksen merkitys maakunnan kulttuurille.[142] Kuopio sai palkinnon vuonna 2007 tunnustuksena laadukkaista kulttuuripalveluista ja -tapahtumista, historian ja perinteiden kunnioittamisesta sekä uuden taiteen luomisesta. Kulttuuritapahtumista mainittiin erikseen ANTI- Contemporary Art Festival, Kirjakantti-kirjallisuustapahtuma sekä Kuopio Tanssii ja Soi -festivaali.[143]

Varkaus on vastaanottanut palkinnon Kuopion tavoin neljästi. Ensimmäisen kerran patsas myönnettiin Varkaudelle vuonna 1980 tunnustuksena kaupungin vireästä kuvataidetoiminnasta. Sittemmin palkintoperusteissa on korostettu Varkauden laaja-alaista ja monipuolista kulttuurityötä esimerkiksi kuvataiteen, kotiseututyön, musiikin ja lastenkulttuurin aloilla. Muun muassa Varkaudessa toi-

mivan Soisalon-opiston työtä on kehuttu alueellisesti merkittäväksi ja hyvin eri ikäryhmät huomioon ottavaksi. Hoitokunta on myös antanut kiitosta siitä, että kaupungin kulttuurivaikutukset ylittävät maakuntarajat.[144]

Nilsiä on niin ikään palkittu kiertopalkinnolla neljä kertaa. Palkinnon luovutusperusteina mainittiin vuonna 1981 maakunnan vanhin musiikkileiri, tasokas Bach-viikko, Paavo Ruotsalaisen patsashanke ja Aholansaaren museon toiminta. Kun palkinto annettiin vuonna 1993, rahasto painotti jatkuvuutta kulttuurihankkeiden, kuten Bach-viikon ja nuorten sirkusleirin, järjestämisessä ja päävastuuta Savon Kulttuuripäivien toteuttamisessa syksyllä 1992. Kolmannen kerran Sotkottaret sijoitettiin Nilsiään vuonna 2001 musiikillisen kulttuuritoiminnan ansiosta. Perusteluissa nostettiin esille muun muassa Satua vai totta -musiikkiviikko ja Paavo Ruotsalaisen kotimaisemassa toteutettu Viimeiset kiusaukset -ooppera. Nilsiä sai vastaanottaa palkinnon vuonna 2012 tunnustuksena kaupungin tuottamista monipuolisista kulttuuripalveluista sekä kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan tuesta harrastuspohjaiselle kulttuuritoiminnalle ja kulttuuriyrittäjyydelle. Maakuntarahasto kiinnitti erityistä huomiota nuorille järjestettävään kulttuuritoimintaan ja -tarjontaan.[145]

Sotkottaret-patsasta ei myönnetty vuonna 1984 millekään kunnalle. Rahaston hoitokunnan mielestä potentiaalia palkittavaa kuntaa ei sillä hetkellä ollut. Se katsoi, että ainoastaan Kuopion kaupunki olisi ollut varteenotettava sijoituspaikka, mutta palkintoa ei haluttu vielä antaa toistamiseen Kuopiolle. Siksi kiertopalkinto sai jäädä Leppävirralle, jolle se oli myönnetty vuonna 1983. Perusteissa nostettiin tällöin esille monipuolinen kulttuuritoiminta ja kulttuuriin suunnatut varat. Rahasto kiitteli kunnan suhteellisen suurta kulttuuribudjettia, kulttuurilautakunnan aktiivista osallistumista kuntalaisten kulttuuritoimintaan ja teatteritoiminnan kehittämistä.[146]

Tunnustuspalkinto on myönnetty kolmesti samaan kuntaan kahdeksi peräkkäiseksi vuodeksi, vaikka alun perin päätettiin, ettei näin meneteltäisi. Rautalammin kunta sai Sotkottaret-patsaan vuosiksi 1985–1986. Rahasto halusi palkita kunnan erityisesti Suur-Rautalammin 425-vuotisjuhlavuoden ansiosta, sillä merkkivuosi oli saanut paikkakunnan asukkaat aktiivisesti toimimaan oman kunnan historian ja perinteen vaalimiseksi. Maakuntarahasto antoi lisäksi tunnustusta kulttuuriseuran aktiiviselle työlle.[147] Rautalammilta palkinto siirtyi Kuopioon. Koska palkinnon luovutus viivästyi marraskuulle 1987, Kuopio sai pitää patsaan itsellään seuraavan vuoden.[148] Sotkottaret-patsas myönnettiin Iisalmen kaupungille vuonna 1991 tunnustuksena vireästä kulttuuritoiminnasta, jonka uskottiin edelleen kasvavan vuonna 1989 valmistuneen Kulttuurikeskuksen myötä. Kaupunki ei ennättänyt vastaanottaa tunnustuspalkintoa, joten se luovutettiin seuraavaksi vuodeksi edellisvuonna esitetyin perusteluin.[149]

Maakuntarahaston hoitokunta otti Sotkottaret-patsaan hyvin vastaan 1970-luvulla, sillä se sai tunnustuspalkinnosta myönteistä julkisuutta. Sitä tarvittiin, sillä rahasto toivoi saavansa lisää lahjoituksia.[150] Tunnustuspalkinnolla on edelleen tärkeä merkitys, koska se tekee maakuntarahastoa tunnetuksi.[151]

Sotkottaret-patsaan kohdekunnan valitseminen velvoittaa hoitokunnan seuraamaan toimialueen eri kuntien kulttuurilinjauksia ja -toimintaa, alueen kulttuu-

ritarjontaa sekä kulttuuriin liittyviä kehittämishankkeita. Tämä on koettu mielenkiintoiseksi tehtäväksi. Hoitokunnan jäsenet osallistuvat kohdekunnan valintaan ja tekevät ehdotuksia palkittavasta kunnasta. Rahaston tavoitteena on tehdä vuosittain patsaan luovuttamisesta juhlava tilaisuus, jossa esiintyvät kohdekunnan taiteilijat.[152]

Pohjois-Savon rahasto kulttuuripoliittisena toimijana

Suomen Kulttuurirahastosta tuli 1960-luvulla kulttuuripolitiikan keskeisiä suunnannäyttäjiä. Rahasto toteutti vuosina 1959–1968 neljät kulttuuripoliittiset neuvottelupäivät, joissa muun muassa pohdittiin, kuinka kulttuuripolitiikkaa tuli Suomessa kehittää. Kullekin neuvottelupäivälle valittiin teema, josta käytiin keskustelua. Esimerkiksi vuonna 1968 aiheena oli ”*Kulttuuri ja hallinto*”. Kulttuuripoliittisten neuvottelupäivien suunnitteluun osallistuivat 1960-luvulla rahaston nimittämät tieteen, taiteen, kulttuurihallinnon ja talouselämän neuvottelukunnat, jotka olivat samalla asiantuntijaelimiä ja ottivat kantaa ajankohtaisiin kulttuuripoliittisiin kysymyksiin.[153]

Maakuntarahastot osallistuivat keskusrahaston tavoin kulttuuripolitiikan harjoittamiseen. Koska apurahoja pystyttiin jakamaan 1960-luvulla suhteellisen vähän, maakuntarahastot pyrkivät aktiivisesti vaikuttamaan kulttuuritoiminnan kautta.[154] Ne toteuttivat kulttuuripoliittisia seminaareja ja keskustelutilaisuuksia, valmistivat kulttuuripoliittisia ohjelmia sekä edistivät toimialueellaan kulttuuria vahvistavia hankkeita. Lisäksi maakunnissa toteutettiin taidekilpailuja ja -kursseja.[155]

Pohjois-Savon rahasto oli aktivoimassa 1960-luvulla kulttuuripoliittista keskustelua maakunnassa. Se järjesti tammikuussa 1964 kulttuuripoliitiikkaan liittyvän neuvottelutilaisuuden, jossa Kulttuurirahaston yliasiamies Erkki Salonen puhui teemalla ”*Kulttuuri on paremman tulevaisuuden avain – maakunnissakin*”. Neuvottelutilaisuudessa oli Salosen puheen lisäksi kahdeksan valmisteltua puheenvuoroa kulttuurin eri aloilta. Maakunnan toimijat keskustelivat Pohjois-Savon kulttuurin tilasta, pohtivat kehitysehdotuksia ja antoivat maakuntarahastolle ja maakuntaliitolle ohjeita siitä, kuinka kulttuuria voitaisiin edistää.[156] Pohjois-Savon kulttuuripolitiikkaa käsittelevä seminaari oli vuorossa kesällä 1967, ja se organisoitiin yhteistyössä Kuopion kesäyliopiston kanssa. Seminaarin ”*Kulttuurissa maakunnan tulevaisuus*” teemoja olivat: maakunta suomalaisessa yhteiskunnassa, maakunnan tutkimus ja suunnittelu, koulutus ja informaatio, vapaa-ajan kansalaistoiminta, maakunnan kulttuurihallinto sekä maakunnan kulttuuripolitiikka.[157]

Kulttuuripolitiikan ohella maakuntarahasto pyrki edistämään taiteen tilaa maakunnassa. Se halusi sekä herättää keskustelua että tukea taiteen tekemistä. Pohjois-Savon rahasto toteutti 1960-luvun kuluessa taidepoliittisen neuvottelutilaisuuden, jonka järjestelyihin osallistuivat Pohjois-Savon maakuntaliitto ja Kuopion Taiteilijaseura. Tilai-

suus järjestettiin Kuopiossa rahaston vuosijuhlan yhteydessä toukokuussa 1968. Taidekilpailujen järjestämiseen maakuntarahasto varasi kolme apurahaa: vuonna 1964 maakunnalliseen näytelmäkilpailuun, vuonna 1965 valtakunnalliseen instrumentalistikilpailuun Kuopiossa ja vuonna 1966 maakunnalliseen kirjoituskilpailuun.[158]

Suomen Kulttuurirahaston kulttuuripoliittinen aktiivisuus väheni 1970-luvulle tultaessa, ja se keskittyi pääasiassa apurahatoimintaan. Muutos johtui osin siitä, että useat Kulttuurirahaston edistämistä hankkeista ja keskustelutilaisuuksissa esiin nostamista asioista olivat toteutuneet. Toisaalta valtion roolin vahvistuminen tieteen ja taiteen rahoittajana vähensi Kulttuurirahaston organisoiman kulttuuripoliittisen toiminnan tarvetta. Rahaston painopiste oli apurahoissa aina 1990-luvun loppuun saakka.[159]

Pohjois-Savon rahasto jatkoi vaikuttamista 1970- ja 1980-luvuilla, jolloin se oli mukana käynnistämässä uusia hankkeita maakunnan kulttuurielämän vahvistamiseksi. Se toimi aloitteentekijänä kesällä 1979 ja kutsui kokoon toimikunnan pohtimaan Snellman-museon kehittämistä. Ajatus lähti liikkeelle vuosijuhlassa, jossa keskusteltiin J. V. Snellmanin kotitalon kunnostamisesta. Suomen Kulttuurirahaston nimittämä hoitokunnan edustaja, yleissihteeri Niilo Luukanen ehdotti, että maakuntarahasto voisi toimia Snellmanin kotitalon kunnostamisen hyväksi, koska Kuopion kaupungilla ei ollut yksin varaa rakennuksen kunnostamiseen. Hoitokunnan puheenjohtaja Olli Castrén ja asiamies Aarne Väinämö osallistuivat toimikunnan työhön rahaston edustajina. Museohanke eteni siten, että toimikunta valmisteli ehdotuksen rakennuksen kunnostamisesta kotimuseoksi ja järjesti Kuopion kaupungin virkamiehille, kaupunginhallituksen ja -valtuuston jäsenille Snellman-tietoiskutilaisuuden, jossa toimikunnan asiantuntijajäsen, professori Päiviö Tommila valotti valtiomiehen elämää ja toimikunta esitteli kotimuseoehdotuksensa.[160]

Hanke sai myönteisen vastaanoton, joten opetusministeriölle tehtiin vuonna 1979 aloite kunnostusmäärärahan osoittamisesta museovirastolle Kuopion Snellman-kotimuseota varten. Myönteinen päätös saatiin saman vuoden kuluessa, sillä eduskunta myönsi vuoden viimeisestä lisäbudjetista museoviraston kautta rahoituksen kotimuseon kunnostamiseen. Toukokuussa 1980 Kuopion kaupunginvaltuusto teki päätöksen rakennuksen ostamisesta ja antoi rahoitusta kunnostustöihin.[161] Rakennusta ryhdyttiin restauroimaan jo samana vuonna museoksi, joka avattiin yleisölle vuonna 1981.[162]

Kotimuseohankkeen lisäksi toimikunta valmisteli maakuntaan lehdistöseminaarin J. V. Snellmanin juhlavuodeksi 1981, jolloin oli kulunut sata vuotta Pohjois-Savossakin vaikuttaneen valtiomiehen kuolemasta.[163] *Snellman ja sanomalehdistö* -seminaari järjestettiin Kuopiossa helmikuussa 1981. Kaksipäiväisen seminaarin aikana käsiteltiin monipuolisesti Snellmanin sanomalehtiuraa ja sen vaikutusta suomalaiselle sanomalehdistölle. Useat esitelmät sivusivat kansallisfilosofin Kuopion aikakautta. Seminaariin kutsuttiin muun muassa sanomalehdistön edustajia eri puolilta Suomea ja suomalaisen sanomalehdistön historiaprojektin tutkijoita. Rahasto järjesti Snellmania käsitteleviä yleisöluentoja, joiden myötä maakunnan asukkailla oli mahdollista osallistua juhlavuoden tapahtumiin.[164]

Pohjois-Savon rahasto haluaa olla koko maakunnan asialla. Apurahoja on myönnetty runsaasti lasten ja nuorten kulttuuritoimintaan. Pirkko Ikäheimo Maaningalta sai vuonna 1989 apurahan lasten kansantanhuharrastuksen edistämiseen. Kuva Matti Juusela, Savon Sanomain kuva-arkisto.

Snellmanin elämäntyötä muistettiin Pohjois-Savossa paitsi kotimuseon, myös tutkimuslaitoksen perustamisella. Maakuntarahasto oli mukana tässäkin hankkeessa. Kuopion korkeakoulun rehtori, hoitokunnan puheenjohtaja Tapani Vanha-Perttula ja korkeakoulun rehtoriksi Vanha-Perttulan jälkeen valittu Osmo Hänninen tekivät Kulttuurirahaston yleissihteeri Niilo Luukasen ehdotuksen perusteella vuonna 1981 aloitteet Kuopion kaupungille, että maakunnan keskukseen perustettaisiin humanistis-yhteiskunnalliseen tutkimukseen keskittyvä yksikkö, joka toiminnallaan tukisi korkeakoulussa tehtävää tutkimusta. Kuopion kaupunki kiinnostui aloitteista ja nimitti työryhmän suunnittelemaan asiaa. Maakuntarahasto oli edustettuna työryhmässä, joka teki esityksen Snellman-instituutista, joka perustettiin syyskuussa 1983 humanistista, taloudellista ja yhteiskunnallista tutkimustoimintaa varten.[165] Rahasto auttoi instituutin toimintaa myöntämällä 1980-luvulla rahoitusta siellä tehtäviin tutkimuksiin.

Pohjois-Savon rahasto on vaikuttanut maakunnan kulttuuriin myös apurahoin. Maakuntarahasto on tukenut monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuritoimintaa 1960-luvulta lähtien. Moniin tuettuihin kohteisiin sopii maakuntarahaston hoitokunnan puheenjohtajana vuosina 1980–1982 toimineen rehtori Tapani Vanha-Perttulan vuosijuhlassa 1982 esittämä linjaus, jonka mukaan *"Käytettävissä olevat määrärahat pyritään ohjaamaan niin, että annettu taloudellinen tuki vaikuttaisi katalyyttisesti, toimintaa käynnistävänä tekijänä."*[166] Pohjois-Savon rahasto on myöntänyt runsaasti apurahoja erilaisten kulttuurihankkeiden alkuvaiheen toiminnan tukemiseen ja tapahtumien järjestämiseen. Tällä tavoin se on ollut kehittämässä ja edistämässä toimialueensa taidetta ja kulttuuria.[167]

Pohjois-Savon rahasto on ottanut kantaa maakunnan kulttuuritarjontaan ja -toimintaan keskusrahaston tuella myönnettyjen, tavallista suurempien apurahojen kautta. Keskusrahastolta anottua projektitukea käytettiin 1970–1980-luvuilla taide- ja kulttuurihankkeiden osalta ennen kaikkea maakunnassa tehdyn kulttuurin vaalimiseen ja kulttuuriperinteen säilyttämiseen. Rahoitusta jaettiin Halosten Museosäätiölle taidekeskuksen perustamiseen, opettaja Unto Eskelisellе pohjoissavolaisen murreoppaan toteuttamiseen, Kuopion Rouvasväenyhdistys ry:lle maakunnallisen käsityö- ja kotiteollisuusarkiston perustamiseen sekä Victor Barsokevitch -seura ry:lle VB-valokuvakeskuksen perusnäyttelyn tuottamiseen ja Victor Barsokevitchin negatiivikokoelman inventointiin. Keskusrahaston tuella myönnettyjä apurahoja jaettiin 1990-luvulla eniten tapahtumien toteuttamiseen. Esimerkiksi Täyssinän rauhan 400-vuotisjuhlavuoden tanssitapahtuma ja yläsavolainen kansanmusiikkitapahtuma saivat tukea Pohjois-Savon rahastolta.

Muiden maakuntarahastojen tavoin Pohjois-Savon rahasto on jakanut vuodesta 1998 alkaen keskusrahaston antamaa määrärahaa niin sanottuina maakunnallisesti merkittävinä kulttuuri- ja kehittämishankeapurahoina, joiden suuruus on vaihdellut 40 000 markasta (nykyrahassa noin 8 208 euroa) 20 000 euroon. Tukea on ensinnäkin suunnattu uusien tai hiljattain toimintansa aloittaneiden, maakunnan kulttuuria monipuolistaneiden hankkeiden rahoittamiseen. Tällä tavoin rahasto on kannustanut kulttuuritarjonnan laajentamiseen ja rohkaissut järjestämään erilaisia kulttuurinautintoja toimialueellaan. Apurahoja on jaettu eniten musiikkitapahtumiin. Rahoitusta ovat muun muassa saaneet *Sonkajärvi Soi -kulttuuritapahtuma* vuonna 1999, *Vesanto Soi -musiikkitapahtuma* vuonna 1999, *E5-orkesteriyhdistyksen musiikkifestivaali* vuonna 2006, oopperafestivaalit Nilsiässä useina vuosina sekä *W. A. Mozartin Requiem* -musiikkiproduktio maakunnassa vuonna 2011. Rahasto on tukenut lisäksi näyttämötaiteen ja kuvataiteen projekteja ja tapahtumia.

Apurahoja haetaan usein sellaisiin festivaaleihin ja tapahtumiin, jotka ovat ilmaisia tai joiden budjeteissa mahdollisten lipputulojen tai kaupallisten kumppaneiden osuus on suhteellisen pieni. Rahoituksen puute vaikuttaa helposti sisältöön. Näin ollen ne ovat suurelta osin apurahojen varassa, ja tuella on luonnollisesti suuri merkitys.[168]

Maakunnallisesti merkittäviin kulttuurihankkeisiin tarkoitettua rahoitusta on annettu asemansa vakiinnuttaneille kulttuuritoimijoillekin. Esimerkkeinä voidaan

mainita Victor Barsokewitch -seura ry:lle vuonna 2006 annettu apuraha *Mielikuvan todellisuus* -valokuvaprojektiin ja Kuopio Tanssii ja Soi ry:lle vuonna 2009 myönnetty apuraha 40-vuotisfestivaalin toteuttamiseen. Ne voidaan nähdä maakuntarahaston tunnustuksena pitkäjänteiselle työlle kulttuurin hyväksi. Sekä VB-valokuvakeskus että Kuopio Tanssii ja Soi -festivaali ovat valtakunnallisesti tunnettuja, ja ne ovat esitelleet Pohjois-Savossa kansainvälisiä taiteilijoita.

Hankeapurahat ovat jakautuneet eri kuntiin, eli rahoituksella on toteutettu kulttuuriprojekteja monipuolisesti ympäri maakuntaa. Asiamies Antti Meurmanin mukaan rahasto on painottanut toiminnan laajuutta päättäessään merkittäviin kulttuurihankkeisiin annettavista apurahoista. ”*Hankkeen täytyy näkyä eri puolilla maakuntaa*”, hän korostaa.[169] Monet tuetut kohteet ovat keränneet yleisöä niin Pohjois-Savosta kuin sen ulkopuoleltakin. Rahaston apurahoilla on siten ollut laajaa vaikuttavuutta.

Projektipäällikkö Riitta Raatikaisen mielestä apurahojen vaikuttavuus kasvaisi kulttuuristrategian myötä. *”Yksittäisten taiteilijoiden ja yhteisöjen toiminnalle merkitys on ollut suuri. Rahasto on voinut tukea hankkeita, jotka muutoin olisi toteutettu huomattavasti vaatimattomammin. Toisaalta ainakin silloin, kun itse oli hoitokunnan jäsen, rahastolta puuttui selkeä ja pitkäjänteinen kulttuurityön strategia. Keskeisin päätöksentekoa ohjaava tekijä oli se, millaisia hakemuksia rahastolle kulloinkin sattui tulemaan. Siksi vaikuttavuus ei ehkä sittenkään ollut paras mahdollinen.”*[170]

Rahasto organisoi kulttuuritoimintaa

Apurahojen jakamisen lisäksi niin sanottu oma kulttuuritoiminta on ollut keskeisessä asemassa Suomen Kulttuurirahastossa 1990-luvun lopulta lähtien. Se on sekä toteuttanut itse omia kulttuurihankkeitaan että tehnyt aloitteita yhteistyössä järjestetystä toiminnasta. Keskusrahaston ohella maakuntarahastot ovat toimineet kulttuuritoiminnan saralla.[171]

Kulttuurirahaston linjauksena on ollut, että maakuntarahastot päättävät itse, järjestävätkö ne omaa kulttuuritoimintaa. Keskusrahastossa työskentelevä asiamies Juhana Lassila arvioi, että noin puolet maakuntarahastoista on tähän mennessä toteuttanut omaa kulttuuritoimintaa. Maakuntarahastoilla on vuosittain käytettävissä määräraha omaan kulttuuritoimintaan, ja tarvittaessa varoja voidaan hakea lisää keskusrahastolta. Rahoitettavista hankkeista päättää Suomen Kulttuurirahaston Kannatusyhdistyksen johtokunta. Varojen lisäksi tarvitaan aikaa kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Siten se vaatii resursseja.[172]

Pohjois-Savon rahaston oma kulttuuritoiminta alkoi vuonna 2002, jolloin se järjesti Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan, Pirkanmaan ja Pohjois-Karjalan maakuntarahastojen kanssa yhteisen alueellisen kulttuurinpuolustuskurssin. Yhteistyö Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan rahastojen kanssa jatkui sa-

Maakuntarahaston vuosijuhla kokoaa tieteen, taiteen ja kulttuurin edustajia. Vuosijuhlassa 2009 oli ohjelmanumerona muun muassa Live-musiikki- ja tanssiryhmän esitys Kohtaaminen. Kuvassa Minna Hämäläinen (laulu) ja Sirpa Möksy (tanssi). Kuva Veikko Kankkunen. Pohjois-Savon rahaston arkisto, Kuopio.

mana vuonna toteutetun kulttuuritoimittaja-hankkeen myötä. Maakuntarahastot jakoivat Harri Kuusisaarelle, Aune Waroselle ja Liisa Yli-Ketolalle kulttuuritoimittaja-apurahat, joiden turvin he kirjoittivat vuoden ajan artikkeleja hankealueen kulttuuritarjonnasta Väli-Suomen lehtien käyttöön. Kulttuuritoimittaja-hankkeen tarkoituksena oli sekä antaa toimittajille mahdollisuus esitellä lehdissä Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon monipuolista kulttuuria ja kulttuuritoimijoita että saada kulttuurisivuille uusia lukijoita.[173]

Seminaarit ovat olleet yleinen maakuntarahastojen kulttuuritoiminnan muoto. Kulttuurin edistämis- ja tutkimushankkeet ja kilpailut kuuluivat 2000-luvun alun toimintaan. Nykyään kulttuuritoiminta on monipuolistunut niin, että rahastot ovat toteuttaneet muun muassa taidehankkeita ja näyttelyitä sekä rahoittaneet selvityksiä. Nuorten kulttuuriharrastuksia ja kulttuurintuntemusta on edistetty monissa maakunnissa.[174]

Pohjois-Savon rahasto on tukenut Kuopion Tanssii ja Soi -festivaalin lasten ja nuorten tanssiharrastuksen hyväksi tekemää työtä niin apurahoin kuin yhteisen kulttuurihankkeen kautta. Kuvassa nuoria tanssinharrastajia Sini Länsivuoren ohjaamalla tanssikurssilla kesän 2009 Kuopio Tanssii ja Soi -festivaalilla. Länsivuori on saanut rahastolta apurahan tanssiopintoihin vuonna 1983. Kuva Petri Laitinen, Kuopio Tanssii ja Soi.

Pohjois-Savon rahaston omaan kulttuuritoiminnan keskiössä ovat olleet yleisöluennot, joita se on toteuttanut yhteistyössä Kuopion kesäyliopiston (nykyisen Snellman-kesäyliopiston) kanssa vuodesta 2001 alkaen. Yhteistyö kesäyliopiston kanssa on ollut luontevaa, koska sen toimintaan kuuluu yleissivistävä koulutus. Rahaston asiamiehenä toimineen Elina Kekäläisen leipätyö kesäyliopiston rehtorina vaikutti osaltaan yhteistoiminnan käynnistymiseen. Kekäläisen mukaan ”*Kuopion yliopistosta puuttuvasta humanistisesta tiedekunnasta käytiin jatkuvaa keskustelua, joten rahasto ja kesäyliopisto päättivät vastata tähän haasteeseen toteuttamalla humanistisiin aloihin liittyviä yleisöluentoja. Kesäyliopistolla oli kokemusta kaikille avoimien studia generalia -luentojen järjestämisestä, ja yhteistyö Kulttuurirahaston kanssa teki mahdolliseksi kutsua arvostettuja, valovoimaisia luennoitsijoita.*”[175]

Yleisöluennot käynnistyivät syksyllä 2001 seminaarilla *Pohjois-Savo – onnehensa tyytynyt? –Näkökulmia pohjoissavolaiseen kulttuuriin*. Se sai myönteisen vas-

taanoton, joten rahasto ja kesäyliopisto päättivät järjestää tapahtuman uudelleen seuraavana syksynä. *Terveyttä ja hyvinvointia kulttuurista* -seminaari kokosi noin sata maakunnan kuntien kulttuuritoimijaa ja teemasta kiinnostunutta Kuopioon lokakuussa 2002. Kolmas seminaari toteutettiin syksyllä 2003 teemalla *Humanismin päivät*. Kaksipäiväinen seminaari keräsi jälleen satakunta kuulijaa, joten rahaston omalle kulttuuritoiminnalle oli Pohjois-Savossa tilausta. Syksystä 2004 alkaen maakuntarahasto ja kesäyliopisto ovat järjestäneet seminaarien sijaan yleisöluentosarjan, jonka nimeksi on vakiintunut *Humanismin Illat*.[176]

Humanismin Illat -yleisöluennot ovat täydentäneet kaikille avointa luentotarjontaa Kuopiossa. Ne ovat olleet suosittuja, eli luentoteemat ja luennoitsijat on koettu mielenkiintoisiksi.[177] Luentoja on ryhdytty järjestämään maakunnassakin hoitokunnan aloitteesta, koska luennoille on ollut siellä kysyntää. Tähän mennessä niitä on toteutettu Iisalmessa, Rautalammilla ja Varkaudessa.[178]

Pohjois-Savon rahaston oma kulttuuritoiminta on laajentunut viime vuosina kulttuurihankkeisiin. Suomen Kulttuurirahaston yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut ohjata lapsia ja nuoria harrastamaan kulttuuria.[179] Pohjois-Savon rahasto on toteuttanut tavoitetta rahoittamalla noin 200 peruskoulun yläkouluikäisen nuoren osallistumisen Kuopio Tanssii ja Soi -festivaalille kesällä 2009. Rahasto ja Kuopio Tanssii ja Soi -festivaali kutsuivat Juankosken, Kaavin, Keiteleen, Kiuruveden, Pielaveden, Rautalammin, Rautavaaran, Sonkajärven, Suonenjoen, Tervon, Tuusniemen, Varpaisjärven ja Vesannon kuntien nuorisoa seuraamaan Kuopioon tanssifestivaaleja. Nuorille toteutettiin kaksi kulttuurimatkaa, joiden isäntänä toimi festivaalin taiteellinen johtaja Jorma Uotinen. Ensimmäisen kulttuurimatkan aikana nuoret pääsivät seuraamaan unkarilaisen tanssija Andrea Ladányin ja rumpali Georgo Borlain esitystä *Bl Production* sekä Arja Tiilen ja United Snakesin esitystä *Henkilökohtaista*. Jälkimmäisen kulttuurimatkan osallistujat olivat yleisönä yhteispohjoismaisen *Corridor* -tanssiesityksen ensi-illassa.[180]

Nuorten kulttuurimatka -hankkeella Pohjois-Savon rahasto halusi tarjota toimialueensa reuna-alueiden nuorille kulttuurielämyksen sekä muistuttaa, että oikeus kulttuuripalveluihin kuuluu kaikille asuinpaikasta riippumatta.[181] Hanke sai nuorilta positiivista palautetta. Siten toiminnalle oli tilausta.[182]

Maakuntarahasto avusti omaan kulttuuritoimintaan varatuilla määrärahoilla vuonna 2009 Varkauden Taipaleen kanavarannassa 12. kerran järjestettyä *Talvipäivänseisaus* -tapahtumaa. Poikkitaiteellisen ilmaisen ulkoilutapahtuman aikana kanavarannassa oli esillä jää- ja lumiveistoksia sekä tulitaideteoksia, ja yleisö sai nauttia lisäksi musiikista ja teatterista. Pohjois-Savon rahasto päätti osallistua järjestelykuluihin, koska se tahtoi tukea varkautelaisten ”aktiivista talkoohenkeä” ja antaa tunnustusta tapahtuman toteuttajille.[183]

Rahasto on tehnyt yhteistyötä oman kulttuuritoiminnan saralla Pohjois-Savon taidetoimikunnan kanssa kesän 2010 Kuopion asuntomessuilla. Taideprojektin myötä paikalliset taiteilijat saivat töitään esille asuntomessujen ajaksi. Maakuntarahasto ja taidetoimikunta esittivät yleisen taiteilijakutsun, johon osallistuneista ne valitsivat tuettavat taiteilijat ja asuntomessuille tuotettavat työt.[184] Valinta kohdistui

viiteen taiteilijaan. Asuntomessuilla oli esillä kuvataiteilija Jouni Airaksisen veistos *Meduusan katse*, kuvataiteilija Kristiina Korpelan ympäristötaideteos *Veneen rippeet* ja tekstiilitaiteilija Kaisa Törmäsen ympäristötaideteos *Punainen kuutio vihreällä nurmella*. Lisäksi muusikko Aapo Halme ja performanssitaiteilija Johanna Rönkkö esiintyivät messualueella.[185]

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on mahdollistanut monipuolisen kulttuuritoiminnan. Rahaston omat resurssit eivät riitä toiminnan järjestämiseen, joten yhteistyötä tarvitaan.[186] Esimerkiksi maakuntarahaston ja Pohjois-Savon taidetoimikunnan välinen yhteistyö on luontevaa, sillä niiden jakamat apurahat sekä muu työ maakunnan kulttuurin ja taiteen hyväksi tukevat toisiaan.[187]

Pohjois-Savon rahaston oman kulttuuritoiminnan muotona voidaan pitää maakunnassa järjestettyjä hoitokunnan kokouksia, joita on organisoitu Meurmanin asiamieskaudella. Vuosittain vähintään yksi kokous on muualla kuin Kuopiossa. Kokousten ohessa rahasto näkee ja kokee toimialueensa osaamista, sillä vierailuihin sisältyy aina kulttuuria. Samalla rahasto tekee tunnetuksi omaa toimintaansa, jotta se saisi enemmän apurahahakemuksia maakunnasta. ”*Pohjois-Savon rahasto on nimensä mukaisesti koko maakunnan asialla*”, asiamies korostaa.[188]

Pohjois-Savon rahaston oma kulttuuritoiminta on koettu tärkeäksi. Se on ensinnäkin monipuolistanut toimintaa. Toiseksi sen myötä rahastosta on muotoutunut merkittävä kulttuurin kehittäjä.[189] Kolmanneksi oma kulttuuritoiminta on tuonut maakuntarahastolle näkyvyyttä. Hoitokunta on huomioinut, että rahaston tunnettuus Kuopion ulkopuolella on osin heikkoa tiedottamisesta huolimatta. *”Omalla toiminnalla yritämme saada maakuntalaisia ja etenkin nuoria kiinnostumaan tarjolla olevasta kulttuurista ja samalla huomaamaan, että Pohjois-Savon maakuntarahasto voi mahdollisesti olla heidän tulevien projektiensa tukija”*, hoitokunnan puheenjohtaja Alhonen kiteyttää.[190]

Vuosijuhlan palkitut Snellman-luennoitsijat

Pohjois-Savon rahaston vuosipäiväksi on valittu suomalaisuuden päivä, jota vietetään J. V. Snellmanin päivänä 12.5. Vuosipäivällä se kunnioittaa Kuopiossa vuosina 1843–1849 asuneen valtiomiehen[191] elämäntyötä suomalaisen sivistyksen hyväksi. Maakuntarahaston perustamisjuhlassa puhunut Suomen Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja L. A. Puntila korosti, että Pohjois-Savon rahasto tulisi toimimaan toimialueensa sivistyksen ja kulttuurin edistämiseksi Snellmanin viitoittamalla tiellä.[192]

Rahaston vuosijuhlaperinteeksi on muodostunut Snellman-luento ja luennoitsijan palkitseminen taiteilija Taru Mäntysen suunnittelemalla hopeisella Saimamitalilla. Se on nykyisen Itä-Suomen yliopiston ja Savon Sanomien yhteinen tunnustuspalkinto, jonka Savon Sanomat on lahjoittanut vuonna 1983 Kuopion kor-

keakoululle. Palkintoa ryhdyttiin myöntämään Kuopion korkeakoulun, Suomen Maakuntakirjailijoiden ja Savon Sanomien aloitteesta vuonna 1982. Saima-mitalilla palkitaan ”henkisen tai taloudellisen kehityksen kansallisia vaikuttajia”. Palkinto on nimetty J. V. Snellmanin vuosina 1844–1846 julkaiseman Saima-lehden mukaan.[193]

Savon Sanomat ja Itä-Suomen yliopisto valitsevat yhdessä mitalistin ja pyytävät häntä pitämään Snellman-luennon rahaston vuosijuhlaan. Saima-mitaleita on jaettu tähän mennessä 28 kertaa. Ensimmäinen Saima-mitali myönnettiin akateemikko Joonas Kokkoselle, joka piti rahaston vuosijuhlassa 1982 luennon aiheenaan ”*Suomalaisuus musiikissa*”. Hän sai palkinnon jälkikäteen, sillä mitali valmistui vuonna 1983. Vuosijuhlassa 2000 Saima-mitali myönnettiin kolmelle yliopistovaikuttajalle, joista emeritusprofessori Kai Laitinen piti Snellman-luennon. Muut palkitut, emeritusprofessori Juhani Kärjä ja professori Ossi V. Lindqvist, olivat pitäneet vuosijuhlaesitelmät edellisinä vuosina. Seuraavaan asetelmaan on koottu tiedot Saima-mitalisteista. Kuten asetelmasta voi huomata, tunnustuspalkintoa ei ole myönnetty joka vuosi.[194]

1982 akateemikko Joonas Kokkonen	2000 emeritusprofessori Juhani Kärjä
1983 piispa Paavo Kortekangas	2000 emeritusprofessori Kai Laitinen
1984 professori Reijo Wilenius	2000 professori Ossi V. Lindqvist
1985 professori Matti Kuusi	2001 dosentti Päivi Setälä
1986 pääjohtaja Yrjö Pessi	2002 pääministeri Paavo Lipponen
1987 professori Elina Haavio-Mannila	2003 emeritusprofessori Jussi T. Lappalainen
1988 kansliapäällikkö, fil.tri h.c. Jaakko Numminen	2004 professori emerita Sirkka Sinkkonen
1989 Helsingin yliopiston rehtori, prof. Päiviö Tommila	2005 emeritusprofessori Jorma Ahvenainen
1990 akateemikko Georg Henrik von Wright	2006 emeritusprofessori Matti Klinge
1991 professori Kauko Pirinen	2007 emeritusprofessori Jouko Tuomisto
1992 fil. tri h.c. Juhani Koskinen	2009 presidentti Martti Ahtisaari
1994 emeritusprofessori Heikki Kirkinen	2010 arkkkiatri Risto Pelkonen
1995 emeritusprofessori Olli Castrén	2011 kuvataitelija Pauno Pohjolainen
1996 Euroopan parlamentin jäsen Elisabeth Rehn	2012 emerituspiispa Wille Riekkinen

ASETELMA 2. Saimamitalistit.

Saima-mitalin saajat ovat olleet kansallisesti ansioituneita henkilöitä, jotka ovat edustaneet yhteiskunnan eri aloja. Erityisesti valinnoissa on painottunut tiede. Palkituista kunniatohtori Juhani Koskinen, emeritusprofessori Olli Castrén, emeritusprofessori Juhani Kärjä, professori Ossi V. Lindqvist, professori emerita Sirkka Sinkkonen, emeritusprofessori Jouko Tuomisto, kuvataiteilija Pauno Pohjolainen ja emerituspiispa Wille Riekkinen ovat työskennelleet Pohjois-Savossa. Monilla muilla palkituilla on ollut siteitä maakuntaan. Esimerkiksi arkkiatri Risto Pelkonen on lähtöisin Iisalmesta ja presidentti Martti Ahtisaari on asunut Kuopiossa. Useat Saima-mitalistit ovat käsitelleet tutkimuksissaan Pohjois-Savoa.

Savon Sanomien päätoimittaja Jari Tourunen luovuttaa presidentti Martti Ahtisaarelle Saima-mitalin maakuntarahaston 46. vuosijuhlassa Kuopion musiikkikeskuksessa 4.5.2009. Kuva Veikko Kankkunen. Pohjois-Savon rahaston arkisto, Kuopio.

Maakuntarahaston asiamiesten mukaan Snellman-luento on tärkeä osa rahaston vuosijuhlan ohjelmaa. Opetusneuvos Elina Kekäläinen katsoo, että Saima-mitalistien luennot ovat olleet pääsääntöisesti korkeatasoisia. Lehtori Antti Meurman on samoilla linjoilla, sillä hän sanoo luentojen nostavan juhlan tasoa. Lisäksi ne tuovat rahastolle positiivista julkisuutta.[195]

Maakuntarahasto toimii asiamiehen johdolla

Asiamiehet ovat maakuntarahastojen näkyvimpiä toimijoita, jotka hoitavat hallinnollisia tehtäviä ja toimivat hoitokunnan apuna. He muun muassa valmistelevat apurahojen jakoa, käsittelevät hakemuksia ja apurahaselvityksiä, osallistuvat apurahapäätösten tekemiseen, hoitavat vuosijuhlajärjestelyjä ja organisoivat oman kulttuuritoiminnan toteuttamista. Pohjois-Savon rahastossa on ollut vuodesta 1999 alkaen sihteeri, joka avustaa asiamiestä rahaston tehtävissä. Asiamiehet saavat apua ja tukea myös keskusrahaston henkilökunnalta.

Maakuntarahastojen asiamiehet tulivat aluksi pääsääntöisesti maakuntaliitoista. Menettely oli mielekäs, koska maakuntaliitoissa oli perehdytty Kulttuurirahaston toimintaan maakuntarahastojen perustamisvaiheessa. Maakuntaliitoilla oli suuri rooli maakunnallisten rahastojen perustamisessa, joten oli ymmärrettävää, että ne jatkoivat rahastotoiminnan parissa. Yhteistyön jatkaminen oli luontevaa, sillä osapuolille oli muodostuneet tiiviit yhteydet.[196]

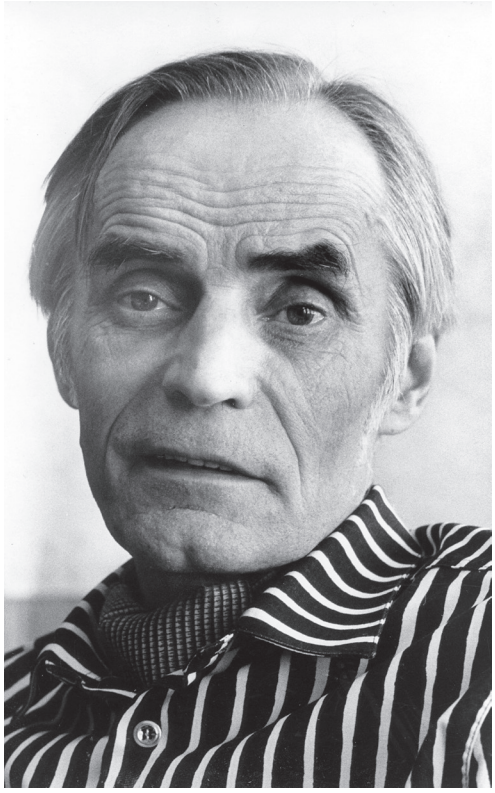

Maakuntaliiton toiminnanjohtaja Aarne Väinämö oli Pohjois-Savon rahaston ensimmäinen asiamies. Hän oli organisoimassa maakuntarahaston 25-vuotisjuhlaseminaaria Kulttuurimme nykytila ja kuvataiteilijoiden ja taideteollisuuden apurahansaajien taidenäyttelyä ennen asiamiehen tehtävistä luopumistaan vuonna 1988. Kuva Juha Hirvaskero, Savon Sanomain kuva-arkisto.

Pohjois-Savossa maakuntaliiton toiminnanjohtaja Aarne Väinämö (1923–2013) valittiin maakuntarahaston ensimmäiseksi asiamieheksi vuonna 1963. Maakuntaliiton toiminnanjohtajan työstä oli etua asiamiehen tehtävissä. Väinämöllä oli hyvät ja laajat suhteet maakuntaan, joten toimialueen olot olivat hänelle tuttuja.[197] Hän osallistui aktiivisesti maakunnan kulttuuritapahtumiin Helsingin Sanomissa työskennelleen Rauni-puolisonsa kanssa, mikä lisäsi Pohjois-Savon tuntemusta.[198] Asiamiehellä oli tiiviit kontaktit taiteen kenttään, sillä hän tunsi henkilökohtaisesti taiteilijoita ja taiteen toimijoita.[199] Myös tiede oli läheinen Väinämölle, joka oli työskennellyt korkeakoulun saamiseksi Kuopioon.[200]

Aarne Väinämön seuraajaksi valittiin vuonna 1988 Kuopion kesäyliopiston toiminnanjohtaja Elina Kekäläinen, jonka virkanimike muutettiin sittemmin rehtoriksi. Hän kertoo asuneensa samassa taloyhtiössä Väinämön kanssa, ja tämä ehdotti häntä maakuntarahaston asiamieheksi. Ehdotus oli Kekäläisestä luottamuksen osoitus, sillä *”yliopiston piirissä työskentelevänä ja kulttuurielämää seuraavana tiesin Kulttuurirahaston suuren merkityksen niin maakunnalle kuin koko maalle”*.[201]

Kekäläisen mukaan asiamiehen työ tuki kesäyliopiston rehtoriutta, sillä maakuntarahastossa toimiessa sai uusia kontakteja ja ideoita päätoimeenkin. Hän muistelee usein hoitaneensa saman puhelun aikana sekä rahaston että kesäyliopiston asioita.

Suomen Kulttuurirahasto oli anomassa asiamies Elina Kekäläiselle opetusneuvoksen arvonimeä vuonna 2004. Kekäläinen toimi asiamiehenä vuosina 1988–2007 ja hänet on palkittu Suomen Kulttuurirahaston Elias Lönnrot ja J. W. Snellman -mitaleilla rahaston hyväksi tehdystä työstä. Pohjois-Savon rahaston arkisto, Kuopio.

Leipätyönsä kautta hän tunsi hyvin Pohjois-Savon kulttuurihankkeita, ja tietämys monipuolistui asiamiehen roolissa. Lisäksi apurahahakemusten lukeminen ja Sotkottaret-patsaan kohdekunnan valinta auttoivat pysymään ajan tasalla. *Rahastotyö tarjosi näköalapaikan maakunnan kulttuurielämään ja tieteeseen*, Kekäläinen kertaa.[202]

Asiamiehenä toimiessaan Kekäläinen huomioi hyvin toimialueen yliopiston.[203] Asiamies korosti kulttuuritoiminnan merkitystä niin sanottujen kovien tieteiden rinnalla. Lisäksi hän puolusti niitä tieteenaloja, joita ei ollut Kuopion yliopistossa. Erityisesti humanistiset tieteet olivat Kekäläiselle tärkeitä.[204] Hän sanoo halunneensa tukea humanistisia tieteitä, koska niiden puuttuminen Kuopion yliopistosta herätti paljon keskustelua. Apurahojen myöntäminen oli hänestä kohtuullista, koska humanistisilta aloilta tuli paljon hakemuksia ja koska humanistien oli suhteellisen vaikea saada rahoitusta. Apurahapäätöksiin vaikuttivat eräiden lahjoittajien toiveet. Kekäläinen kertoo ottaneensa yhteyttä lahjoittajiin ja kysyneensä heidän mielipidettään apurahapäätöksiä tehtäessä. Mielipiteitä kuunneltiin ja kunnioitettiin, mutta kaikkia lahjoittajien toiveita apurahansaajista ei pystytty täyttämään.[205]

Opetusneuvos Elina Kekäläistä on luonnehdittu osaavaksi asiamieheksi, jolla on laaja-alainen tuntemus maakunnan kulttuurista. Hän saa kiitosta näkemyksellisyydestään, organisointitaidoistaan ja hyvästä verkostoitumisestaan, jotka edesauttoivat rahaston monipuolisten tehtävien hoidossa. Kekäläisen kerrotaan toimineen ahkerasti ja pyyteettömästi maakuntarahaston hyväksi.[206]

Maakuntarahaston asiamiehenä on toiminut marraskuusta 2007 alkaen Kuopion konservatorion lehtori Antti Meurman. Hän tunnustaa maakuntarahaston olleen hänelle varsin vieras ennen kuin hän sai rahastolta apurahan viulunsoiton jatko-opintoihin ulkomailla vuonna 2006. Meurman tarjoutui itse asiamieheksi ja oli luonnollisesti mielissään maakuntarahaston valittua hänet tehtävään. Hän kertoo tutustuneensa innolla Suomen Kulttuurirahaston toimintaan.[207]

Asiamies Antti Meurmanin mukaan työ Suomen Kulttuurirahastossa tuottaa antamisen iloa. Hän on kiitollinen saadessaan olla etuoikeutetussa asemassa: jakamassa apurahoja sekä mahdollistamassa ja tuottamassa kulttuurielämyksiä. Kuva Marja Meurman.

Meurman halusi asiamieheksi, sillä hän oli kiinnostunut laajentamaan kuvaansa Pohjois-Savon kulttuurikentästä. *”Nykyään minulla on aivan toisenlainen kuva maakunnallisesta kulttuuritarjonnasta”,* asiamies painottaa. Myös perehtyminen tieteen kenttään on ollut asiamiehestä mielenkiintoista. Apurahojen jaossa Meurman korostaa avoimuuden ja oikeudenmukaisuuden tärkeyttä. Maakunnan kulttuuritarjonnan kannalta on tärkeää, että rahasto voi tukea kulttuuritapahtumia erillisellä määrärahalla, asiamies linjaa.[208]

Taide ja kulttuuri ovat vahvasti läsnä Meurmanin työssä ja vapaa-ajalla. Hän soittaa aktiivisesti koko ajan, ja vapaa-aikana hän käy mielellään konserttien lisäksi esimerkiksi teatterissa ja taidenäyttelyissä. Asiamies vierailee mahdollisuuksien mukaan maakunnan eri kulttuuritapahtumissa seuraamassa Pohjois-Savon kulttuurikenttää ja ilmapiiriä.[209]

Antti Meurman on hoitokunnan puheenjohtaja Leena Alhosen mukaan aloitteellinen asiamies, joka toimii itsenäisesti ja hoitaa huolellisesti tehtävänsä. Hän on sopeutunut hyvin rooliinsa rahaston tukipilarina – vaikka hoitokunnan puheenjohtajat vaihtuvat, asiat hoituvat asiamiehen johdolla.[210] Asiamiestä on luonnehdittu lisäksi innovatiiviseksi ja asioihin paneutuvaksi. Säveltaiteen ammattilaisena hän huomioi ja puoltaa taiteen ja kulttuurin osuutta apurahapäätöksissä, sihteeri Piia Julkunen arvioi.[211]

Sihteeri asiamiehen apuna

Maakuntarahaston asiamies toimi Pohjois-Savon rahaston ainoa työntekijänä vuoden 1999 alkuun saakka. Tarvittaessa maakuntaliiton kansliahenkilökunta avusti Aarne Väinämöä, ja kesäyliopiston henkilökunta auttoi Elina Kekäläistä apurahahakemusten käsittelyssä ja apurahojen myöntämiseen liittyvässä byrokratiassa. Asiamiehen työpäivät saattoivat venyä hyvin pitkiksi ennen kuin rahastoon palkattiin sihteeri.[212] Maakuntarahastossa on toiminut neljä sihteeriä, jotka on esitelty liitteessä 3. Pisimpään sihteerinä ovat työskennelleet Soili Meklin ja Piia Julkunen.

Kuopion kesäyliopistossa työskennellyt hallintotieteiden kandidaatti Soili Meklin valittiin maakuntarahaston ensimmäiseksi sihteeriksi. Hän kertoo avustaneensa asiamiestä tiedottamisessa sekä kokous- ja vuosijuhlajärjestelyissä, huolehtineensa hakemusten kirjaamisesta ja vastaanottaneensa apurahojen maksatuspyyntöjä. Sihteerin tehtävistä Meklin luopui vuoden 2003 alussa. Sihteeriaika on jäänyt hänelle mieleen antoisana ja mielenkiintoisena. Työ tutustutti sekä alueen kulttuuritarjonnan moninaisuuteen että tieteentekijöiden rankingperiaatteisiin. Samalla se antoi näkökulmaa apurahahallinnointiin. ”*Viimeistään vuosijuhlassa mielen yleensä valtasi liikutus ja kiitollisuus siitä, että on voinut olla mukana edistämässä inhmillistä aktiivisuutta sen eri muodoissaan ja samalla lisäämässä oman alueen hyvinvointia*”, Meklin kiteyttää.[213]

Sihteeri Piia Julkunen käsittelemässä vuoden 2013 apurahahakemuksia, joita saapui yhteensä 495. Hakuprosessi työllistää Pohjois-Savon rahaston sihteeriä tammikuusta toukokuuhun. Kuva Elina Itkonen.

Maakuntarahaston nykyinen sihteeri Piia Julkunen aloitti tehtävässään marraskuussa 2007. Hän kertoo tuttavansa vihjaisseen rahastossa vapautuvasta työstä, joka vaikutti hänestä mielenkiintoiselta. Suomen Kulttuurirahasto oli nimenä ja apurahaorganisaationa Julkuselle tuttu, mutta käytännössä säätiön laajuus, toimijat ja työtavat olivat vieraita. Säätiön historia ja toiminta ovat tehneet vaikutuksen sihteeriin. *”Työ on antanut kiinnostavan näköalan Kulttuurirahaston toimintaan. Työpaikkana se täydentää ja monipuolistaa kulttuurialan osaamistani.”*[214]

Piia Julkunen on työskentellyt Pohjois-Savon taidetoimikunnassa tuotantoassistenttina. Työpaikat lukeutuvat maakunnan merkittävimpiin kulttuurin ja taiteen tukijoihin, joille on yhteistä apurahojen jakaminen. Monet pohjoissavolaiset taiteilijat ja kulttuurin alan toimijat ovat saaneet rahoitusta sekä säätiöltä että taidetoimikunnalta. Näin ollen maakunnan kulttuurikenttä on tullut viime vuosina Julkuselle hyvin tutuksi.[215]

Sihteerin toimenkuvaan kuuluu Julkusen mukaan asiamiehen avustaminen rahastotehtävissä. Hän luonnehtii itseään asiamiehen assistentiksi, joka osallistuu apurahaneuvontaan, asiakaspalveluun ja toimistotyöhön. Keskeiset tehtävät liittyvät apurahoihin: sihteeri ottaa vastaan apurahahakemukset, avustaa hoitokuntaa

ja asiamiestä apurahapäätöksien valmistelussa ja tiedottamisessa sekä huolehtii hakemusten arkistoinnista. Lisäksi hän avustaa asiamiestä vuosijuhlajärjestelyissä ja käytännön hallintotehtävissä.[216]

Taide ja kulttuuri täyttävät Julkusen työn ja vapaa-ajan. *"Kulutan paljon kulttuuria eri muodoissa. Työni ja oman kiinnostukseni vuoksi yritän seurata alueen tapahtumia, erityisesti niitä tekijöitä ja tahoja, jotka ovat saaneet taidetoimikunnasta tai rahastosta apurahoja. Pyrin myös seuraamaan rahaston omaa kulttuuritoimintaa"*, sihteeri toteaa.[217]

Puheenjohtajan ajatuksia

Eläinbioteknologian professori Leena Alhonen nimettiin hoitokuntaan vuonna 2006, jolloin hänen läheinen kollegansa luopui jäsenyydestä muutettuaan pois Pohjois-Savosta. Maakuntarahasto oli Alhoselle suhteellisen vieras ennen hoitokunnan jäsenyyttä. Professori luonnehtii luottamustoimea mielenkiintoiseksi tehtäväksi: *"Olen saanut hyvän näköalapaikan Pohjois-Savon kulttuurikenttään ja tutustunut tieteisiinkin laajemmasta näkökulmasta kuin yliopiston sisältä katsottuna on mahdollista. Olen saanut olla mukana tärkeässä päätöksenteossa tukemassa näitä aloja. Lisäksi olen saanut tutustua mielenkiintoisiin kulttuurikohteisiin hoitokunnan maakuntaan tekemien matkojen aikana. Tämä kaikki on antoisaa siksikin, että en itse ole syntyjäni savolainen."* [218]

Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuksella työskentelevä professori kertoo jatko-opiskelijoiden ja tutkijoiden tuntevan hyvin Pohjois-Savon rahaston, koska se on kuulunut jo pitkään väitöskirjatöiden keskeisiin rahoittajiin. Siten yliopistolla osataan odottaa apurahojen hakukuulutuksia. Sitä vastoin maakunnassa rahasto ei ole yhtä tunnettu. Tämän vuoksi tiedottamista ja näkyvyyttä on pyritty lisäämään.

Hoitokunnan puheenjohtajan mukaan maakuntarahaston linjaus myöntää erisuuruisia apurahoja on tarkoituksenmukainen tulevaisuudessakin. Erityisesti taiteen puolella tarvitaan sekä pieniä että suuria apurahoja, koska hakijoiden rahoitustarve vaihtelee paljon. Tieteen puolella tarvitaan usein enemmän tukea. Alhonen on tyytyväinen siihen, että Pohjois-Savon rahasto on ryhtynyt jakamaan suurempia apurahoja, jotka mahdollistavat pidempikestoisen työskentelyn ansiotyöstä vapaana. Hän korostaa kokovuotisten apurahojen merkitystä, sillä ne antavat hyvät edellytykset tutkimustyöhön keskittymiselle ja tuovat siten työskentelyyn jatkuvuutta. Puheenjohtaja on asiamiehen kanssa samaa mieltä siitä, että maakuntarahasto voisi lisätä kokovuotisten apurahojen määrää. Alhonen muistuttaa, että myös tieteen puolella voidaan antaa pieniä työskentelyapurahoja, jos tuen tarve on perustellusti lyhyt.

Leena Alhonen suhtautuu myönteisesti maakuntarahaston viimeaikaisiin apurahajakoihin, joissa taiteen tuki on kasvanut. Hän arvioi, että apurahalinjauksissa tapahtuneet muutokset kuvastavat erilaisten taideprojektien yleistymistä maakun-

Professori Leena Alhonen on järjestyksessään kolmas Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan naispuheenjohtaja. Kuva Taina Koponen.

nassa ja niiden yleisen tietoisuuden lisääntymistä. Puheenjohtaja korostaa, ettei taiteen osuutta pidä kasvattaa keinotekoisesti, vaan apurahapäätökset on tehtävä sovituin kriteerein.

A.I. Virtanen -instituutissa työskentelevä professori pitää tärkeänä post doc -tutkimuksiin myönnettävää rahoitusta. Sitä tarvitaan, koska laitokset edellyttävät usein väitelleen tutkijan hankkivan ainakin osan rahoituksestaan tutkijankoulutuksensa jatkamiseen. Hoitokunnan puheenjohtaja pitää rahaston ensisijaisena tehtävänä tieteen puolella väitöskirjatyöskentelyn tukemista. Sen vuoksi hän katsoo, ettei post doc -tutkimuksiin jaettavia apurahoja tule lisätä, jos ne ovat pois väitöskirjatyöskentelyyn annettavalta rahoitukselta.

Pohjois-Savon rahaston jakaman tuen vaikuttavuutta arvioidaan ja seurataan apurahojen käyttöselvitysten perusteella. Tätä aiotaan tehostaa, koska rahastossa pyritään löytämään selkeitä linjauksia jo olemassa olevien apurahojen jakokriteerien tueksi. Rahasto on tarvittaessa valmis muuttamaan apurahalinjauksiaan, joten tieteen ja taiteen uusia tuulia seurataan valppaana. Uudet rahoitusmuodot ovat mahdollisia – hoitokunnan puheenjohtaja mainitsee harkitsemisen arvoisena vaihtoehtona hankkeiden monivuotisen tukemisen. *”Kaikessa toiminnassa tulisi kuitenkin pystyä säilyttämään rahaston itsenäinen rooli maakunnallisena hankerahoittajana”*, hän muistuttaa.

Kulttuurin kannustajasta tieteen ja taiteen hyväntekijäksi

Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto perustettiin maaliskuussa 1963 tukemaan toimialueensa kulttuurityötä. Alue käsitti Pohjois-Savon maakunnan, johon kuului 1960-luvulla yhteensä 29 kuntaa. Rahasto toimii edelleen samalla toimialueella, joskin kuntien määrä on laskenut. Pohjois-Savon rahaston tarkoituksena on maakunnan henkisen ja taloudellisen viljelyn vaaliminen ja kehittäminen.

Pohjois-Savon rahasto jakoi 1960-luvulla apurahoja ja harjoitti kulttuuripoliittista keskustelua. Se oli mukana organisoimassa sekä kulttuuripoliittista neuvottelutilaisuutta että seminaaria, joissa otettiin esille muun muassa maakunnan kulttuurin edistäminen. Niiden järjestäminen oli luontevaa, sillä Suomen Kulttuurirahasto oli aktiivinen toimija 1960-luvun kulttuuripolitiikassa. Seuraavan vuosikymmenen aikana toiminnan painopiste siirtyi apurahoihin. Pohjois-Savon rahasto pystyi myöntämään huomattavasti enemmän apurahoja kuin 1960-luvulla maakuntarahaston varallisuuden kasvun mahdollistettua myöntösummien nostamisen. Rahasto jatkoi toimintaansa alueen kulttuurin hyväksi ryhtymällä palkitsemaan vuosittain pohjoissavolaisen kunnan kiertävällä palkinnolla, Sotkottaretpatsaalla, tunnustuksena kunnan kulttuurimyönteisyydestä ja ansioista kulttuuri- ja taide-elämän hyväksi. Palkintoa on jaettu vuodesta 1976 alkaen. Maakunnan kulttuurielämän kehittämistä Pohjois-Savon rahasto tuki osallistumalla Snellman-museohankkeeseen, joka käynnistettiin 1970-luvun lopussa ja joka valmistui vuonna 1981.

Maakunnan kulttuurityön tukeminen sisälsi 1980-luvulla apurahoja ja aktiivista toimintaa Snellman-instituutin perustamiseksi. Rahasto halusi olla edesauttamassa humanistisen, taloudellisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tekemistä toimialueellaan ja siten monipuolistaa tieteen harjoittamista maakunnassa. Pohjois-Savon rahaston toiminta oli 1990-luvulla apurahapainotteista. Niiden jakaminen on säilynyt keskeisimpänä ja näkyvimpänä tehtävänä 2000-luvulla, jolloin rahasto on aktiivisesti toteuttanut myös omaa kulttuuritoimintaa.

”Pohjois-Savon virkeä taide-elämä on saanut mesenaatikseen kulttuurirahaston, joka jatkaa entisiä perinteitä ja pyrkii luomaan uusia. Maakunnan nouseva korkeakoulutyö on saanut auttajan, maakunnan tiede on saanut tukijan. Tukemalla, auttamalla ja kannustamalla lahjakkaita tiedemiehiään, taiteilijoitaan ja kaikkea kulttuurinkehittämistoimintaa maakunta tukee, auttaa ja kannustaa itseään.” Näin kirjoitettiin Pohjois-Savon maakuntarahastosta vuonna 1964 toteutettua Suomen Kulttuurirahaston suurkeräystä varten painetussa esitteessä. Maakuntarahasto on

toiminut ponnekkaasti näiden päämäärien puolesta Pohjois-Savossa, mistä ovat osoituksena 2 926 jaettua apurahaa ja palkintoa, joiden yhteisarvo on vuoden 2011 rahanarvolla lähes 12 850 400 euroa.

Apurahoissa painottui 1960-luvulla taiteen tukeminen. Seuraavalta vuosikymmeneltä lähtien tieteen osuus jaetuista apurahoista ja myönnetyistä varoista on ollut taiteen osuutta selvästi suurempi. Tähän on ollut useita syitä. Ensinnäkin Kuopion korkeakoulun toiminnan käynnistyminen lisäsi tieteen tuen tarvetta. Toiseksi suurin osa Pohjois-Savon rahaston nimikkorahastoista ohjaa varansa tieteen hyväksi. Koska nimikkorahastojen tuki ei kata kaikkia tieteenaloja, niihin myönnetään rahoitusta yleisrahastostakin. Taiteen osuus on kasvanut 2000-luvulla keskusrahaston tavoitteiden mukaisesti, mutta tieteeseen suunnataan edelleen enemmän tukea.

Pohjois-Savon rahasto on avustanut merkittävällä tavalla tieteen tekemistä. Kuten vuonna 1964 ennakoitiin, toiminta on kohdistunut erityisesti Kuopiossa toimivan yliopiston hyväksi. Se on antanut huomattavan osan apurahoistaan paikallisen yliopiston tutkijoille väitöskirjatyöskentelyyn ja post doc -tutkimuksiin. Myös tutkimusryhmät ja opetushenkilöstö ovat saaneet rahoitusta maakuntarahastolta tieteellisiin tutkimuksiin. Lisäksi se on jakanut apurahoja tieteentekijöille, jotka ovat lähtöisin maakunnasta tai joiden tutkimukset liittyvät Pohjois-Savoon. Rahasto on profiloitunut ennen kaikkea terveystieteiden tukijaksi, sillä yhdeksästä nimikkorahastosta jaetaan apurahoja terveystieteellisiin tutkimuksiin. Yli puolet maakuntarahaston myöntämistä tieteen apurahoista on suuntautunut terveystieteisiin. Luonnontieteisiin annettujen apurahojen osuus on kasvanut 1990- ja 2000-luvuilla, ja ne ovat tätä nykyä toiseksi tuetuin tieteenala. Apurahoissa painottuvat näin nykyisen Itä-Suomen yliopiston Kuopion kampuksen vahvat alat.

Taiteen osalta rahasto on toiminut vuonna 1964 esittämänsä linjauksen mukaisesti sekä perinteisten että uusien taidemuotojen ja -tapahtumien edistämiseksi maakunnassa. Se on jakanut apurahoja niin ammattilaisille kuin harrastajillekin. Niillä on edesautettu muun muassa ammattimaista taiteen harjoittamista, esiintymismatkoja, instrumenttihankintoja, konserttitoimintaa, kursseille osallistumista, tapahtumien toteuttamista ja tutkintojen suorittamista. Tukea on annettu eniten säveltaiteisiin. Seuraavaksi yleisimpiä aloja ovat olleet kuvataiteet ja näyttämötaiteet.

Maakunnan kulttuuritoimintaan suunnatut apurahat ovat yhtäältä edesauttaneet perinteiden vaalimista ja toisaalta tukeneet uusien, kulttuuritarjontaa monipuolistavien hankkeiden kehittämistä ja toteuttamista. Siten rahasto on avustanut sekä jo olemassa olevan kulttuuritoiminnan ylläpitämistä että uuden käynnistämistä. Apurahat ovat jakautuneet eri kuntiin, joten rahasto on tukenut laajasti toimialueensa kulttuurityötä ja kannustanut toimimaan kulttuurin saralla. Näin ollen pyrkimys toimia koko maakunnan hyväksi on konkretisoitunut erityisesti taiteeseen ja muuhun kulttuuritoimintaan suunnattujen apurahojen kautta. Rahasto on jakanut kannustusta paitsi apurahojen, myös Sotkottaret-patsaan kautta. Tunnustuspalkinto on ollut 18 kunnassa Pohjois-Savon rahaston huomionosoituksena aktiivisesta ja monipuolisesta kulttuuritoiminnasta.

Rahaston oma kulttuuritoiminta on ollut 2000-luvulla aktiivista. Kulttuuritoiminta aloitettiin vuosikymmenen alussa Kuopiossa järjestetyillä seminaaritilaisuuksilla, joita ovat seuranneet vuosittain toteutettavat *Humanismin Illat* -yleisöluentosarjat. Viime vuosina yleisöluentoja on ollut Kuopion lisäksi maakunnassa, koska niille on katsottu olleen tilausta. *Nuorten kulttuurimatka* -hanke Kuopio Tanssii ja Soi festivaalille kesällä 2009, rahoituksen myöntäminen Varkaudessa joulukuussa 2009 järjestetylle *Talvipäivänseisaus*"-tapahtumalle sekä yhteistyössä Pohjois-Savon taidetoimikunnan kanssa toteutettu taideprojekti kesän 2010 asuntomessuilla ovat monipuolistaneet omaa kulttuuritoimintaa ja tehneet rahastoa tunnetuksi.

"Kulttuurin nousuun tarvitaan kaksi herättäjää ja auttajaa: ihmisten innostava tuki ja rahan suoma mahdollisuus", todettiin suurkeräysesitteen Pohjois-Savon rahaston esittelytekstissä vuonna 1964. Maakuntarahaston vahvan toiminnan ovat mahdollistaneet toimintalahjoitukset sekä nimikkorahastojen perustamiseen ja toimintaan lahjoitetut varat. Pohjois-Savon rahaston yhteydessä on tällä hetkellä 22 nimikkorahastoa, joista tuetaan tiedettä, taidetta ja muuta kulttuuria. Lääketiedettä tukevia nimikkorahastoja on eniten, mikä selittää terveystieteisiin suunnattujen apurahojen runsasta määrää.

Apurahansaajat arvostavat maakuntarahaston työtä. Apurahat ovat edesauttaneet taiteelliseen ja tieteelliseen työskentelyyn keskittymistä, tukeneet harrastustoimintaa sekä avustaneet erilaisten hankkeiden ja tapahtumien toteuttamista. Tuella on paitsi taloudellinen, myös henkinen merkitys. Monille se on osoitus arvostuksesta ja tunnustuksesta, toisille taas kannustin ja motivoija. Lisäksi ne rohkaisevat tarttumaan uusiin haasteisiin.

Pohjois-Savon rahasto on maakunnan suurin apurahoja jakava taho, jonka myöntösummat ovat valtakunnallisesti korkeita. Tämä on mahdollistanut laajaalaisen tuen toimialueen hyväksi. Rahasto kuuluukin Pohjois-Savon taidetoimikunnan ohella keskeisimpiin kulttuuria tukeviin toimijoihin maakunnassa. Pohjois-Savon rahaston perustamisen yhteydessä esitettiin toive, että se puhaltaisi uutta hehkua maakunnan kulttuuriin. Apurahoillaan ja kulttuuritoiminnallaan rahasto on lunastanut sille asetetut tavoitteet. Se on toiminut pohjoissavolaisten hyväksi niin perinteitä kuin uuttakin tukien.

VIITTEET

[1] Esim. Nummela 1989, 446, 455–457; Suomen kansallisbiografia 1, s. 146–150, 157–158; Suomen kansallisbiografia 3, 103–106; Suomen kansallisbiografia 4, 590–592.
[2] Savo 3.3.1963: *Professori, Kuopion kesäyliopiston rehtori Kauko Pirinen: Pyrkimys luovan kulttuurin keskusten kehittämiseen*.
[3] http://www.skr.fi/default.asp?docId=12303.
[4] Pohls 1989, 28–49, 55.
[5] Pohls 1989, 222–235.
[6] Vrt. Suomen Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtajan, professori L. A. Puntilan puhe Pohjois-Karjalan rahaston perustamisjuhlassa 12.3.1961. Karjalainen 13.3.1961: *Pohjois-Karjalan rahaston toiminta alkoi erittäin myönteisesti ja lupaavasti*.
[7] Mäkinen 2005, 23.
8 Alasuutari 1996, 221.
[9] Häyrynen 2002, 37–38; Nevala 2009, 60–61.
[10] Häyrynen 2002, 107, 109–110.
[11] Pohls 1989, 178, 199, 207, 249–250, 255, 276–277.
[12] Pohls 1989, 228.
[13] Mäkinen 2005, 29–30, 39–41.
[14] Mäkinen 2005, 35.
[15] Kulha 2010, 135.
[16] Pohls 1989, 231–232. Historiallisista maakunnista ja talousalueista ks. kootusti Mäkinen 2005, 26–28.
[17] Mäkinen 2005, 39.
[18] Pohls 1989, 231–232.
[19] Pohls 1989, 228, 231–232.
[20] Savo 3.3.1963: *Kuopioon on keskittynyt taiteellinen työskentely*.
[21] Vihola 2006, 512–514, 520, 528, 535, 540–546, 561–567.
[22] Toimintaseloste Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahaston perustamisesta ja toiminnasta v. 1962–30.9.1963. Toimintakertomukset 1963–1997, Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA; V. J. Ihalaisesta ks. Ihalainen 1981, 124–133.
[23] Ibid. Ks. myös Pohjois-Savon rahaston perustamiseen liittyvät asiakirjat. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ha 1, JoMA.
[24] Toimintaseloste Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahaston perustamisesta ja toiminnasta v. 1962–30.9.1963. Toimintakertomukset 1963–1997, Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA.
[25] Toimintaseloste Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahaston perustamisesta ja toiminnasta v. 1962–30.9.1963; Lisäys toimintaselosteeseen 1962–30.9.1963 loka-marraskuun ajalta 1963. Toimintakertomukset 1963–1997, Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA.
[26] Ibid.
[27] Pohjois-Savon maakuntaliiton toimintakertomus 1963.
[28] Savon Sanomat 4.3.1963: *Pohjois-Savon Kulttuurirahasto kutsuu maakuntaa yhteistyöhön*; Savon Sanomat 4.3.1963: *Professori L. A. Puntila: Suomalaisen kulttuurin kehitys Snellmanin ajoista nykypäivään*.
[29] Savon Sanomat 4.3.1963: *Professori L. A. Puntila: Suomalaisen kulttuurin kehitys Snellmanin ajoista nykypäivään*.
[30] Vrt. Savo 3.3.1963: *Professori, Savolaisen Osakunnan inspehtori Lennart Pinomaa: Kulttuurirahasto – keino lahjakkuuksien löytämiseksi*.
[31] Pohls 1989, 166–168; Muistio Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastojen puheenjohtajien ja asiamiesten kokouksesta Helsingissä 28.2.1963. Vuoden 1964 suurkeräys, Keskusrahastosta saapuneet asiakirjat 1963–1965. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Hc 2, JoMA.
[32] Pohjois-Savon maakuntaliiton toimintakertomus 1964.
[33] Pohls 1989, 170.
[34] Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1964–30.9.1965. Toimintakertomukset 1963–1997, Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA.
[35] Pohjois-Savon rahaston lehdistötiedote 29.10.1964. Lehdistötiedotteet, Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dd1, JoMA.
[36] http://www.skr.fi/default.asp?docId=12338.
[37] Pohls 1989, 238.
[38] Toimintaseloste Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahaston perustamisesta ja toiminnasta v. 1962–30.9.1963; Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1968–30.9.1969. Toimintakertomukset 1963–1997, Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA.

[39] Vrt. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset 1968–2011.
[40] Pohls 1989, 239.
[41] Mäkinen 2005, 53–55.
[42] Hoitokunnan kokous 27.5.2004 § 16. Kokouspöytäkirja Pohjois-Savon rahaston toimistossa Kuopiossa.
[43] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[44] Pohls 1989, 238; Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset 1963–2005.
[45] Pohls 1989, 238.
[46] Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon hoitokunta vv. 1963–65. Toimintakertomukset 1963–1997, Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto. Dc 1, JoMA.
[47] Vrt. Mäkinen 2005, 97–98.
[48] Mäkinen 2005, 95–96; Liite 1.
[49] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[50] Vrt. Liite 1.
[51] Mäkinen 2005, 79–80.
[52] Mäkinen 2005, 98–99.
[53] Riitta Raatikaisen sähköpostihaastattelu 22.9.2010.
[54] Mäkinen 2005, 97.
[55] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[56] Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelu 2.7.2011; Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011; Mauno Airaksisen puhelinhaastattelu 8.9.2011; Matti Uusituvan sähköpostihaastattelu 11.9.2011.
[57] Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelu 2.7.2011.
[58] Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
[59] Jere Ruotsalaisen sähköpostihaastattelu 27.10.2011.
[60] Mauno Airaksisen puhelinhaastattelu 8.9.2011.
[61] Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011.
[62] Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelu 2.7.2011.
[63] Vrt. Liite 2. Ks. http://www.pohjoissavonmuisti.fi/historia/pohjoissavolaiset_vaikuttajat/kuopion_laanin_maaherrat/luettu 24.4.2011.
[64] Mäkinen 2005, 96.
[65] Asiamiehen tärkeä panos tuli ilmi Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelussa 2.7.2011, Leena Alhosen sähköpostihaastattelussa 31.8.2011 ja Mauno Airaksisen puhelinhaastattelussa 8.9.2011.
[66] Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011; Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelu 2.7.2011; Matti Uusituvan sähköpostihaastattelu 11.9.2011.
[67] Leena Alhosen sähköpostihaastattelu 31.8.2011.
[68] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[69] Vrt. esim. Asiamies Aarne Väinämön lähettämät kirjeet kunnanhallituksille ja -valtuustoille ja lehdistön kautta esitetyt lahjoituspyynnöt. Muut lähetetyt asiakirjat 1963–1969. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Db 1, JoMA.
[70] Alaluku perustuu Pohjois-Savon rahaston nimikkorahastojen esitteisiin ja hoitokunnan kokousten pöytäkirjoihin. Katso myös maakuntarahaston Internet-sivut: http://www.skr.fi/default.asp?docId=12445&rahasto=ps.
[71] Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011.
[72] Hoitokunnan kokoukset 25.4.1973 ja 16.4.1996 § 4. Hoitokunnan kokousten pöytäkirjat 1970–1979 ja 1995–2000. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 2 ja Ca 6, JoMA; Juhani Kärjän puhelinhaastattelu 15.9.2011.
[73] Jouko Tuomiston puhelinhaastattelu 27.9.2011.
[74] Elina Kekäläisen puhelinhaastattelu 27.9.2011.
[75] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 16.10.2012.
[76] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 16.10.2012; Riitta Marinin tiedonanto 3.12.2012.
[77] Pohls 1989, 311–312; Pohjois-Savon rahaston apurahaluettelot 1973, 1976 ja 1977. Hoitokunnan kokousten pöytäkirjat 1970–1979. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 2, JoMA.
[78] Maakuntakuntarahastot – 17 alueellista vaikuttajaa. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1999–2000, s. 70.
[79] Luku perustuu pääasiassa luetteloihin Pohjois-Savon rahaston apurahansaajista. Vuosien 1964–1989 apurahaluettelot löytyvät Joensuun maakunta-arkistosta hoitokunnan pöytäkirjojen liitteistä. Vuosien 1990–2012 apurahaluettelot on saatu maakuntarahaston toimistosta Kuopiosta.
[80] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[81] Pohls 1989, 155, 345; http://www.skr.fi/default.asp?docId=12531&letter=J.
[82] Maakuntakuntarahastot – 17 alueellista vaikuttajaa. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1999–2000, s. 70.
[83] Pohls 1989, 339.
[84] Pohls 1989, 339.

[85] Hoitokunnan kokous 18.3.1993 § 5. Hoitokunnan kokousten pöytäkirjat. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 5, JoMA.
[86] Yliasiamiehen katsaus. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 2009, s. 3–5.
[87] Vrt. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset.
[88] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[89] Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
[90] Vrt. Asiamies Aarne Väinämön lehdistötiedotteet. Ks. tarkemmin Lehdistötiedotteet 1963–1979. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dd 1, JoMA.
[91] Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011.
[92] Hoitokunnan kokous 6.4.2004 § 4. Pöytäkirjaa säilytetään maakuntarahaston toimistossa Kuopiossa.
[93] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[94] Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelu 2.7.2011.
[95] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[96] Juhani Kärjän sähköpostihaastattelu 15.9.2011.
[97] Mauno Airaksisen sähköpostihaastattelu 8.9.2011.
[98] Mäkinen 2005, 180.
[99] Puheenjohtajan katsaus. Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1996–1997, s. 15–16.
[100] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[101] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[102] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[103] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[104] Pohls 1989, 243–244.
[105] Maakuntarahastojen myöntämät apurahat käyvät ilmi Suomen Kulttuurirahaston toimintakertomuksista ja rahaston verkkosivuilta. Suomen Kulttuurirahaston toimintakertomukset 1988–2011. Pohjois-Savon rahaston apurahat 2012: http://www.skr.fi/default.asp?docId=12642&year=2012&fund=ps&x=31&y=9. Luettu 20.5.2012.
[106] Pohls 1989, 243.
[107] Vrt. Mäkinen 2005, 180; Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[108] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[109] Juhani Kärjän sähköpostihaastattelu 15.9.2011.
[110] Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011 ja Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelu 2.7.2011.
[111] Vrt. esim. Natalia ja Fredrik Truben ja Kerttu ja Oiva Turusen nimikkorahastojen ohjesäännöt.
[112] Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011.
[113] Leena Alhosen sähköpostihaastattelu 31.8.2011.
[114] Vuorio 2006, 235.
[115] Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
[116] Tiedot väitöskirjoista on tarkistettu yliopistokirjastojen yhteistietokanta Lindasta. http://linda.linneanet.fi
[117] Juhani Kärjän sähköpostihaastattelu 15.9.2011.
[118] Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
[119] Ibid.
[120] Pirkkö Meriläisen puhelinhaastettalu 14.7.2011; Mauno Airaksisen puhelinhaastattelu 8.9.2011.
[121] Matti Uusituvan sähköpostihaastattelu 11.9.2011.
[122] Tiedot on tarkistettu yliopistokirjastojen yhteistietokanta Lindasta. http://linda.linneanet.fi
[123] Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelu 2.7.2011.
[124] Leena Alhosen sähköpostihaastattelu 31.8.2011.
[125] Matti Uusituvan sähköpostihaastattelu 11.9.2011.
[126] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[127] Ibid. Näkökulmat tulivat esille myös Jere Ruotsalaisen sähköpostihaastattelussa 27.10.2011.
[128] Jere Ruotsalaisen sähköpostihaastattelu 27.10.2011.
[129] Vrt. Markus Kuikan sähköpostihaastattelu 7.11.2011 ja Pirre Raijaksen haastattelu 13.12.2011.
[130] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[131] Vrt. Pohjois-Savon rahaston hakemusluettelot 1964–1997 ja tilastotiedot 2000-luvun hakemuksista. Hakemusluettelot 1964–1997. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Bb 1–2, JoMA. 2000-luvun tiedot saatu kootusti sihteeri Piia Julkuselta.
[132] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[133] Riitta Raatikaisen sähköpostihaastattelu 22.9.2010.
[134] Piia Julkusen sähköpostihaastattelu 14.9.2011.
[135] Vrt. http://www.taiteenkeskustoimikunta.fi/fi/web/pohjois-savo/apurahat-ja-avustukset ja http://www.skr.fi/default.asp?docId=18214. Luettu 21.5.2012.
[136] Piia Julkusen sähköpostihaastattelu 14.9.2011.
[137] http://www.taiteenkeskustoimikunta.fi/fi/web/pohjois-savo/pohjois-savon-taidetoimikunta. Luettu 21.5.2012.
[138] Jere Ruotsalaisen sähköpostihaastattelu 27.10.2011.

[139] Hoitokunnan kokous 11.12.1975 § 8. Hoitokunnan pöytäkirjat 1970–1979, Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 2, JoMA; H. J. Aminoffin nimikkorahaston esite, aineisto Pohjois-Savon rahaston toimistossa Kuopiossa.
[140] Alaluvun tiedot perustuvat rahaston hoitokunnan kokousten pöytäkirjoihin. Vuosien 1975–2000 pöytäkirjat löytyvät Joensuun maakunta-arkistosta (Ca-sarja) ja vuosien 2001–2011 pöytäkirjat Pohjois-Savon rahaston toimistosta Kuopiosta.
[141] Sotkottaret-patsaan luovutuskirja Kuopion kaupungille 31.5.1976. Muut lähetetyt asiakirjat 1970–1979. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Db 2, JoMA.
[142] Hoitokunnan kokoukset 14.4.1987 § 8 & 8.4.1988 § 8. Hoitokunnan pöytäkirjat 1985–1989. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 4, JoMA.
[143] Hoitokunnan kokous 18.4.2007 § 5, liite 2. Pöytäkirja Pohjois-Savon rahaston toimistossa Kuopiossa.
[144] Hoitokunnan kokous 24.4.1980 § 8; Hoitokunnan kokous 24.1.1995 § 8. Hoitokunnan pöytäkirjat 1980–1984 & 1995–2000. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 3 & 6, JoMA; Hoitokunnan kokous 6.4.2004 § 5. Pöytäkirja Pohjois-Savon rahaston toimistossa Kuopiossa; Vuoden 2010 lehdistötiedote: http://www.skr.fi/default.asp?docId=16558. Luettu 18.7.2011.
[145] Hoitokunnan kokous 27.4.1981 § 6; hoitokunnan kokous 25.11.1992 § 21. Hoitokunnan pöytäkirjat 1980–1984 & 1990–1994 Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 3 & 5, JoMA Hoitokunnan kokous 11.4.2001 § 4. Pöytäkirja rahaston toimistossa Kuopiossa; *Tunnustusta nuorekkaalle kulttuurikaupungille*. Pitäjäläinen 8.11.2012.
[146] Hoitokunnan kokous 19.4.1983 § 2; 18.4.1984 § 7; Asiamies Aarne Väinämön oikaisu Savon Sanomissa 9.5.1984 julkaistun: *Sotkottaret jää Leppävirralle* johdosta. Hoitokunnan pöytäkirjat 1980–1984. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 3, JoMA; Lehdistötiedotteet 1980–2000. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dd 2, JoMA.
[147] Hoitokunnan kokoukset 18.4.1984 § 7 ja 16.4.1985 § 8. Hoitokunnan pöytäkirjat 1980–1984 ja 1985–1989. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 3–4, JoMA.
[148] Hoitokunnan kokoukset 14.4.1987 § 8 & 8.4.1988 § 8. Hoitokunnan pöytäkirjat 1985–1989. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 4, JoMA.
[149] Hoitokunnan kokoukset 10.4.1990 § 5 ja 12.2.1992 § 4. Hoitokunnan pöytäkirjat 1990–1994. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 5, JoMA.
[150] Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
[151] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[152] Katri Vehviläinen-Julksen sähköpostihaastattelu 2.7.2011; Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[153] Pohls 1989, 172–214.
[154] Vrt. Mäkinen 2005, 95–98.
[155] Luonnos raportista *Suomen Kulttuurirahaston kulttuuripoliittiset päämäärät ja oma kulttuuritoiminta*, s. 5–7. Käsitelty Pohjois-Karjalan rahaston hoitokunnan kokouksessa 7.5.2007 § 4. Pöytäkirja rahaston sihteeri Helka Hokkasella.
[156] Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1963 – 30.9.1964. Toimintakertomukset 1963–1997. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA; Savon Sanomat 31.1.1964: *Maakunnan kulttuurielämän kehittäminen neuvottelukohteena Kuopiossa*.
[157] Maakunnan kulttuuripolitiikan seminaarin 5.–10.6.1967 ohjelma. Omat painotuotteet. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Uc 2, JoMA.
[158] Luettelot Pohjois-Savon rahaston apurahansaajista 1964–1966 & Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1967–30.9.1968. Toimintakertomukset 1963–1997. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA.
[159] Luonnos raportista *Suomen Kulttuurirahaston kulttuuripoliittiset päämäärät ja oma kulttuuritoiminta*, s. 5–7. Käsitelty Pohjois-Karjalan rahaston hoitokunnan kokouksessa 7.5.2007 § 4. Pöytäkirja rahaston sihteeri Helka Hokkasella.
[160] Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1978–30.9.1979. Toimintakertomukset 1963–1997. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA; Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
[161] Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1978–30.9.1979 ja 1.10.1979–30.9.1980. Toimintakertomukset 1963–1997. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA.
[162] http://snellmanmuseo.kuopio.fi/museon_esittely/. Luettu 5.7.2011.
[163] Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1978–30.9.1979. Toimintakertomukset 1963–1997. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA.
[164] Hoitokunnan kokoukset 18.11.1980 2 § ja 27.4.1981 § 2. Hoitokunnan pöytäkirjat 1980–1984. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Ca 3, JoMA.
[165] Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1981–30.9.1982. Toimintakertomukset 1963–1997. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA; http://snellman-instituutti.fi/s/instituutin%20historia. Luettu 5.6.2011.
[166] Savon Sanomat 13.5.1982: *Pohjois-Savon rahastolla ennätysjako: 213 000 mk*.

[167] Alaluku perustuu pääasiassa luetteloihin Pohjois-Savon rahaston apurahansaajista. Vuosien 1964–1989 apurahaluettelot löytyvät Joensuun maakunta-arkistosta hoitokunnan pöytäkirjojen liitteistä. Vuosien 1990–2011 apurahaluettelot on saatu Pohjois-Savon rahaston toimistosta Kuopiosta.
[168] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011; Jere Ruotsalaisen sähköpostihaastattelu 27.10.2011.
[169] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[170] Riitta Raatikaisen sähköpostihaastattelu 22.9.2010.
[171] Luonnos raportista *Suomen Kulttuurirahaston kulttuuripoliittiset päämäärät ja oma kulttuuritoiminta*, s. 17–20. Käsitelty Pohjois-Karjalan rahaston hoitokunnan kokouksessa 7.5.2007 § 4. Pöytäkirja rahaston sihteeri Helka Hokkasella.
[172] Juhana Lassilan haastattelu 15.10.2010.
[173] Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomus 1.10.2001–30.9.2002.
[174] Juhana Lassilan haastattelu 15.10.2010.
[175] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[176] Hoitokunnan kokoukset 11.4.2001 § 10; 29.11.2001 § 28; 8.4.2002 § 12; 10.12.2002 § 27; 11.11.2003 § 24 ja 24.11.2004 § 26. Pöytäkirjoja säilytetään maakuntarahaston toimistossa Kuopiossa; Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[177] Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011; Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[178] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[179] Luonnos raportista *Suomen Kulttuurirahaston kulttuuripoliittiset päämäärät ja oma kulttuuritoiminta*, s. 17–20. Käsitelty Pohjois-Karjalan rahaston hoitokunnan kokouksessa 7.5.2007 § 4. Pöytäkirja rahaston sihteeri Helka Hokkasella.
[180] http://w3.kuopio.fi/net.nsf/TD/260309151115788?OpenDocument. Luettu 18.7.2011; http://www.iisalmensanomat.fi/uutiset/kulttuuri/nuoret-kulttuuri-matkalla/458086. Luettu 18.7.2011.
[181] http://w3.kuopio.fi/net.nsf/TD/260309151115788?OpenDocument. Luettu 18.7.2011.
[182] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[183] Hoitokunnan sähköpostikokouksen pöytäkirja 15.–17.4.2009 § 3. Pöytäkirja Pohjois-Savon rahaston toimistossa Kuopiossa; http://www.varkaus.fi/?x22786=250800. Luettu 19.7.2011; Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[184] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[185] Piia Julkusen sähköpostihaastattelu 12.9.2011.
[186] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[187] Piia Julkusen sähköpostihaastattelu 12.9.2011.
[188] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[189] Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
[190] Leena Alhosen sähköpostihaastattelu 31.8.2011.
[191] http://snellmanmuseo.kuopio.fi/jv_snellman/ luettu 21.8.2011.
[192] Savon Sanomat 4.3.1963: *Pohjois-Savon Kulttuurirahasto kutsuu maakuntaa yhteistyöhön*; Savon Sanomat 4.3.1963: *Professori L. A. Puntila: Suomalaisen kulttuurin kehitys Snellmanin ajoista nykypäivään*.
[193] Esim. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahaston toimintakertomus 1.10.1981–30.9.1982. Toimintakertomukset 1963–1997. Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto, Dc 1, JoMA; http://www.kantti.net/artikkeli/2010/05/saima-mitali-arkkiatri-risto-pelkoselle; http://www.kampus.uku.fi/tiedotteet/tiedote.shtml?v=2007&tied=117920682128036
[194] Tiedot löytyvät kootusti maakuntarahaston vuosikertomuksista.
[195] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011; Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[196] Pohls 1989, 224–235; 240–241; 419–420.
[197] Olli Castrénin sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
[198] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[199] Mauno Airaksisen puhelinhaastattelu 8.9.2011.
[200] Juhani Kärjän puhelinhaastattelu 15.9.2011.
[201] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[202] Ibid.
[203] Juhani Kärjän puhelinhaastattelu 15.9.2011.
[204] Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011; Soili Meklinin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[205] Elina Kekäläisen puhelinhaastattelu 27.9.2011.
[206] Pirkko Meriläisen puhelinhaastattelu 14.7.2011; Katri Vehviläinen-Julkusen sähköpostihaastattelu 1.8.2011; Soili Meklinin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[207] Antti Meurmanin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[208] Ibid.
[209] Ibid.
[210] Leena Alhosen sähköpostihaastattelu 28.9.2011.
[211] Piia Julkusen sähköpostihaastattelu 29.9.2011.

[212] Elina Kekäläisen sähköpostihaastattelu 12.8.2011.
[213] Soili Meklinin sähköpostihaastattelu 15.8.2011.
[214] Piia Julkusen sähköpostihaastattelu 9.9.2011.
[215] Ibid.
[216] Ibid.
[217] Ibid.
[218] Alaluku perustuu Leena Alhosen sähköpostihaastatteluun 31.8.2011.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Joensuun maakunta-arkisto (JoMA), Joensuu

Suomen Kulttuurirahaston Pohjois-Savon rahasto
- Hoitokunnan kokousten pöytäkirjat
- Työvaliokunnan kokousten pöytäkirjat
- Toimintakertomukset
- Muut lähetetyt asiakirjat
- Lehdistötiedotteet
- Keskusrahastosta saapuneet asiakirjat
- Pohjois-Savon Kulttuurirahaston perustamiseen liittyvät asiakirjat

Suomen Kulttuurirahasto, Pohjois-Karjalan rahasto (aineisto sihteeri Helka Hokkasella)
- Hoitokunnan pöytäkirjat 2003–2010

Suomen Kulttuurirahasto, Pohjois-Savon rahasto (aineisto rahaston toimistossa Kuopiossa)
- Apurahansaajien luettelot
- Hoitokunnan pöytäkirjat 2001–2011
- Nimikkorahastojen esitteet

Kirjallisuus

Alasuutari 1996. Alasuutari, Pertti: Toinen tasavalta: Suomi 1946–1994. Vastapaino, Tampere.

Häyrynen 2002. Häyrynen, Simo: Kansakunnan ja maakunnan välissä. Pohjois-Karjalan alueyhteisön rakentuminen kulttuuripoliittisen edunvalvonnan keskus/periferia -suhteessa. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 57. Joensuun yliopisto, Joensuu.

Ihalainen 1981. Ihalainen V. J.: Elämää oppimassa. Gaudeamus, Helsinki.

Kulha 2010. Kulha, Keijo K.: Kulttuurin etulinjassa. Erkki Salonen 1920–2001. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Mäkinen 2005. Mäkinen, Jarmo: Säätiö ja maakunta. Maakuntarahastojärjestelmän kentät ja verkostot. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 265. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Nevala 2009. Nevala, Arto: Uudisraivaaja. Joensuun yliopiston 40-vuotishistoria. Joensuun yliopisto, Joensuu.

Nummela 1989. Nummela, Ilkka: Kuopion historia III. Kunnallishallinnon uudistamisesta sen demokratisointiin 1875–1918. Kustannuskiila Oy, Kuopio.

Pohjois-Savon maakuntaliiton toimintakertomukset 1963–1964.

Pohls 1989. Pohls, Maritta: Suomen Kulttuurirahaston historia. WSOY, Porvoo.

Suomen Kansallisbiografia 1. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2003.

Suomen Kansallisbiografia 3. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2004.

Suomen Kansallisbiografia 4. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2004.
Suomen Kulttuurirahaston vuosikertomukset 1968–2011.
Vihola 2006. Vihola, Teppo: Savon väestökehitys ja elinkeinorakenne. Teoksessa Savon historia IV. Heimomaakunnasta maakuntien Eurooppaan 1945–2000, toim. Erkki Kinnunen, Eino Lyytinen, Hannu Soikkanen ja Teppo Vihola. Savon Säätiö, Mikkeli, s. 495–580.
Vuorio 2006. Vuorio, Kaija: Lentoon. Kuopion yliopiston neljä vuosikymmentä. Kuopion yliopisto, Kuopio.

Haastattelut ja tiedonannot

Mauno Airaksinen. Puhelinhaastattelu 8.9.2011.
Leena Alhonen. Sähköpostihaastattelu 31.8.2011.
Olli Castrén. Sähköpostihaastattelu 16.8.2011.
Piia Julkunen. Sähköpostihaastattelu 14.9.2011.
Elina Kekäläinen. Sähköpostihaastattelu 12.8.2011 ja puhelinhaastattelu 27.9.2011.
Juhani Kärjä. Puhelinhaastattelu 15.9.2011.
Juhana Lassila. Haastattelu 15.10.2010.
Riitta Marin. Tiedonanto 3.12.2012.
Pirkko Meriläinen. Puhelinhaastattelu 14.7.2011.
Antti Meurman. Sähköpostihaastattelut 15.8.2011 ja 16.10.2012.
Riitta Raatikainen. Sähköpostihaastattelu 22.9.2010.
Jere Ruotsalainen. Sähköpostihaastattelu 27.10.2011.
Jouko Tuomisto. Puhelinhaastattelu 27.9.2011.
Matti Uusitupa. Sähköpostihaastattelu 11.9.2011.
Katri Vehviläinen-Julkunen. Sähköpostihaastattelut 2.7.2011 ja 1.8.2011.

Sanomalehdet

Karjalainen 1961
Savo 1963
Savon Sanomat 1963, 1964, 1982
Pitäjäläinen 2012

Internet-lähteet

Iisalmen Sanomat (www.iisalmensanomat.fi)
Kuopion kaupungin verkkosivut (vanhat; w3kuopio.fi)
Kuopion yliopisto (www.kampus.uku.fi)
Snellman-instituutti (http://snellman-instituutti.fi/s/)
J. V. Snellmanin kotimuseo (http://snellmanmuseo.kuopio.fi/)
Suomen Kulttuurirahasto (www.skr.fi)
Tuotantoyksikkö Kantti (www.kantti.net)
Varkauden kaupunki (www.varkaus.fi)
Yliopistokirjastojen yhteistietokanta Linda (http://linda.linneanet.fi)

Liite 1. Pohjois-Savon rahaston hoitokunnan jäsenet

Airaksinen Mauno	professori	1982–1991
Alhonen Leena	professori	2006–
Aminoff Kari	ekonomi	1979–1987
Aminoff Lassi	toimitusjohtaja	1963–1969, 1988–1996
Antikainen Erkki	päätoimittaja	1975–1982
Anttonen Veli-Mikko	dosentti, lääket. kir. tohtori	1963–1972
Castrén Olli	rehtori, professori	1972–1980
Eerikäinen Paavo	päätoimittaja	1963–1972
Glöersen Leif	toimitusjohtaja	1963–1967
Haapasaari Matti	museonjohtaja	1972–1980
Haavikko Ritva	fil. maisteri	1973–1981
Haikonen Anni	lehtori	1972–1976
Halonen-Suvala Annamaija	lehtori	1993–1999
Halttunen Uolevi	koulutoimenjohtaja	1979–1984
Hanka Elvi	kirjanpitäjä	1984–1993
Heikki Väätäinen	kasvatust. maisteri	1996–1997
Heinonen Pentti	ekonomi	1969–1979
Heinonen-Tanski Helvi	lehtori	1993–2002
Hentilä Kalevi	maisteri	1969–1976
Heusala Väinö	teollisuusneuvos	1972–1980
Hirvensalo Olli	metsänhoitaja	1969–1972
Hirvilammi Veli	pankinjohtaja	1981–1989
Hirvonen Maija-Riitta	professori	2010–
Hohti Paavo	yliasiamies, professori	2003–2004
Hoppu Kaarlo	ylilääkäri	1974 –1983
Häkli Leena	kirjastotoimenjohtaja	1993–1999
Hölttä Risto	maaherra	1966–1969
Ihalainen V. J.	kansanopistonjohtaja, fil. tohtori	1963–1969
Immonen Jyrki	rehtori	2002–2007
Itkonen Jukka	kirjailija	1979–1984
Juutilainen Jukka	professori	2003–2010
Karttunen Osmo P.	ministeri, lakit. lis.	1963–1969
Kaukonen Kullervo	toimittaja	1973–1974
Kaulamo Leena	hallintopäällikkö	1991–1999
Kauppinen Risto	professori	1994–2002
Kauppinen Soili	varatuomari	2001–2007
Kekkonen Jari	oik. yo.	1984–1988

Kettunen Katri	kulttuuritoimenjohtaja	1987–1991
Kiesi Raisa	varatuomari	2004–2009
Koskinen Kaarlo	päätoimittaja	1970–1973
Kotilainen S. A.	rehtori	1966–1970
Känninen Jari	yritysneuvoja	2002–2004
Kärenlampi Lauri	professori	1981–1989
Laakkonen Marja	kirjastonhoitaja	1991–1999
Laakso Markku	professori	2003–2010
Launiala Kari	professori	1981–1989
Lepola Tapani	päätoimittaja	1989–1998
Luttinen Jaana	yhteiskuntat. tohtori	2007–
Luttinen Pirkko	ylioppilas	1997–1998
Luukkonen Eino	kaupunginjohtaja	1969–1979
Makkonen Veikko	pankinjohtaja	1963–1968
Mantere Erkki O.	maaherra	1963–1965
Markkanen Akseli	rehtori	1963–1966
Meriläinen Pirkko	(apulais)professori	1989–1998
Miettinen Vieno	hum. kand.	1976–1985
Mikkola Anssi	ylilääkäri	1983–1986
Mikkonen Karri	opiskelija	2006–2007
Muiniekka Jarmo	hallintojohtaja	2007–
Murtorinne Olli	lääninkouluneuvos	1972–1976
Mäkinen Eeva	fil. tohtori	2007–
Nieminen Matti	oik. yo.	1989–1990
Nieminen Olavi	pankinjohtaja	1963–1965
Nuutinen Juhani	professori	2008–
Paatero Eero	metsänhoitokoulunjohtaja	1963–1969
Pennanen Jouko	toiminnanjohtaja	1989–1998
Pesonen Jorma	rehtori	2007–
Pietilä Anna-Maija	professori	2007 –
Pihlajamäki Jussi	dosentti	2010–
Pirskanen Juhani	tutkimuspäällikkö	1999–2007
Pulliainen Erkki	professori	1976–1979
Putkonen Juhani	talouspäällikkö	1994–2002
Puurunen Lauri	maanviljelijä	1985–1994
Pöllänen Lauri	pankinjohtaja	1976–1979
Raatikainen Riitta	toimittaja, uutispäällikkö	2000–2007
Ramsay Anders	paikallisjohtaja	1967–1974
Rantala Alpo	insinööri	1984–1993
Ruotsalainen Jere	toimitusjohtaja	2007–
Rytkönen Matti	oik. yo.	1979–1984
Räsänen Veikko	kauppaneuvos	1973–1980

Saarinen Severi	kauppaneuvos	1963–1969
Saastamoinen Erkki	toimitusjohtaja	1970–1979
Salonen Erkki	yliasiamies	1969–1973
Sergejeff Viktor	dipl. ins.	1968–1976
Sirvio Tuulia	valtiot. yo.	1995–1996
Suhonen Risto	toimitusjohtaja	1981–1989
Sunell Ralf	oikeust. kand.	2008–
Talvio Kauko	toimittaja	1982–1991
Timonen Eero	valtiot. yo.	1965–1969
Toikkanen Eero	rehtori	1968–1972
Tommila Päiviö	professori	1981–1990
Tuovinen Anna	fil. lis.	1976–1985
Tuovinen Jussi	tekn. yo.	1986–1993
Tuppurainen Erkki	professori	2000–2007
Turunen Oiva	teollisuusneuvos	1969–1972
Uschanoff Jukka	varatuomari, dipl. ins.	1987–1996
Uusitupa Matti	professori/johtajaylilääkäri/rehtori	1994–2003
Vainio Sami	päätoimittaja	2004–2006
Vanha-Perttula Tapani	rehtori, professori	1972–1982
Vehviläinen-Julkunen Katri	professori	1999–2007
Väätäinen Heikki	oik. yo.	1992–1994
Wahlfors Jarmo	tutkimusjohtaja	2003–2006
Wal Lwin Moe (Moilanen) Irene	intendentti	2000–2001
Zitting Marianne	fil. yo, teol. yo, toimittaja	1999–2001
Ågren Åke	kaupunginkamreeri, apulaiskaupunginjoht.	1979–1987

LIITE 2. POHJOIS-SAVON RAHASTON HOITOKUNNAN PUHEENJOHTAJAT JA VARAPUHEENJOHTAJAT

Puheenjohtajat

Maaherra Erkki O. Mantere	1963–1966
Maaherra Risto Hölttä	1967–1973
Lääninkouluneuvos Olli Murtorinne	1974–1976
Professori Olli Castrén	1977–1979
Rehtori/professori Tapani Vanha-Perttula	1980–1982
Professori Lauri Kärenlampi	1983–1985
Professori Kari Launiala	1985–1989
Professori Mauno Airaksinen	1989–1991
Professori/johtajaylilääkäri Juhani Kärjä	1991–1994
Professori Pirkko Meriläinen	1995–1998
Johtajaylilääkäri/rehtori Matti Uusitupa	1999–2003
Professori Katri Vehviläinen-Julkunen	2004–2007
Professori Jukka Juutilainen	2008–2010
Professori Leena Alhonen	2010–

Varapuheenjohtajat

Fil. tohtori V. J. Ihalainen	1963–1969
Päätoimittaja Paavo Eerikäinen	1969–1972
Kaupunginjohtaja Eino Luukkonen	1972–1973
Professori Olli Castrén	1974–1976
Museonjohtaja Matti Haapasaari	1977–1979
Professori Lauri Kärenlampi	1980–1982, 1985–1989
Professori Kari Launiala	1983–1985
Professori Juhani Kärjä	1990–1991
Professori Pirkko Meriläinen	1991–1994
Professori Matti Uusitupa	1995–1998
Professori Risto Kauppinen	1999–2002
Professori Katri Vehviläinen-Julkunen	2003–
Professori Jukka Juutilainen	2004–2007
Professori Leena Alhonen	2008–2010
Yhteiskuntat. tohtori Jaana Luttinen	2010–

LIITE 3. POHJOIS-SAVON RAHASTON ASIAMIEHET JA SIHTEERIT

Asiamiehet

Toiminnanjohtaja Aarne Väinämö	1963–30.10.1988
Toiminnanjohtaja/rehtori, opetusneuvos Elina Kekäläinen	1.10.1988–31.10.2007
Lehtori Antti Meurman	1.11. 2007–

Sihteerit

Hallintot. kand. Soili Meklin	27.1.1999–15.1.2003
Filosofian maisteri Päivi Kupiainen	16.1.–6.7.2003
Filosofian maisteri Riikka Myllys	2.1.2004–26.10.2006
Kulttuurituottaja AMK Piia Julkunen	1.11.2007–

POHJOIS-SAVON KULTTUURIRAHASTO